

ANLATI-YORUM

HAZİRAN 2017

“ANLATI-YORUM”
Edebiyat Dergisi
Antalya Erunal Sosyal Bilimler Lisesi Adına
Sahibi
Özgür UYGUR
Okul Müdürü

Baskıya Hazırlayan
Arif NALLI
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Eser İnceleme Komisyonu
Bilge ESEN
Müdür Yardımcısı/İngilizce Öğretmeni
Barış KIZILAY
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
Ahmet SELEN
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İletişim Bilgileri
Antalya Erunal Sosyal Bilimler Lisesi
Adres: Yeşilbayır M. Kanal C. No.35 Döşemealtı-ANTALYA
Telefon: 242- 443 19 29 / 242 - 443 19 30
Belgegeçer:0-242-4431942
E-posta adresi: 969464@meb.k12.tr
<http://antalyaerunalsbl.meb.k12.tr>

SUNUŞ

“Ancak yazıya geçmiş düşüncenin değeri vardır; geri kalanlar boş çırpınmalardan, rüzgârın alıp götürdüğü bir saatlik hayallerden, başka bir şey değildir.” derken Emile Zola, bizler de yine yazarak yaşamımıza ölümsüzlüğü sevinçle atfediyoruz ikinci sayımızda.

Yazarlarımızı, şairlerimizi, benliğimizi tanımaya ve anlamaya çalışarak sıvadık kollarımızı edebiyata. Okumalarımız zihnimizde taze ufuklar açtı ve ‘düş’ünce denizimizi sözcüklerle ifade etme ihtiyacı doğurdu. En güzel çağımızda uzandık zihnimizde tezahür eden kelimelerin meyvelerini toplamaya. Bizler edebiyata duyduğumuz tutkuyu okuyarak, düşünerek ve yazarak böylece kanıtıyoruz.

Bu dergi, genç kalemlerimizin heyecanlarımızla harmanlandığı bir çalışmanın ürünü, büyük bir çaba ve emeğin sonucu. ANLATI-YORUM’da içten duygularımız, hayata bakışımız ve değerlendirmelerimiz karşılayacak okurumuzu.

Yazma eylemimiz okulumuzun büyük desteği ile taçlandırılmaya devam ederken edebiyat, bizim için yeni bir dünyanın kapılarını aralamaktaydı, biliyorduk. Fakat dergimizle birlikte bizler bu dünyanın kapısını çalmaktan öteye geçebildik. Artık yazdıklarımıza daha çok inanıyor ve yaptığımız işe dört kolla sarılıyoruz. İkinci sayımızda daha çok tecrübe fakat aynı heyecan ile devam ediyoruz yolumuza.

Yenidünyanın okuyan, üreten ve düşünen gençleri olarak yazdıklarımızı bizim kadar heyecanla ve coşkuyla kucaklamanızı diliyoruz.

Sevcan ÖZEL

İÇİNDEKİLER

1. Popüler Romanları Anlamak, Ayşegül Âdile Akca
2. Asfalt Yol, Elif Nur Küçükçakal
3. Eski Bir Yara, Fatma Orakçı
4. Sorular ve İşaretleri, İrem Özbek **(Sesli Kitap)**
5. Ayna, Zühre Salaz
6. Zamana Tutsak, İlknur Yıldız
7. Kabahat, Ayşegül Âdile Akca **(Sesli Kitap)**
8. İçimizde Saklı Kalan, Ayşe Ceyda Ülküdür
9. Hasta, Ayşegül Âdile Akca
10. Çocuk Kadar Yabancıyım, Sevcan Özel
11. Eğrisi Kadar Olur Doğrusu, İrem Özbek **(Sesli Kitap)**
12. Efsunlu Bir Koku, Tuğba Dinç
13. Kırık Beyaz Kanadım, İlknur Yıldız
14. 366. Gün, Erva Yüksel
15. Zihnimle Konuşuyorum, Ayşe Ceyda Ülküdür
16. İçimizdeki Çocuk, Bilge Su Benli
17. Marifet: Aklımızdan Çıkarmamak, Fatma Orakçı
18. Gönül Tezgâhı, Tuğba Dinç
19. Vatanın Sesi Oldu Mehmet Akif, Sevcan özel
20. Vatan Sağ Olsun, Sevinç Gök
21. Atatürk ve Antalya, Alper Okşar
22. Gökkuşağındaki Siyah, Bilge Su Benli
23. Sandıklarda Bekleyen Güz Kanaviçesi, Tuğba Dinç
24. Soyтары, Sevcan Özel
25. Bireyin Çevresindekilere Etkisi Üzerine-Başkomiser Behzat Ç., Zehra Gamze Öztürk
26. Vüs'at Orhan Bener Hikâyelerinde Yabancılaşma, Ozan Utku Dönmez-Yahya Çakal
27. Bir Solgun Adam ve Yabancılaşma, Yahya Çakal
28. Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Mitolojik Ögelerin Kullanımı, Zehra Gamze Öztürk
29. Şiirler, Aleyna Kayabal **(Sesli Kitap)**

**POPÜLER ROMAN VE EDEBİ ROMANIN
METİN ODAKLI MUKAYESESİ VE EDEBİYATIMIZDAKİ KONUMLARI ÜZERİNE
“Popüler Romanları Anlamak”**

Ayşegül Âdile AKCA*

Türk edebiyatı Tanzimat'la birlikte yeni bir türle tanışmıştır: Roman. İlk örnekleri Batı'da verilmiş olan bu tür, Sanayi Devrimi'nin etkisiyle “farklı” bir boyut kazanmıştır. Türkiye’de de gerek okuma yazma oranının artması gerekse atlatılan savaş sürecinde halka ulaşma ihtiyacı yahut 1980 İhtilali'nin ağır etkileri Türk romancılarını bu “farklı” boyuta yöneltmiştir. Roman türünün bu boyutu, bugüne kadar “kolay anlaşıldığı” için “ikincil edebiyat” sıfatıyla görmezden gelinmiştir. Fakat bugün, bu boyutun nicelik bakımından bu derece gelişmiş olması onu “asıl edebiyatın” nitelikleri bağlamında yeniden değerlendirme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu yeni boyut “popüler roman” şeklinde adlandırılmaktadır ve “edebi roman” ile arasına çizilecek çizgilerin niteliğinin belirlenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

“Popüler” kelimesinin mahiyeti konusunda pek çok tartışma olagelmıştır. Bu tartışmaların temel nedenini sözcüğün etimolojisinde aramak doğru olabilir. “Raymond Williams ‘popüler’ kelimesinin başlangıçta bir hukuk ve politika terimi olduğunu , ‘halka ait olan’ anlamındaki Latince ‘popularis’ten geldiğini belirtir.(Uğur, 2009).” Yaygın olarak beğenilen ve tüketilen” tanımı ise StuartHall tarafından ‘ticari tanım’ olarak adlandırılmıştır.

Popülizm kavramına Dilek Çetindaş tarafından “Popülizm kimi zaman bir ideoloji, kimi zaman gelişmekte olan bir ülkenin yaşadığı sıkıntılı geçiş döneminin adlandırılması, kimi zaman bir uyumlandırma sistemi, kimi zaman da yönetimlere yön veren bir teknik olarak karşımıza çıkar. Bu kadar farklı algılanan kavramın tek ortak noktası, halkçılık sistemine dayanmasıdır.” şeklinde bir yaklaşım getirilmiştir. Cemil Meriç için ise popülizm halka inanmak, halka dönüp halkın içinde kaybolmaktır.

Popülizm, bir iletişim aracı olarak düşünülebilir. Verilmek istenen mesaj topluma ulaştığında popülizm artık yeni kültürün bir parçası haline gelir.(Sağlık,2010;106) Michael Schudson popüler kültür çalışmalarının gelişmesi ile alakalı olarak yaptığı araştırmada popüler kültürü hem kitle kültürü hem de halk kültürünü kapsayan ancak elit kültürü bunun dışında tutan kültür olarak tanımlamaktadır. Hinds de popüler kültürün geniş anlamda elit kültür haricinde her şeyi kapsayan dar anlamda da kitlesel medya tarafından yaratılan kültür olarak tanımlanabileceğini savunmaktadır.(Hinds,2012;359)

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Halk kültürü, zengin bir içerik barındırır, köklüdür. Popülizm akımı, halk kültürünün savunucularına göre hem halk kültürünün ezeli muhalifi olmasının yanında bir yandan da olmazsa olmazı gibi görülen elit kültüre büyük bir darbe vurmak amacı gütmüş olsa da halk kültürüyle doğrudan ilişkilendirilemez. Dolayısıyla popüler kültür halkın da içten içe yabancılaştığı bir kültür haline gelmiştir artık. Çağları aşamadığı için henüz temellenememiş olan popüler kültürün elit kültür ve halk kültüründen ayrılan en temel özelliği üretilmesi, daha doğrusu tüketilmek amacıyla üretilmesidir.

Yine de popüler kültürün zaman zaman halk kültüründen beslendiğini söylemek yanlış olmaz çünkü her iki kültürün yazınsal öğeleri de anlam açısından benzerlikler gösterir. İdealize edilmiş kahramanlar, muradına eren âşıklar, cezasını bulan kötüler gibi. Her ne kadar bu iki kol da çoğunluk tarafından çabuk benimsense de üslup bakımından da ciddi farklar barındırmaktadır. Kısacası “Folk sanatın gizemli yanları olabilir ama popüler sanat salt vakit öldürmekten başka işe yaramaz.” (Tansuğ,1982;56.)

Popüler kültür kavramı, toplumun herhangi bir kesimi tarafından benimsenmiş, kadim gelenekten uzak, etkisi anlık, kişilerin ruhsal ve zihinsel dünyalarına uzun vadede fayda sağlamayıp kısa vadede tüketicisini tatmin eden sonrasında ise kolay sindirilen zevk, anlayış ve kültürel öğeler bütününe ifade eder. Bu öğeler halk için üretilir fakat genelde maddi kazanca hizmet ederler. Popüler kültürün bazı ideolojilere ve çıkar gruplarına hizmet etmekte olduğu da doğrudur. Bunların da temel amacı yine maddi çıkar sağlamaktır.

Popüler kültürü popüler edebiyatla ilişkili olarak tanımlamak için kullanılabilecek ifadelerden birisi de onun küreselleşme ile ihtiyaç duyulan indirgenmiş bir ortak dil olduğudur.

Bununla beraber, “TonyBenett’e göre, edebiyat ‘yaratıcı veya kurgusal yazıların tarafsız bir bütünü’ değil ‘eğitim aygıtının çevresinde ve içinde özel ve belirli yollarla işleyen, ideolojik olarak inşa edilmiş kanon ya da metinler gövdesidir.’ Kısaca edebiyat, kanon geleneğidir.”(Uluğtekin,2010;13)

Kanon kelimesi çeşitli sözlüklerde arandığında ve sözcüğün etimolojisine bakıldığında şu tanımla karşılaşılır: Belli bir alanda geçerli olan kural ve ilkelerin toplamı.

Edebiyat kanonunu tanımlayabilmek açısından şu nokta dikkate değerdir:

MÖ 454’te ArgosluheykeltraşPolykletios insan bedeninin ideal ölçülerini yansıttığını söylediği Doryphoros adlı bir heykel yapmış ve sonradan kaybolan Kanon adlı eserinde de bu ölçülerin nasıl saptandığını ve sayısal oranlarının neler olduğunu yazmıştı.(Uğur, 2009;62)

Bütün bu açılar edebiyat kanonu için şu tanımlamayı getirir: Belirlenmiş bazı kaideler aracılığıyla edebi değeri olan eserlerin dâhil edilebileceği liste.

Bu tanımın doğurduğu iki temel problem vardır: Kaideler nasıl belirlenir? Edebi değerin ölçümü kişisellikten ne kadar uzak yapılır?

Bir eserin kanona dâhil olmasını sağlayan temel etmenlerden birisi de onun toplum tarafından benimsenmesidir. Toplumun yabancı olduğu eserlerin anlaşılması ve tanınması noktasında ise edebiyat dergileri büyük bir işlev yüklenir. Fakat toplumun geneli tarafından benimsenmesi ve sevilmesi eseri kanona dâhil eder demek pek de doğru olmayabilir. Kanona dâhil olma sürecinde toplumun eseri ne derece benimsediğinden ziyade ona nasıl yaklaştığı ve ne ölçüde anlamlandırdığı önem taşımaktadır.

Yine antolojiler de kanonun oluşumunda büyük rol oynamakta olup sübjektifliği olan derlemeler olduklarından Türk edebiyatında, uygun kanonun oluşması için pek de olumlu bir katkı yapamamışlardır. Çünkü bu antolojilerin önemli bir kesimi sanatçıları sanatlarından önce ideolojik kimlikleriyle bütünleştirmekten uzak duramamıştır. Bu da edebiyat kanonunun sanatsal kaidelerine gölge düşürmüştür.

Kanona dâhil olma kaidelerinin belirlendiği net bir mecranın bulunmayışı tam bir kusur sayılmayabilir. Çünkü söz konusu eserler tek boyutlu olmayabileceklerinden onların “değerini” ölçmek meselesi de neredeyse kişiseldir. Oluşturulan kanonlar da kişisellik barındıracağından daimi bir eleştiri söz konusu olamayacaktır. Bu da eserlerin edebi değerinin anlaşılması yönünde engel oluşturur.

Popüler edebiyat kavramı bir yandan sanatsal ve fikirsel bir kaosu ifade ediyor olsa da diğer yandan basite indirgenen duyguları ifade ettiği söylenerek durumun içinden çıkılmazlığını bitirmiş gibi görünmek epey mümkündür. Bu karmaşanın temelinde yatan ciddi nedenlerden birisi de kalıp oluşturma kaygısıdır. Kanon oluştururken eserlerde, daha önce pek çok kez işlenmiş temalardan uzak durması, kendi içinde bir gerçeklik taşıyor olması, okurun aşınası olduğu bir olay örgüsüne sahip olmaması, mizah, heyecan, merak hüznün gibi öğeleri yalnızca araç edinmiş olması, tamamen günlük konuşma diliyle yazılmaması, okuru tatmin etmemesi tam aksine onu büyük bir sorunsalın ortasında yalnız bırakması gibi belli bir kesim tarafından belirlenmiş genel kaideler aranırsa büyük ihtimalle popüler edebiyat ürünleri ve bu alanda eser veren sanatçılar haksızlığa uğramış olurlar.

Evrensel temaları işlemek edebi eserlerin genel özelliğidir. Böylece dünya edebiyatında da yer bulurlar. Yine aynı şekilde milli meseleleri de evrenselleştirebilmiş edebiyatçılar da vardır. Fakat popüler edebiyat ürünlerinin bu temaların yanında küresel temalara da eğildikleri ya da evrensel temalara zaman zaman daha sığ bakış açıları getirdikleri görülür.

Daha önce işlenmiş temaları işlemek bir eseri kanon dışına çıkarmamalıdır. Bununla ilintili olarak matematik bilimine bakıldığında bilinen on rakam görülür. Fakat sayılar sınırsızdır.

Eğlence motiflerinin eserin edebi değeri olmadığına kanıt olarak ileri sürülmesi de pek doğru bir yaklaşım olamaz. Eğlence motifleri bazen okura her anlamda yarar sağlayabilir. Fakat “anlık eğlence kültürü” etkisiyle oluşturulan eserlerin kanona dâhil olması da söz konusu değildir. Çünkü bu tarz eserler “anlık” yazılır fakat bir kanon oluşturulmalı ise kaidelerin başında “emek” gelmelidir.

Rakamların kombinasyonu benzetmesi günlük dilin eserlerdeki dozu için de geçerlidir. Kaideler insan yaşamını değersizleştirici özellikler de taşımamalıdır.

Bütün bunlara rağmen Türk edebiyatında, varlığı artık inkar edilemeyecek bir gelenek vardır: Popüler Edebiyat.

Harry Berger insan ile ilgili şunları söyler: “İnsanın iki temel ihtiyacı vardır. İlki hayatın karmaşasına karşı korunmak için düzen, barış ve güvenlik ihtiyacıdır. Ancak ikincisi ise birincisi ile çelişkili bir ihtiyaçtır. İnsan pozitif anlamda kaygı ve belirsizliğe, çelişki ve güvensizliğe ihtiyaç duyar.”

Bu yüzden popüler edebiyat ürünleri için kullanılan “kısa süreli” tabiri yerinde olsa da popüler edebiyat geleneği etkisini yitirmeyecektir. Hatta bazı popüler edebiyat ürünleri tıpkı edebi eserler gibi zamana direnebilir. Çünkü popüler edebiyatın arkasında büyük bir güç olan “medya” vardır. Fakat onlar hep ürün olarak kalacaklardır.

Çünkü: Popüler edebiyat ürünleri formüledir. Birbirlerini fazlasıyla andıran üsluplara sahiplerdir. Dünyanın ve insanın kompleks yapısını görmezden gelirler. Yansıtmacı kuramdan uzak yazdıkları için dünyayı anlatmaz, unuttururlar. Sipariş usulüyle yazılırlar. En çok da sipariş ile yazılmaları onları eser olmaktan uzak tutar. Fakat yukarıda geçen özellikler popüler edebiyat öğelerinin “genel” özellikleridir. Oysa edebi öğeler incelenirken başvurulması gereken en son yol genellemedir. Her ne kadar 21. yy. insanı bunu anlamakta güçlük çekse de Jules Verne’in “Aya Yolculuk” isimli kitabı yansıtmacı üsluptan uzaktır ve dünyayı unutturmaktadır. Fakat formüle değildir. Bazı yazarlar ironi yoluyla dünyayı basite indirgeyerek onu “anlatmayı” amaçlıyor olabilirler, bununla beraber “bestseller” listelerine girmiş de olabilirler. Bu durumda ortaya konan çalışma için “ürün” demek güçleşir. Bu çalışmalardan “popüler edebiyat geleneğinin özelliklerini barındıran eserler” diye söz etmek daha uygun olur.

Popüler romanlar edebi romanlarla karşıtlık teşkil eden bir boyuttadır. Edebi romanların dışsal anlamda popüler romanlardan ayrılan en önemli yönü, yazılırken ticari kaygı gütmemeleridir. Bu romanlardan bazıları da tıpkı popüler romanlar gibi eğlence amacıyla yazılırlar ama bu eğlence yukarıda da değinildiği üzere “ironi” “soru” ve “sorun” kokan bir eğlencedir.

Bu iki ayrı roman boyutunun edebiyattaki yerlerine konumlandırılmasında belirleyici etmenler “metinsel” olmalıdır. Bu konuya Şaban Sağlık şu şekilde değinir:

“Fakat bu çok tanınmışlık söz konusu romanların çok sayıda okur tarafından anlaşılmasına paralel değildir. Yani, Orhan Pamuk’un romanlarından çok kişi haberdardır; fakat az sayıda okur bu romanları anlayıp çözümleyebilecek niteliktedir. Denilebilir ki Pamuk’un romanları muhteva olarak estetik bir yapı arz etseler de okura sunulmaları itibariyle bu romanlar popüler birer romandır. Bu yönüyle Orhan Pamuk’un romanları popüler-popülist farkına çok güzel bir örnektir.

Popülist kavramı popüler kavramının yanında daha dar bir anlam içerir. Popülist kavramında nitelenen ürünün hem şekli hem de muhtevası bu kavramın yapısal özellikleri ile örtüşür. Popülist olarak nitelendirilen ürünlerde şekil kadar muhteva da ön plandadır. Mesela Emine Şenlikoğlu’nun “Bize Nasıl Kıydınız?” romanı popülist bir romandır. Çünkü bu roman filme alınıp sinemalarda gösterildiği; bir de üzerine birçok tartışma yapıldığı için geniş bir kitle tarafından tanınmıştır. Bu romanı tanıyanlar söz konusu romanın muhtevasını da bilmektedirler. Zor anlaşılma, zor çözümlenme gibi bir nitelik taşımayan bu roman, bu yönüyle rahatlıkla en sıradan okurlara bile hitap edebilecek bir özellik arz eder.”

Görüldüğü üzere bu iki boyutu konumlandırırken metinsel özelliklerin ön planda tutulması çizilen sınırların hem daha sağlam hem de daha esnek olmasını sağlayacağından aşağıdaki unsurlar açısından yapılacak bir incelemeyle daha belirgin sonuçlara ulaşılabılır.

1. İzlek Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Bu iki farklı kol arasında izlek yönünden varılabilecek kesin yargılar olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Fakat popüler romanlar güncel temalar üzerinden kurgulanır ve bunu yaparken çağın insanını göz önünde bulundurur, bu temaları alabildiğince basite indirir. “Güncel bir olayı bile estetik romanlar, varoluşçuluk ya da felsefi boyutta dile getirir.”(Sağlık,2010;266) Popüler Roman okurun duyularını okşamak yahut bir düşüncüyü okura benimsetmek gibi amaçlar güdülerek yazıldığından edebi roman ile aynı temaları işlediğinde dahi onunla aynı derinliği yakalayamaz, yüzeysellikten kurtulamaz. Okur popüler romanı okuduktan sonra zihninde basit bir cümle belirir: “İnanmak başarmanın yarısıdır.” “Gerçekler er ya da geç ortaya çıkar.” gibi. Okur edebi romanı okuduktan sonra ise kendisine muğlak sorular sormaya başlar: “Nesnelliği tartışılan bir gerçeğin bilgisini elinde barındıran bir kişi bununla ne kadar süre ve ne surette yaşayabilir?” “Kişinin amaçları onun mutlak varlığında nasıl bir konuma sahiplerdir?” gibi. Bu gibi sorular edebi romanı yazılmaya iten temel sebeptir. Edebi roman yazarı okura bu yolla soru sormayı, sordurmayı amaçlar.

Popüler roman okuruna hayat karşısında hayalci formüller sunar. Estetik romanın ise okuruna nasihat etme ya da ona yardım etme gibi bir amacı yoktur. Fakat edebi roman okurları çoğunlukla romanı bitirdikten sonra yaşananların kaotik boyutunun farkında, kendi belirsizliklerinin dengesini kurabilmiş bireyler olma yoluna girerler.

2. Kurgu Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Fantastik unsurlar bulunduran popüler romanlar dışarıda tutulduğunda popüler romanların insanların aşınası olduğu bir hayatı anlattığı görülür. Popüler romanlar kurgulanırken gerçek hayattan beslenirler denilebilir. Gerçek hayattan ciddi ölçüde besleniyor olsalar da kendi içlerinde bir gerçeklikten yoksunlardır. Klişeleri yoğun olarak barındırmalarına rağmen “acı gerçek” klişesini popüler romanlarda görmek pek mümkün olmaz. Bu tür romanlarda kötülerin cezasını bulması iyilerin “muradına ermesi ve sonsuza dek mutlu yaşaması” bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Edebi romanlar da fantastik özellikler barındırabilir, yine bu tür dışarıda tutulduğunda edebi romanların hayatı daha objektif yansıttıkları görülür. Mutlu sonlara da rastlanabileceği gibi kahramanların amaçlarına ulaşamadıkları da görülebilir. Pek çok edebi romanda ise kahramanın amacını kavramak hiç de kolay değildir. Hatta romanların sonu da pek net olmamaktadır.

3. Anlatıcı Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Her iki kolda da birinci ve üçüncü kişi ağızına rastlanır, mektup ve günlük türlerinden yararlanılır. Popüler roman anlatıcısının öne çıkan özelliği bariz bir şekilde taraf tutmasıdır. Popüler romanlarda karakterlerin ahlaki özellikleri düzdür, belirgindir ve anlatıcı her zaman “iyilerden” yanadır. Ayrıca ara sıra okurlara seslenir ve böylece onları olay örgüsünün bir parçası haline gelmiş gibi hissettirerek duygularının en yoğun halini almasını sağlar.

Edebi roman anlatıcısı bazen varlığını satır aralarında hissettirse de popüler romanlara nazaran-üçüncü kişiden bahsediliyorsa- çok daha soyuttur. Fakat bu anlatıcı da tam anlamıyla okuru romana dâhil eder ve onu kendi romanını yazmaya iter.

4. Olay Örgüsü (Öykü) Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Popüler romanlara birbirlerine ritmik bir şekilde bağlanan çok sayıda öykü yerleştirilir. Her zaman en önde tutulan ana öykü vardır, bu ana öykü diğer öykülerle uyumlu bir ilişki içindedir. Bu öykü aslında romanın da özünü oluşturur. Romanı yazdıran temel güdü, öyküdür. Çünkü popüler romanları okur nezdinde cazip kılan öge daimi harekettir, bu da gerilimi yükseltir, merak unsurunu harekete geçirir böylece okur tatmin olur.

Edebi romanlarda ise öyküler her zaman ritmik bir hesaba bağlı olarak sıralanmış gibi görünmeyebilir. Bu öyküler kapsamlarından şüphe ettirmek suretiyle okurla çeşitli zihin oyunları oynayabilirler de. Çünkü edebi romanlarda öykü amaç değildir, öykü yalnızca “soru”nun ve “sorum”un somutlaştırılma çabasıdır.

5. Kişi/Kişiler Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Popüler romanlardaki “iyiler-kötüler” kutuplaşmasının aksine edebi roman kahramanları için bu tarz bir sınıflandırma yapmak mümkün olmaz. Edebi roman karakterleri şahsına münhasır özellikler taşırlar ve belki bu yönleriyle popüler dedektif romanlarının başkişileriyle benzeşebilirler ama bu karakterlerin ayırıcı özelliği, başarılı ve zeki değil zaman zaman çaresiz, kusurlu ve insancıl davranmalarıdır. Edebi romanlarda kişi isim ve soy isimleri onlardan pek çok şey yansıtır ve özenle seçilir fakat popüler roman kişilerinin isimleri seçilirken dikkat edilen husus bu isimlerin “cezbedici” olmasıdır.

6. Zaman Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Popüler romanlar daimi bir hareketi aktardıkları için genelde epey uzun zaman dilimlerini kapsarlar. Olaylar gayet anlaşılır bir şekilde sıralı olarak okura sunulur. Edebi romanlar ise hareketten ziyade içsel devinimleri ön plana çıkardıkları için popüler romanlar kadar uzun bir süreyi kapsamazlar. Hatta bazen kapsadıkları süre birkaç saate dahi düşebilir. Fakat her iki roman da geri dönüş tekniğini kullanmaktadır denebilir.

7. Mekân Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Popüler romanlarda mekânlar, barındırdıkları kişilere bağlı olarak yüzeysel bir subjektiflikle tasvir edilir. Zaman zaman da bir yaşam tarzını halka benimsetme görevi üstlenen popüler romanlar bu gibi durumlarda da mekân tasvirine büyük önem verir ve mekânı çekici kılmak için bilindik abartılı sıfatlara ihtiyaç duyar. Yine de kişiler zamanın hızlı akışından dolayı buldukları mekân ile -özellikle de bu iç mekân ise- derin bir ilişki kurmazlar. Fakat estetik romanlarda bu durum neredeyse tam tersidir. Kişiler özellikle iç mekânlarda, birden oradaki nesnelere birisine takılabilirler ve bu hal edebi romanlarda sayfalarca betimlenebilir. Mekân kavramının edebi romanlarda çok daha önemli olduğu ve mekânın özgün bir şekilde tasvir edildiği rahatlıkla söylenebilir. Bu bağlamda Şaban Sağlık'ın şu tespiti bu iki boyutun mekâna bakış açısını özetler niteliktedir:

“Popüler romanlarda kişiler bir yerden bir yerlere giderlerken genelde “otomobile binerler. Bu yüzden onlar pek fazla “çevre gözlemi” yapamazlar. Estetik romanların kahramanları ise genelde yürümeyi tercih ederler.” (Sağlık, 2010;306)

8. Dil-Üslup Açısından Popüler Roman ve Edebi Roman

Popüler romanlar çeşitli benzetme ve niteleme gibi yollarla anlatımı zenginleştirmeye çalışsalar da belirli kalıpların dışına çıkamazlar. Bu onların “tüketilmesinin” amaçlandığı okur kitesinin niteliklerinden dolayıdır. Cümleleri üzerine yapılabilecek yorumlar epey sınırlıdır. Çünkü popüler

romanlar “tek düzlemde üretilmiş, fazla emek sarf edilmeden ve zihinsel uyanıklık gerektirmeden okunabilen” romanlardır. (Bekiroğlu,1994;1)

Edebi romanlar ise kendilerini çözümleyen okur kitlesi dahi önemsenmeden, özgürce yazıldıklarından özgün bir üsluba sahiplerdir. Cümleleri yoğun anlamlar içerirler ve çok boyutludurlar. Yukarıdaki tanımın tam tersine bu tür romanları okuyabilmek zihinsel anlamda büyü çabalar sarf etmeyi gerektirir çünkü alışılmışın dışında imgelerle dolu, soyut yönleri ağır basan ve genelde uzun olan cümlelerden oluşurlar.

Popüler romanlar, edebi romanlardan içerdiği cümlelerin mana ve estetik açısından sığılığı, zihinsel anlamda yüksek düzeyde çaba sarf etmeden yazılabilmesi ve okunabilmesi, sağlam temellere oturtulmuş bir gerçeklik bakımından eksik olması yönleriyle ayrılır. Yer yer barındırabilecekleri ortak özellikler olsa da bu iki kol birbirinden farklıdır, bu farkların başında da edebi değer gelir. “Edebi değer (estetik) yerine “edebi standartlar” ifadesini kullanan T.S. Eliot, edebiyatın büyüklüğünün yalnızca edebi standartlar ile ölçülemeyeceğini fakat bir şeyin edebiyat olup olmadığının yalnızca edebi standartlarla anlaşılabilirliğini söyler.”(Sağlık, 2010;233)

Edebi standart ifadesi biraz tartışmaya açık olsa da edebi değerın niceliğinin belirlenemeyeceği kanısı yerinde bir kanıdır. Bu durumda popüler romanların pek çoğunun edebi değer taşımadığı rahatlıkla söylenebilir. Fakat bu romanların içlerinde yer yer özgün ve sanatlı söyleyişlere rastlamak mümkündür. İşte bu yüzden popüler romanlar sosyoloji bilimi için daha yararlı ürünler olsalar da ürün kategorisinde kalmalarına dikkat edilerek “asıl edebiyat” tarafından da incelenmelidirler.

Yararlanılan Kaynaklar

- Acer, Fatih (2013). “Popüler Roman ve Gençler Üzerindeki Etkileri-Bursa Örneği-”
Artun, Erman, Çukurova Üniversitesi Türkololoji Araştırmaları Merkezi, Popüler Türk Kültürünün Dünya Kültürlerine Etkisi ve Katkısı, < <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/50.php> > , [Erişim Tarihi: 27.06.2016].
Çakmakçı, Selami (2012).” Popüler Roman ve Muazzez Tahsin Berkand”. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
Gültekin, Mustafa (2014). “Popüler Roman ve Türk Halk Hikâyeciliğinde Ortak Unsurlar”, Kocaeli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Güngör, Mehmet (2012). “Popüler Roman Geleneği ve Oğuz Özdeş’in Popüler Tarih Romanları”. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
Hinds, Harold E. (2012). “Popülarite: Popüler Kültürün Olmazsa Olmazları”, Milli Folklor, 95(24):356-366.
Sağlık, Şaban. Popüler Roman Estetik Roman, Ankara, Akçağ Yayınları, 2010.
Tansuğ, Sezer. İnsan ve Sanat, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1982.
Uğur, Veli (2009). “1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman”. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı/Yeni Türk Edebiyatı.
Uğur, Veli (2012). “1980 Sonrası Türkiye’de Popüler Roman”. Profesör Doktor Mine Mengi Adına Türkololoji Sempozyumu Bildirileri, Çukurova Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Turkey, 20-22 Ekim.
Uluğtekin, Melahat Gül (2010). “İzlek ve Biçem İlişkisi Açısından Suat Derviş Romanlarının Türk Edebiyatındaki Yeri”. Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü.
Yücel, Banu (2009). “Popüler Kültürü Sanat Eğitime Etkileri”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı.

METİN VE ZİHNİYET

Siyasi Durum

Hikâye olayları cumhuriyet döneminin ilk yıllarında geçmektedir. Vali'nin "asfalt yol"un açılış gününde yaptığı konuşmada cumhuriyet vurgusu dikkat çekicidir.

"Cumhuriyet, bayındırlık... Rehberlerimiz... Her şey halk için."

Ekonomik Durum

Ulaşımında kağrı, yaylı gibi araçlar kullanılmaktadır. Asfalt yolların yapılıyor olması da dönemin gelişmişlik düzeyi bakımından bir zihniyet unsurudur. Ayrıca yoksul insanları, amele olarak çalıştırıp ellerine geçen az miktardaki parayı devlete vergi borcu olarak ödemek zorunda bırakan bir hükümet rolü çizilmiştir.

"Bizim köyden de amele yazılanlar var. Beş on kuruş kazanıp vergi borcu ödeyecekler."

Hala hayvanların ulaşım aracı olarak kullanılması da dönemin köylülerinin yoksulluğunu gösterir.

"Fakat akşamları köyde, istasyondan dönen arabaların, kağrıların ve zavallı hayvanların halini görünce içim acıyor."

Askeri Durumu

Askeri yapıya bakıldığında kırsal kesimlerde jandarma unsuru vardır.

"Birkaç tanesi ilerleyecek oldu, jandarmalar bırakmadı, ben de sesimi çıkarmadım ama neşemin yarısı kaçtı."

Sosyal Durum

Hikâyeden dönemdeki giyim tarzı hakkında bilgi edinilebilmektedir.

"Hususi muhasebe müdürü bile bej pardösüsünün üzerine silindir şapkayı oturtmuş."

Hikâyeden sosyal hayata dair edinebileceğimiz bilgilerden biri de eğitim sorunuyla ilgilidir. Öyküde Anadolu'daki birçok köyde okulun bulunmadığı veya okulların pek çoğunun öğretmensiz olduğu söylenmektedir. Bu nedenle köylüler, bilgisizdir. Eğitim problemi, Asfalt Yol'da şu şekilde dile getirilir:

* Sabahattin Ali, Yeni Dünya, YKY Yayınları, 2016

**Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

"İçlerinden biri muhtarmış. Benden önceki öğretmen gideli altı ayı geçtiğini, o zamandan beri okulun kapalı olduğunu söyledi."

METİN VE YAPI

1.Olay Örgüsü:

1.Öğretmen, ilk görev yeri olan köye giderken köyün yolu oldukça bozuk olduğu için çok zorlanır.

2.Öğretmen köye ulaştığında kahvede birkaç köylüyle oturan muhtarla karşılaşır ve ondan bilgi alır.

3.Öğretmen köye gelirken geçmek zorunda kaldığı o bozuk yolun herkese dert olduğunu öğrenir ve köylülere yardım etmek ister.

4. Öğretmen yolu yaptırabilmek için çok fazla çaba gösterir ancak pek kâle alınmaz.

5. Bir gün köyü ziyarete gelen bir devlet büyüğü bu yol hakkında neden bir şey yapılmadığını sorması ve valinin bunun üzerine yolu yaptırmak için kollarını sıvaması.

6. Açılış töreni yapılması.

7. Açılıştan on gün sonra vilayete gelen raporda kağnıların, kamyonların ve hatta arabaların bile asfaltı tahrip ettiği söylenmesi ve bunun üzerine lastik tekerleği olmayan nakil araçlarının oradan geçmesinin yasaklanması, köylülerin daha berbat bir yoldan gitmek zorunda kalması.

9. Köylülerin bunun suçlusu olarak öğretmeni görmesi ve ona kızmaları, hatta ona saldırmaya çalışmaları, öğretmenin köyden ayrılmak zorunda kalması.

2.Kişi/Kişiler:

Öğretmen

Öğretmen de bir köylüdür ve bu yüzden köylülerle anlaşabileceğini düşünmektedir. Aynı zamanda cümlelerinde köye olan sevgisi, köyü ve köylüyü ne kadar iyi tanıdığı ve köye olan özlemini de yansıtır. Hikâyeden alınan aşağıdaki bölümler buna işaret etmektedir.

"Bizim köylülerimizi çok iyi tanıdığım için içimde yabancı bir yere gidiyorum hissi yoktu, ilk vazifemde muvaffak olacağıma emindim."

"Köyün kenarındaki birkaç evin önüne gelince burnuma yanmakta olan tezek kokusu geldi. Gözümün önünde, saç üzerinde yufka pişirilen bir ocak ve bekleyen yalınayak çocuklar canlandı."

“...Köy yaşayan, çalışan bir mahlûktur ve bu koku onun ter kokusudur. Dünyada hiçbir koku beni bu kadar saramamış, kafamdan birbiri arkasına bu kadar hatıra geçirmemiştir.”

Öğretmen köylülere olan sevgisi ve ilgisi sayesinde onlara bir şekilde yardımcı olabilmek istemektedir. Dahası kendini bunu yapmaya borçlu hissetmektedir.

“Ben köylülere Teşkilatı Esasiye Kanunu’nu okumuş, anlatmışım.”

“Ben hem bizim köyden hem de başka köylerden vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar önemli olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım. Uzun istidaları hükümet memurları pek okumazlar diye her fikrimi ayrı bir istidaya yazarak bunları ayrı ayrı köylerden verdirdim. Böylece hepsi okunmuş olacak.”

“...Bütün vilayet halkının bunun üzerinden nasıl kolaylıkla, kayar gibi istasyona varacağını düşündükçe içimde bir şey hop ediyor.”

Öğretmenin asfalt yolun açılış töreninin yapıldığı günü “Bugün hayatımın en mesut günü idi.” diyerek anlatması ve “Bu yol bir parça benim eserimdir.” diyerek kendisinin de köylüler için iyi şeyler yapılmasına katkısı olduğunu düşünerek mutlu olması onun köylülere nasıl değer verdiğini göstermektedir.

“Bazen koşup yolu avuçlarımla düzeltmek, orada hiç olmazsa beş on metrelik bir yeri bir “yol” hâline koyarak kendi hisseme düşen vazifeyi yapmış olmak istiyorum.”

“Ara sıra bu işin arkasını bırakacak gibi oluyorum.(Çünkü hükümetteki hele nafiadaki memurlar benimle açıktan açığa alay ediyorlar.) Fakat akşamları köyde, istasyondan dönen arabaların, kağnıların ve zavallı hayvanların halini görünce içim acıyor. Kendi kendime: “Başladığın işi yarıda bırakma iki gözüm, sana yakışmaz!” diyorum.”

“...köylülere yakına gelmeleri için işaret ettim. Bu yol herkesten evvel onların demektir.”

“Her şeye rağmen köye muzaffer bir komutan gibi döndüm.”

Burada öğretmenin azimli oluşu da görülebilir. Maruz kaldığı alaylar, küçümsemeler karşısında pes edecek gibi olsa da yine de köylüler için bir şeyler yapmak, yardım etmek isteği daha ağır basar.

Yalnız öğretmenin zaman zaman neredeyse saflığa dayanan bir iyi niyeti vardır:

“Ben meğer uykudaymışım vali projelerden bahsediyor. Demek zannettiğim kadar bu işe lakayt değillermiş, yalnız gürültüsüz, şatafatsız bir şekilde halka hizmet etmeyi daha uygun buluyorlarmış.”

“Bence bu yolu asfalt yapmaya şimdilik hiç lüzum yoktu. Üç dört misli fazla masraf edileceğine, bu para daha lüzumlu yerlere harcanabilir ve buraya, kendimize göre bir yol, temiz bir soşe yeterdi. Fakat belki başka bir düşündükleri var. Belki her şeyin son derece mükemmel olmasını istiyorlar... Bu kadar büyük işlere aklım ermez. Bir yol olsun da paramız varsa isterse halı döşetilsin.”

Vali

“S. Ali'nin öykülerinde köylü-aydın ilişkileri açısından ele aldığı sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

·Aydın ile köylü arasında derin bir uçurum vardır.

·Aydınlar, Anadolu insanının problemlerine eğilmemekte ve bu problemleri çözmek için gayret dahi sarf etmemektedir.

·Aydınların köylüye yaklaşma biçimleri yanlıştır. Nazarî bilgilerle köylüye yaklaşılmaz. Aydınlarımız sadece köy edebiyatı yapmaktadırlar.

·Aydın, köylüye hep üstten bakmakta, onları küçümsemektedir.

·Aydınların asıl görevleri, halkın sorunlarına çözüm aramakken, Anadolu'daki çoğu aydın midisini düşünmektedir.

S. Ali, bu toplumsal sorunu işlerken sürekli aydınları eleştirir, onları suçlar; köylüleri ise, saf, cahil ve dürüst kişiler olarak ele alır.”¹

¹ Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, Alaattin Karaca

Sabahattin Ali'nin hikâyelerinde aydınlar, kendi yararına dokunmayan bir işi yapacak bir adam değildir. Bu yüzden bu yol meselesi onun için ancak bir devlet büyüğü söz konusu olduğu zaman yapılacak en önemli iş haline gelir:

“... Fakat bu sessizliğin aksine olarak bu seferde iş pek yaygaraya verildi. Vilayetin yemek listesi büyüklüğünde haftalık gazetesinin yarısını asfalt soşe havadisleri dolduruyor.”

Vali, çabaların tamamını kendine mal etmekten hiç çekinmez, köylünün de çabaları oluşunu görmezden gelir.

“Yalnız vali bu yol için halkın da birçok müracaatları olduğundan hiç bahsetmiyor.”

Valinin bir devlet büyüğü için bu kadar uğraştığı asfalt yolun parasını kendine konak yaptırmak için ayarladığı paradan değil de maarif kadrosundan kısıyor olması Vali'nin nasıl “midesini düşündüğünün” kanıtıdır:

“Para bulmak isteyince maarıftan önce akla gelecek çok şeyler var. Mesela vali çok alakadar olduğu bu yol meselesi için şimdilik vali konağı yaptırmaktan vazgeçebilir.”

Vali, asfalt yolun açılışında yaptığı konuşmada göz boyamak için elinden gelen her şeyi yapmış, kurnazlığını konuşurmuştur. Aslında söylediği hiçbir şeyde samimilikten eser yoktur.

“...Her şey halk için...”

Onun, asfalt yol için uğruna bu kadar uğraş veren kişinin, bir kere bile ziyarete gelip asfalt yolu görmeden yolun tekrar eski haline dönmesi ihtimali üzerine onun zavallı köylüleri hiç düşünmeden yoldan geçmelerini yasaklaması köylülerin eskisinden de beter hale düşmesine sebep olmuştur.

Valinin açgözlülüğü ve sadece kendi yararını düşünen tavrı, köylüleri ezişi onun bir “tip” olarak yorumlanmasına neden olmuştur.

Muhtar

Muhtar diğer köylülerin bir yansımasıdır. Onun köyde bir yönetici ve lider konumu yoktur. Köylüler ve muhtar kendilerinden olmayan bir insanla, öğretmenle, pek ilgilenmezler.

“Beni görünce yerlerinden bakmadan kalktılar.” “Daha harmanların hepsi kaldırılmadı. Çocuklar okula falan gelmezler. Beş on gün oturup dinlenirsin.”

Muhtar oldukça sert bir ses tonuyla konuşur. Köyün imkânlarının kısıtlılığınan bahsederken de aynı ses tonuyla konuşur. Muhtar aynı zamanda Sabahattin Ali'nin köylü karakterlere yüklediği dürüstlük niteliğini de taşır.

“Oğlum!” dedi. “Biz senden şikâyetçi değildik ama bu yol meselesi işi değiştirdi. Köylü başımıza gelen bu derdi senden biliyor ve söz dinlemiyor. Birkaç keredir seni dövmeye hatta daha ileri gitmeye kalktılar, ben önüne zor geçtim... Başka köylerde de senin düşmanların çoğalıyor. Bir gün başına bir işi gelir. İyisi mi, güzellikle buradan git. Darılma, gücenme hakkını helal et!”

Rüstem Ağa

İnsanlar kontrolü altına alamayacağı, diğerlerinden farklı olan, kendinden bir şeyi daha fazla bilen, kendi işine ters düşen insanlarla karşılaştıkları zaman onları etkisiz hale getirmek için her şeyi yapabilirler. Kendinden başka hiçbir şey umurlarında olmaz. İşte Rüstem Ağa da geçimini bu “bozuk yol”dan sağlamaktadır, onun sayesinde zengin olmaktadır. Bu bozuk yoldan geçmeye çalışırken mahvolan yaylıları, kağnıları tamir etmektedir. Yolun yapılması onun işine gelmez. Bu yüzden o da öğretmeni saf dışı etmeye çalışıyor, köyün düzenini(!) bozmasını engellemek, köylüleri çok fazla etkilememesini sağlamak için istida veren köylere gidip öğretmenin aleyhine sözler söylüyor:

“Benim öğretmen olduğum köyde oldukça zengin bir Rüstem Ağa var. Şehirde arabacı dükkânı işletiyor, yaylıları, kağnıları tamir ediyor. Bunun istida veren köylere gidip benim aleyhime sözler söylediğini duydum.”

Rüstem Ağa hikâyede tip özellikleri göstermekle birlikte hikâyede çok yer verilmemiştir ancak bencillik ve sadece kendi çıkarlarını düşünme, ezilen köylünün karşısında olma gibi nitelikleriyle dikkat çekmektedir.

Maarif müdürü

“Geçenlerde şehre gittiğim zaman maarif müdürü bana biraz tuhaf muamele etti. Kızıyor da kızdığını belli etmeyip alay etmeyi tercih ediyor gibiydi. Neden diye merak ettim. Sonra laf arasında:

“ ‘Siz okul dışındaki işlerle de uğraşacak vakit bulabiliyorsunuz galiba, talebeniz pek mi az?’ dedi.

'Az değil ama o da vazifem değil mi?' diye cevap verdim. Alaycı gözlerini üstümde gezdirdi. Bir şey söylemedi. Sonra dışarıda, kahvede arkadaşlardan duydum. Maarif müdürü bana kızgınmış. Ben köylülere Teşkilatı Esasiye Kanunu'nu (Anayasa) okumuş, anlatmıştım. Kadastroda işi olan bir köylü bir istida vermiş, bir müddet sonra da cevap istemiş. Ne cevabı, denince: 'Basbayağı cevap vereceksiniz! Mecbursunuz! Kanun var!' diye dayatmış. Sormuşlar, araştırmışlar, kanunu benden öğrendiğini anlayınca maarif müdürüne şikâyet etmişler.'

Maarif müdürü de tıpkı Vali gibi aydınların kötü özellikleri yüklenmiş bir karakter olarak tasvir edilmiş. O, köylünün kendi işine burnunu sokmasını istemez. Köylünün bilgisizliği ve cahilliği ona istediği şeyi yapabilme özgürlüğünü vermektedir ve bunun elinden alınması pek hoşuna gitmez.

Memurlar da sadece kendilerini düşünen, bencil aydınlar kategorisine girmektedir. Kendi çıkarlarına ters olan şeyleri engellemek için her şeyi yaparlar. Kendi istedikleri gibi davranmakta, gerçekten yapılması gereken bir şey olduğunda buna karşı ellerinden gelen bütün tembelliği göstermektedirler.

Memurların bu tembelliğine rağmen asfalt yolun yapılışında bir paya sahiplermiş gibi açılış törenine gelmesi aydınların kendini beğenmişliklerini gayet açık bir şekilde belirtir.

"...bütün memurlar resmi elbiselerini giyip gelmişler."

"...vilayet konağında bizim istidaların girip çıkmadığı oda kalmadı."

"İnsana birkaç kelime ile cevap verseler yine neyse fakat ne evet ne hayır! Sanki bu istidaları ses vermez bir derin kuyuya atmışız."

Sabahattin Ali'nin hikâyelerinde öne çıkarılan bir özellik olarak hikâyedeki aydın kesimin bencil olma niteliği onları tip olmaya çok yaklaştırmıştır. Ancak; "Sabahattin Ali'nin hikâyelerinde yarattığı kahramanların farklı karakteristik niteliklere sahip olmalarından ötürü "tip" olarak adlandırılmasının ve kalıplaşmış belirli tip gruplarına sokulmasının sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını engelleyebileceği saptanmıştır."²

3. Mekân:

Hikâyede dış mekânların ağırlığı daha fazladır.

² Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri, Mehmet Onur Hasdedeoğlu, 2008

Dış Mekânlar

Köy

“Uzun yıllar Orta Anadolu’da, özellikle Konya’da öğretmenlik yapmış olan Sabahattin Ali’nin hikâyelerinin ana mekânları genellikle Orta Anadolu kasaba ve köyleridir.”³ Köyü anlatmakta kullanılan “kül rengi” , “kerpiç yığını“ gibi ifadeler köyün yoksulluğunu anlatır. Ağaçların ince ince yükselmesi, ufacık bir suyun bulunması da köyün yoksulluğunun daha iyi bir şekilde okurun gözünde canlanmasını ve zihninde yer edinmesini sağlamıştır. Öğretmenin de bir köylü oluşundan kaynaklanan köyü bu kadar iyi betimleyişi öykünün canlılığını üst seviyelere taşımaktadır.

“Gitgide daha da kuvvetlenen keskin bir gübre kokusu beni daha çok buraya yaklaştırdı. Köy yaşayan ve çalışan bir mahlûktur ve bu koku onun ter kokusudur. Dünyada hiçbir koku beni bu kadar sarmamış, kafamdan birbiri arkasına bu kadar çok hatıralar yuvarlayıp geçirmemiştir.”

Burada bahsedilen ter kokusu da çabalayan, emek veren köylünün ve köyün yorgunluğunu ifade eder.

Yol

“Birdenbire duraklamalar, bir çukura yuvarlanır gibi sarsıntılar, bana nerede olduğumu bile unutturmuş ve beni karanlık bir rüya dünyasına atmıştı.”

“İçi tozla karışık ter kokan kamyon bu dünyanın en bozuk yolunda bizi birbirimize vura vura sersem etmişti.”

Bu anlatımda yolun bozukluğu ve insanlara verdiği sıkıntı net bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Aynı zamanda bu bozuk yol da köylünün zavallılığına, ezilişlerine ve yolun yapımını hiç kimsenin umursamıyor, uğraşmıyor olması tıpkı köylülere ettikleri muamelelere benzemektedir.

İç Mekânlar

Kahve

Köylerin olmazsa olmazı kahvelerdir. Burası köylülerin vakit geçirdiği, dedikodu yaptıkları yerlerdir.

“Sonra kahvede arkadaşlardan duydum.”

³ Öyküleriyle Sabahattin Ali, Ayfer Tunç

Kamyon

“İçi tozla karışık ter kokan kamyon” insanların yorgunluğunu ve emeğini anlatmaktadır.

“Birdenbire duraklamalar, bir çukura yuvarlanır gibi sarsıntılar...”

“Kırmızı bir deniz gibi parıldayıp kımıldayan bu bir karış boyundaki kuru bozkır otlarının üzerinde upuzun gölge yatıyor ve gölge yer yer çekirgeler fırlayan bu otların arasında kayboluyordu.”

“Sokaklarda daha evlerini bulamamış birkaç inek kuyruklarını kalçalarına çarparak yürüyor ve ara sıra böğürüyordu.”

Bu bölümlerde öğretmenin köye ulaşmak için yürüyor olması olayının arkasındaki fon belirtilmiştir.

4. Zaman

Hikâyenin yazıldığı dönem İkinci Dünya Savaşı sıralarıdır. Savaşa girilmemiş olsa da savaşın etkileri ülkede hissedilmektedir.

Her ne kadar hikâyede kesin bir zaman dilimi yoksa da hikâyenin bazı bölümlerinde belirtilen küçük zaman unsurları göz önüne alınabilir.

“Akşam olmaya başlamıştı. Köye yaklaşınca ortalığı büsbütün bir kızılık kapladı.

Buradan öğretmenin köye akşam vakti ulaştığı anlatılır.

“ ‘Daha harmanların hepsi kaldırılmadı. Çocuklar okula falan gelmezler. Beş on gün oturup dinlenirsin!’ dedi.”

Burada ise anlatılan olayların harman zamanı yaşandığı sezdirilmektedir.

TEMA

Bir kişi ne kadar olaylara iyi niyetle yaklaşırsa da olayların sonu kötü olabilir: Tıpkı öğretmenin yolun köylüler adına çok iyi olacağını düşünmesi ve bunu çok istemesi ama yolun köylülere faydalı değil zararlı olması gibi.

Makam sahibi insanlar söz sahibiyken küçük insanlar daima ezilir: Tıpkı öğretmenin bütün çabalarına rağmen hiç kimsenin onu umursamaması fakat bir devlet büyüğü söz konusu olduğunda yolun asfaltlanmasına kadar işlerin götürülmesi gibi.

Cahil insanların alışlagelmiş şeylerden vazgeçmesi zordur. Karşılarına çıkan kolaylıkları kabul etseler de oluşan olumsuzluklarda her zaman iyiler ezilir, kötüler yüceltilir. Her ne kadar bütün kötülük, kötü niyetli insanlardan doğsa da daha iyisi için çabalayan insanların omuzlarında yük olurlar.

Köylüler her ne kadar yolun bozuk olmasında müteahhitin suçlu olduğunu bilseler de kendileri için en çok çabalayan kişi olduğu gerçeğini görmezden gelip öğretmeni suçlamışlardır.

DİL VE ANLATIM

Hikâye, ilk vazife yerine giden bir öğretmenin ağzından anlatılır.

Hikâyenin başlangıcında ilahi anlatıcı bakış açısı vardır. Sonraki bölümlerde kahraman anlatıcı bakış açısı ağırlık kazanmış ve bu bakış açısı hikâyeye egemen olmuştur.

Başlangıç bölümü betimlemelerle doludur. Hikâyenin bütünü gözleme dayalıdır.

“Yol ilerliyor, bizim köye ayrılan köşede de hararetli çalışmalar var. Silindirler gelip gidiyor ve alacalı bulacak bir sürü köylü amele karıncalar gibi çalışıyor. Bu çalışma geç saatlere kadar sürüyor, sonra kenardaki çadırlara çekilip yatıyorlar.”

Başlangıçtaki betimlemeler köy ortamının okurun gözünde canlandırılmasını sağlamıştır. Anlatıcının bakış açısı okurda köye karşı bir sempati ve özlem uyandırmaktadır. Aynı zamanda hikâyenin anlatılış biçimi okuru içine çekmekte ve okurun duygularını harekete geçirmektedir.

Aynı zamanda hikâyede zaman zaman alaycı bir tutum da söz konusudur.

“Bizim iş birdenbire canlandı..”, “Otomobili ne kadar rahat olsa da bu yol yine kendini hissettirmiş olacak ki...”

Hikâyede uzun cümleler de kısa cümleler de kullanılmıştır. Ama uzun cümleler ağırlıktadır. Hikâyenin anlatımında konuşma dilinin imkânlarından yararlanılmıştır. Yalın bir dil kullanılmıştır. Öykü, bir olay hikâyesidir.

METİN VE YAZAR

Sabahattin Ali'nin Yaşamı (25 Şubat 1907, Gümölcine - 2 Nisan 1948, Kırklareli).

“İstanbul İlköğretmen Okulunu bitiren Sabahattin Ali, Yozgat'ta bir yıl öğretmenlikten sonra, 1928 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca Almanya'ya gönderildi. 1930'da döndükten sonra Aydın, Konya ve Ankara ortaokullarında Almanca Öğretmenliği, Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünde memurluk ve Devlet Konservatuvarı'nda dramaturgluk yaptı. 1945'te bakanlık emrine alındı, İstanbul'da Markopaşa mizah gazetesini çıkardı. 1948'de bir yazısı yüzünden tutuklandı, üç ay kadar hapis yattı. Sürekli izlendiği için yurt dışına kaçmak istedi, ancak Kırklareli dolaylarında öldürüldü.”⁴

⁴Sabahattin Ali, Yeni Dünya, YKY Yayınları, 2016

“Sabahattin Ali ilk gerçekçi Türk yazarı olarak bilinir. Erken Cumhuriyet döneminde, hikâyelerinde köy konularını işleyen en yetenekli yazarlardan biridir. Anadolu köyünü, köylüleri en ince ayrıntılarına kadar son derece gerçekçi bir bakış açısıyla anlatmıştır. Dili yalın; ancak çok incedir. Hikâyelerinde Ali asla öğretici bir tavır takınmaz. Olayları, durumları, kişilikleri yarattığı edebî kişiliklerin gözünden yansıtır. Ancak, eserlerinde her zaman toplumsal olaylara yöneltilmiş bir protesto gizlidir.”⁵

METİN VE GELENEK

Toplumcu gerçekçilik akımı konu olarak genelde yazarların gerçek yaşamda gözlemledikleri, şahit oldukları veya bizzat tecrübe edindikleri olayları ihtiva eder. “Sabahattin Ali toplumcu gerçekçi akımının en önemli hikâyecilerinden biridir. Aynı zamanda realizm akımının da önemli temsilcilerinden sayılmaktadır.”⁶

YORUMLAMA

Hikâye, köy ve köylüler hakkında içler acısı gerçekleri gözler önüne sermektedir. Ne yaparlarsa yapsınlar kimseye yaranamayışları, küçümsenişleri, kâleye alınmamaları ortaya konulmaktadır. Oysaki “Köylü, milletin efendisidir.” Hikâye, betimlemelerle sakin bir şekilde başlamış ancak hikâyenin sonuna doğru hızlanan olaylarla hikâyenin sonunda gerçekleşen düşüşün daha sert olması sağlanmıştır. Asfalt yolun insanların pek hoşlanmadığı ve korktuğu “kara yılan”a benzetilmesi, bu işin sonunun pek iyi bitmeyeceğini belli etmiştir. Hikâyede kârlı çıkan tek kişi yolu sağlam yapmayan ve bu işi yapabileceği en iyi karla bitiren mühendis olmuştur. Hikâyenin sonunda hiçbir şey değişmez yani iyi şeyler olmadığı gibi daha kötü sonuçlarla karşılaşılır. Öğretmen köylüler için bir şeyler yapmak istiyor, en azından yol sayesinde biraz da olsa iyileşmiş olacaklar. Ama sonunda hiçbir şeyi başaramıyor. Aksine köylü daha da zor duruma düşüyor. Bütün bunlardan da öğretmen sorumlu tutuluyor. Yazar günümüzde bile süregelen, çözülemeyen toplumsal sorunları çok başarılı bir şekilde kaleme almıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1.Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde Toplumsal Konular, Alaattin Karaca
2. Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri, Mehmet Onur Hasdedeoğlu, Eylül 2008
- 3.Öyküleriyle Sabahattin Ali, Ayfer Tunç
4. 70. Sanat Yıldönümünde Sabahattin Ali: Toplumcu Gerçekçi Hikâye ve Romanın Gelişimine Katkıda Bulunan Usta Yazar, Konur Ertop
5. Erken Dönem Türk Edebiyatında Köylüler, M. Asım Karaömerlioğlu
6. .Sabahattin Ali'yi Unutturmamak, Aziz Nesin

⁵ 70. Sanat Yıldönümünde Sabahattin Ali: Toplumcu Gerçekçi Hikâye ve Romanın Gelişimine Katkıda Bulunan Usta Yazar, Konur Ertop

⁶ Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri, Mehmet Onur Hasdedeoğlu, 2008

METİN VE ZİHNİYET

Zihniyet bir dönemdeki dini, siyasi, sosyal, ekonomik, sivil ve askeri hayatın birlikte oluşturdukları ortam ve bunların hiçbirine indirgenemeyen duygu, anlayış ve zevk bütünü olarak tarif edilmektedir. Bir dönemin zihniyetini incelerken yukarıda saydığımız unsurları birbirinden ayrı ele alamayız.

Zihniyet unsuru olarak Din

Hikayeyi bize aktaran kişi (çocuk; Halil) savaş zamanında kasabadaki çocukların hemen hemen hepsinin babasının cepheye gittiğini ve bu çocukların da bu durum hakkında pek çok abartılı hikaye anlattığını belirtiyor. Çocuklar babalarının kahramanlıklarından Hristiyan çocuklarına da bahsediyordu. Reşat Nuri Güntekin edebiyat hayatına Birinci Dünya Savaşı yıllarında adım atmıştır. Bu yüzden Osmanlı'nın son zamanlarını, Osmanlı'nın izlerini eserlerinde de görmekteyiz. Osmanlı'nın İslamiyeti yayma amacıyla izlediği fetih politikalarının etkisiyle devlet üzerinde Türkler dışında pek çok milliyetten, dinden insan yaşamaktadır. Hristiyan azınlıkların da Türk olan halkla beraber yaşadığını hikayede görmek mümkün.

Zihniyet unsuru olarak Siyasi Hayat

Tüm hikâye boyunca Birinci Dünya Savaşı'nın izlerini görüyoruz. Metinde bunu örnekleyen bir bölüm:

“...Şiddetli yağmuru, fırtınası bile olmayan bu memlekette, bir gün en beklenilmez bir kıyamet koptu: Muharebe!..”

Zihniyet unsuru olarak Sosyal Hayat

Kültür bütünlüğünü oluşturan gerek maddi, gerekse manevi unsurların kendine özgü biçimlenişi o bütünlüğün sosyal yapıya yansımasını ortaya koyar. Osmanlı'da sosyal hayat pek çok alanda zengin bir görünüme sahiptir. Hikayemizde bir kasaba hayatı anlatılmaktadır.. Kasabalar bilindiği üzere köylere göre daha büyük ve gelişmiş, bunun yanında nüfus bakımından da köylere göre daha kalabalıktır.

* Reşat Nuri Güntekin, Leyla ile Mecnun, İnkılâp Kitabevi, 2009

**Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. sınıf öğrencisi

Ayrıca kasabalar kültürel etkinliklerin dönemsel açıdan yoğunluk gösterdiği yerlerdir. Bu kasabalarda Müslümanlar, Yahudiler ve Hristiyanlar birlikte yaşarlardı.

“Memleketimiz, bitip tükenmez zeytin ormanları arasında şirin, sakin bir kasabaydı... Çarşıda tek tük dükkânlar açıldı... Onların kahramanlıklarıyla ilgili vakalar anlatırlar. Bilhassa da Hristiyan çocuklarla konuşurken bundan kendilerine büyük bir pay ederlerdi...”

Zihniyet Unsuru Olarak Ekonomik Hayat

Sosyal hayatla bağlantılı olarak ticaret, ekonomi üzerinde etkilidir.

“Tüccarlar, esnaflar muharebe yüzünden dükkânlarını kapattı.”

Osmanlı'da tarım ve hayvancılık büyük bir önem taşısa da metinde yoğun olarak ticari hayatı görürüz.

“Sonra gaz, kömür, sabun gibi şeyler almak için bir bakkalda da bana kredi açmıştı.”

“Şehirde kıtlık baş göstermeye başlamıştı.”

Zihniyet Unsuru Olarak Askeri Hayat

“Halil! Dün gece hastanede dağ gibi bir babayiğit öldü. Bu delikanlı bir gönüllü çetesiyle cepheye gitmiş. Birçok kâfir öldürmüştü. En sonra düşman bu çeteyi bir dere kenarında sıkıştırmış. Gönüllüler birer birer şehit olmuşlar.”

Bahsedilen gönüllü çetesi, ordudan ayrı olarak örgütlenen ve at sürmeyi iyi bilen, silahta iyi olan pek çok sivil vatandaş tarafından oluşturulmuş birliklerdir.

Olayların geçtiği zamanda bir muharebe olduğu, düşmanın saldırıları, eli silah tutan halkın ve ordunun düşmana karşı mücadelesi metnin askeri zihniyet unsurlarını oluşturur:

“Eskiden jandarma onbaşı imiş.”

“Kasaba bir kışla haline geldi. Boş evler asker tarafından işgal edildi. Bozuk kaldırımlı sokaklardan gece gündüz süvari kabileleri, top arabaları geçiyordu. İki gün sonra uzaktan uzağa top sesleri başladı. Bu muharebe, uzaklardan geçen bir fırtınaya benzemişti. Gelen haberler çok iyi idi. Askerlerimiz düşmanı önüne katmış sürüp götürüyordu. Eli silah tutanlar

asker olmuşlar yahut gönüllü çeteleri teşkil ederek ordunun peşine takılmışlardı.”

METİN VE YAPI

Olay Örgüsü

Hikâyeyi aktaran Halil anda 45 yaşında, damat-gelin sahibi bir adam. Daha üç yaşında öksüz kalan Halil'in babası kasabalarındaki bir hastanede kapıcıdır. Halil'in babası önceleri jandarma onbaşı imiş. Fakat geçirdiği bir at kazasından sonra ayağı kırılmış ve 3 ay hastanede kalmış fakat bu ona fayda etmemiş, ayağı sakat kalmış. Jandarmalığa böylece devam edememiş ama onu kaldığı hastanede kapıcılık işine almışlar. Halil küçükken kendisi de dâhil evde 7 kişilemiş fakat sonra geriye yalnızca Halil ve babası kalmış. Geriye yalnızca ikisi kaldığından Halil'e bakmak da zor olmuş babası için. Babası işe gelip giderken onu yaşlı bir akrabalarının yanına bırakıyormuş. Bu yaşlı akrabaları öldükten sonra ise Halil babasıyla hastaneye gidip gelmeye başlar. Halil'in babası konuşmayı seven, sevecen bir adamdır. Bu yüzden de akşamları sık sık sohbet ederler. Halil ve babası kendi hallerinde geçinip giderlerken bir gün harp çıkar ve her şey altüst olur. Kasabanın birçoğu çoluk çocuğuyla cepheden daha uzak yerlere kaçar ama pek az bir kısmı da kalır. Kimsesizler ve fakirler kalanlardır. Düşman askeri kasabayı yerle bir etmiştir. Halil'in babasının çalıştığı hastanenin doktorları da hastane cepheye uzak düşeceğinden hastaneyi taşıma kararı almış ve babası da onlarla gitmiştir. Halil artık evde yalnız kalır. Babası izin alabildikçe onu görmeye gelir, özlem giderirler. Arada sırada geceyi evlerinde geçirirler. Bir gün yine babası eve gelmiş konuşmaktadırlar. Babası, ona cephede olan bir olayı anlatır ve ikisi de çok duygulanırlar. Babası bu olaydan kalan sustalı çakı, cüzdan ve defteri evde bırakır. Aradan geçen zamandan sonra yine düşman güçleri saldırırlar. Şehirde baş gösteren kıtlığa ve ortaya çıkan pek çok güçlüğe rağmen çocuklar gün boyu sokaklarda oyun oynuyorlardı. Bu ortamda da babası cepheye giden çocuklar, diğerlerine üstünlük taslamayı da ihmal etmezler. Fakat Halil babasının bahsettiği askerin başına gelen olayları babasına göre uyarlar. Bunu yaparken de hikâyeyi oldukça çok değiştirir. Sokaktaki çocuklara, büyüklere, çok kişiye anlatır bunları. Mahalledeki Hristiyan çocuklardan birkaçı da Halil'in anlattıklarını düşman zabitlere anlatır. Türkçe bilen bir zabit Halil'i sorguladıktan sonra düşman askerleri o akşam Halil'in babasını ve birkaç sivil kurşuna dizerler.

Kişi/Kişiler

Halil (Başkahraman)

Halil'in muharebe zamanında yaptığı kötü bir davranışı babasının hayatına sebep olmuştur. Halil hikâyede "karakter" nitelikleri çizmektedir. Çünkü yalnızca tek bir yönü, tek bir davranış veya alışkanlığı öne çıkarılmamıştır. Aşağıdaki bölüm karakterin çocukken yaramaz oluşunu anlatıyor.

“O vakitler babama çok sıkıntı veriyormuşum. Sakat bir adamın bütün gün yorulduktan sonra, bir de geceleri çocuğa bakması müşkül iş. Bazı geceler de çok ağlamışım.”

Halil'in yaşı küçük olmasına rağmen bazı mühim işlere burnunu sokması ve insanların Halil'in bu tür konuları bilip yorum yapmasına şaşırması belirtilmiştir:

“Onun için yaşlı başlı adamlar meclisinde, mesela geçinme müşkülâtından, aile dirliksizliklerinden yahut belediyenin yolsuzluklarından en pişkin ve sefadide insan gibi bahse başladığımı işitince herkes şaşakalırdı. Fakat ne de olsa çocuktum.”

Halil'in bazen de yalana sığındığını görürüz.

“Bu acı beni yalancılığa sevk etti... Hastanede ölen genç gönüllünün vakasını babama mal etmişim.”

Halil'in Babası (Yardımcı kahraman)

Halil'in babası da bir “karakter” olarak çıkar karşımıza. Çünkü herhangi bir yönü sivriltilmemiş, kendine has, gerçekçidir; hayatın içindeki insana daha yakın özellikler taşır. Ayrıca tiplerin bir yönü sivriltilirken karakterin pek çok yönü aktarılır. Yani tipler tek yönlü, karakter ise çok yönlüdür. Halil'in babasının Halil'e çok düşkündür ve onunla ilgilenir.

“Çok meraklı olduğu için beni kat kat giydirir, başımı boynumu yeşil bir yün atkı ile sararak hastane kapısı önündeki küçük kulübeye oturturdu.”

“Babam konuşmayı seven tatlı dilli bir adamdı. Evde benden başka insan olmadığı için, çaresiz benimle konuşurdu.”

Halil'in babası görev aşkıyla yanıp tutuşmamaktadır:

“Oğlum, bizim doktorlar muharebe yerine daha yakın bir yerde hastane kurmaya gidiyorlar. Hastanenin eski emektarı diye beni de götürüyorlar. Vazifeden kaçılmaz.”

İhtiyar Kadın

Halil'in uzak akrabalarından biri olan ihtiyar kadın, Halil küçükken babası işe gittiği zamanlarda Halil'in bakımını üstlenir. Aslında ihtiyar kadının olaylara doğrudan bir etkisi yoktur. İhtiyar kadın yardımcı karakterdir.

Genç Delikanlı ve Gönüllü Çetesi

Savaş zamanında düşman askerlerinden kaçan bir gönüllü çetesi vardır. Bu çete kaçarken “genç delikanlı”nın başına umulmadık işler gelir. Aslında babasının Halil’e, Halil’in de insanlara anlattığı kahramanlıkları yaşayan kişi, “genç delikanlı”dır. Yine bu “delikanlı” yardımcı kahraman ve karakterdir.

Çocuklar

Beşi Hristiyan olan altı çocuk. Halil’i zabıtlere şikâyet etmişlerdir.

“Beni iki sokak ötemizdeki karakola götürdü. Orada birkaç zabitle altı çocuk vardı. Türkçe bilen bir zabıt:

-Bu mu, diye sorarak çocuklara beni gösterdi.

Onlar:“Evet”diye tasdik ettiler.”

Bu altı çocuk da yardımcı kahraman ve karakterdir.

Zabıtlar

Hikâyede Halil’i tutup karakola getiren, düşman askerleridirler. Halil’le işleri bitince de Halil’in babasını ve birkaç sivili daha öldürmüşlerdir. Yardımcı kahramandırlar.

Mahalledeki Çocuklar

Babaları muharebeyken tüm gün sokakta oyun oynayan çocuklar, yardımcı karakterdirler. Her ne kadar babalarının ve savaşa giden yakınlarının kahramanlıklarıyla çok fazla övünseler de karaktere örnekler.

Mekân/Fon

Hikâyede bir çocuğun savaş yıllarında başından geçen olaylar anlatılıyor. Yani fonda muharebe, bundan doğan kıtlık, açlık gibi sorunlar yer alıyor. Mekan olarak ise Halil’in babasının çalıştığı hastane olan Guraba Hastanesi, Halil ve babasının evleri, kasaba, köprü başı, karakol gibi yerler kullanılıyor.

Mekân-kişi ilgisi:

Halil, babası muharebe için kurulan seyyar hastanede çalışırken evde yalnızdı. Yani pek çok işini kendisi görüyordu. Ve evde ilk başlarda yalnız kalınca biraz mahzun kalmıştı ama sonradan bu duruma alışmış, hatta sevmişti bile. Çünkü babası ona karışamıyordu ve tüm gün sokaklarda oynayabiliyordu.

Halil’in babası ise Guruba Hastanesi’nde çalışmaktadır. Eskiden jandarma onbaşısı olan bu adam bir talihsizlik sonucunda attan düşerek ayağını kırmış. Üç ay kadar hastanede yatmış ama ayağı eski haline dönmemiş. Jandarmalar da çoluk çocuğu var diye onu bu hastaneye kapıcı olarak aldirtmişlar. Halil’in babası bu hastanenin uzun süredir emektarıdır.

Kasaba-halk ilişkisi:

Muharebe çıktıktan sonra halk, kasabadan kaçmış, ardına bile bakmamıştır. Bu yüzden de kasaba bir kışla haline gelmiştir... Ama muharebe durulup düşman kovulunca gidenlerin de bir kısmı geriye dönmüştür. Böylece kasaba yine canlanmış ama o kışla halini, her an yeni bir savaşa hazır halini korumuştur.

Köprü Başı-Halil-Halil'in Babası:

Köprübaşı bir baba-oğulun kavuşma sığınağı olmuştur.

“Babam, haftada iki kere beni görmeye geleceğine dair verdiği söze sadık kalmıştı... Kasabadan yarım saat uzaktaki bir köprü başında onu karşılamaya gidiyordum.”

Karakol-Halil-Zabitler-Altı Çocuk

Halil'in anlattığı hikâyeye inanarak zabitlere şikâyet eden beşi Hristiyan olan altı çocuk, zabitler ve Halil. Zabitler Halil'i evden alarak karakola sorgu için getirirler.

Zaman

Reşat Nuri'nin romanlarında yoğun bir Anadolu atmosferi vardır. Bu atmosfer içinde yurt ve toplum gerçekleri ele alınır. 19.yüzyılın sonlarında doğan Reşat Nuri eserlerinde 20.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun 'parçalanma' dönemine de yer vermiştir. Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı'nın bu döneminin en önemli tarihsel olayıdır. Aynı şekilde hikâyemizde de fonda bu savaş var.

METİN VE GELENEK

Eski Bir Yara adlı hikâye, ilk olarak 1928 yılında yayınlanmış olan Leyla ile Mecnun adlı kitapta yer almıştır. Reşat Nuri Güntekin'in birçok hikâyesinin toplandığı bu kitap, insanların gönül dünyalarının zenginliğini, aşkın, sevginin ve dostluğun bütün renklerini ustalıkla sergiliyor.

Reşat Nuri, 25 Kasım 1889 tarihinde İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1912).Bursa'da başladığı öğretmenlik hayatına çeşitli okullarda devam etti. Milli Eğitim Müfettişliği, Çanakkale Milletvekilliği(1933-1943) Paris Kültür Ateşeliği yaptıktan sonra ve emekli oldu (1954). Kanseri tedavisi için gittiği Londra' da ölümünün ardından (7Aralık 1956) İstanbul' da Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Yazı hayatına 1.Dünya Savaşı sonlarında başlayan(1917), ilk eseri de (Eski Ahbap, uzun hikâye) 1917'de basılan Reşat Nuri, 1918'de tiyatro, eleştiri ve araştırmalar yayımlarken bir yandan da hikâyeler (Şair Dergisi, 1918/19; Nedim Dergisi, 1919; Büyük Mecmua, 1919) yazıyordu.

Çalıkuşu' nun Vakit gazetesinde tefrikasıyla (1922) geniş bir ün kazandı. Çalıkuşu' nda Anadolu, ilk "idealist ve aydın kızına", Feride' ye kavuştu. Bu roman az okumuş ve aydın, iki sınıfı da, doğal ve canlı diliyle kendine bağladı.

Reşat Nuri' nin hemen bütün romanlarında dekor olarak taşra kasaba ve şehirleri, çevre, tip, çeşitli problem ve görüşleriyle Anadolu atmosferi görülür. Romanlarında sosyal ve hissi konuları işleyen yazar, küçük hikâyelerinde bunların yanına mizahı da eklemiştir.

Romanları genel olarak Cumhuriyet dönemini içine alır. Hemen her romanında sürekli bir yolunu bularak 2.Abdülhamid dönemini eleştiren Güntekin, Yeşil Gece romanı ve Hülleci piyesi dışında ideolojiyi sanatına çok dâhil etmemiştir. Anadolu gezgin bir kişi olduğu için eserlerinde genel olarak halkın kendisini, Anadolu'yu buluruz. Ayrıca romanlarında öğretmen, doktor, memur ve subay gibi karakterler özel bir yer tutar. Öğretmen karakterler cehaletle savaşı, doktorlar ise bedeni hastalıklara karşı savaşı temsil eder.

Reşat Nuri'nin romanları pek çok yazardan ayrılarak konu ve içerikte de çok zengindir.

Yazdığı, çevirdiği, kitap biçimine girmiş veya dergi, gazete sayfalarında, tiyatro repertuarlarında kalmış tüm eserlerinin toplamı yüzü bulur; bunlardan 19 tanesi telif romandır, 7 tanesi hikâye kitabı. Yazdığı, çevirdiği, uyarladığı, oynanmış, basılmadan kalmış oyunlarının sayısı roman ve hikâye kitaplarının sayısını da aşar.

Eserleri:

Hikâye kitapları: Tanrı Misafiri (1927), Sönmüş Yıldızlar (1927), Leyla ile Mecnun (1928), Olağan İşler (1930).

Gezi yazıları: Anadolu Notları (ilk cildi 1936; ikinci cildi 1966).

Romanları: Gizli El (1922), Çalıkuşu (1922), Damga (1924), Dudaktan Kalbe (1925), Akşam Güneşi (1926), Bir Kadın Düşmanı (1927), Yeşil Gece (1928), Acımak (1928), Yaprak Dökümü (1930), Kızılıcak Dallar (1932), Gökyüzü (1935), Eski Hastalık (1938), Ateş Gecesi (1942), Değirmen (1944), Miskinler Tekkesi (1946), Harabelerin Çiçeği (1953), Kavak Yelleri (1950), Son Sığınak (1961), Kan Davası (1955).

Oyunları: Balıkesir Muhasebecisi (1953), Tanrıdağı Ziyafeti (1955).

DİL VE ANLATIM

Yazar, hikâyede uzun cümleler de kullanmakla birlikte çoğunlukla kısa cümleler kullanmıştır. Yazar, pek çok eserinde olduğu gibi konuşma dilini ustalıkla ve kolayca kullanmıştır. Reşat Nuri Güntekin, Milli Edebiyat geleneğine bağlı olup bu akımın getirdiklerini de benimsemiştir: Dili sadedir. Genel olarak eksiltili cümlelere çok yer vermemiştir. Yazarın hikâyedeki tavrı didaktiktir. Yazar,

yalancılığın bize kaybettirdiği güzel şeyleri hikâyesinde bir ağabey gibi uygun bir üslupla sezdiriyor. Metinde “kahraman anlatıcı bakış açısı” kullanılmıştır. Hikâyedeki Halil tarafından bizlere aktarılan olaylar, çocuk tarafından yaşanmış, gözlemlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu durum sayesinde hikâyeyi daha iyi anlamak ve onu yaşamak daha da kolaylaşmıştır.

TEMA

Anne sevgisi, merhameti gibi duygulardan mahrum kalmış bir çocuğun masum bir yalanının bedeli, babasının ölümü olmuştur. Halil’in babası sakattır ve çok çocuğun babası gibi savaşa giderek kahramanlıklar yapamamıştır. Bu durum ise Halil’i yalancılığa itmiştir. Halil çevresindeki küçük büyük pek çok insana yalan söylemiş ve çevresindeki çocuklar bu yalanı zabitlere yetiştirmiştir. Zabitler de babasını öldürmüştür. Bu metinde yalan söylemenin çok kötü bir şey olduğu, yalanın en küçüğünün bile bizim için çok kötü sonuçlar doğabileceği mesajı verilmektedir.

YORUM

Yazar gayet duru bir dil kullanarak şehirdeki aydının da köydeki çiftçinin de anlayabileceği cümlelerle kurmuş hikâyesini. Güntekin, milli edebiyatın, milliyetçi edebiyatın, ilke ve üslubuna sadık kalmıştır. Yazar, hikâyesini bazı toplumsal değerlerle de süslemiş: Yalan söylememek. Bu açıdan, dürüst olmanın gerekliliği farklı bir pencereden yansıtılmıştır.

Ayrıca tarih açısından da Reşat Nuri Güntekin 1917 yılında yazı hayatına başlıyor. Dolayısıyla yazarın pek çok eserinde fonda bir savaş, bundan kaynaklanan kıtlık, fakirlik, göç gibi insanların yaşamış olduğu kötü olaylar da aktarılıyor. Bu yönüyle hikâye bize o yıllarda yaşanmış bazı önemli olaylar hakkında bilgi de veriyor.

Yararlanılan Kaynaklar

http://www.dersimiz.com/ders_notlari/Sosyal-Yapi-oku-21687.html

<http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/sivil>

<http://www.edebiyatogretmeni.org/resat-nuri-guntekin/>

<http://www.edebiyatogretmeni.org/resat-nuri-guntekin/>

http://www.siidetteri.com/?sayfa=siir&siir_id=42811

http://www.edebiyol.com/resat_nuri_guntekin.html

<http://www.liseedebiyat.com/ders-notlari/33-9-sinif-tuerk-edebiyati/471-reat-nurguentekn.html?showall=&start=1>

<http://www.kitapyurdu.com/kitap/leyla-ile-mecnun/7430.html>

SORULAR VE İŞARETLERİ

İrem ÖZBEK*

ŞİİRİ DİNLEMEK İÇİN KAREKODU OKUTUNUZ.

Kimde aradımsa bulamadım,
Bazı zamanlar bulup, sonra tekrar yitirdiğimi,
Kimden bekledimse karşılığını alamadım,
Sürekli çalışıp, didindiğimin,

Hangi cahil ölmüş düşünmekten?
Cevaplanamayan sorular da olurmuş,
Kimmiş de ayrıntılarıyla düşünmüş,
Aynı işi defalarca yaptıktan sonra?

Kim döksün ki bi' diğerine,
İç dünyasındaki tüm manevi varlığını?
Neden aşılınsın ki zaten engin denizler,
Bilemeyince arkasındaki diyarların varlığını?

Siz demez miydiniz hem,
Çok konuşmanın lüzumu çok değil diye?
O halde ben çok da bi' şey bırakmadan gidiyorum
Bunlar sadece sorular ve işaretleri

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Oda soğuktu. Başiboş karanlık sokakları aydınlatmaya çabalayan bir yıldız kadar inatçı bu soğuk, can sıkıcıydı. Odanın sessizliğe müebbet duvarları soğuğu çoktan bağına basmıştı oysaki. Onlar kabullenmişti yenilgiyi. Camın narinliğini işgal eden kar taneleri giderek çoğalırken beraberlerinde soğuğu getirmeyi de ihmal etmiyorlardı. Beyaza boyanan camınmahkûmiyeti kaçınılmazdı. İçeri girmeye yeminli kar bir nevi amacına ulaşıyordu. Dört duvar arasına sıkışmış soğuk dönüp dolaşıp yatağın en ucuna oturmuş kadına çarpıyordu. Kadının bedenine konan soğuk, acımasız davranıyordu. Üzerini saran ince geceliğin onu soğuktan korumasını dileyen kadın öte yandan da kollarını bedenine doladı. Kadın kollarıyla bedenini ısıtmaya çalışırken soğuğu unutmak adına gözlerini kapattı. Koca bir maceraya atılan kadın soğuğa karşı yalnızca sabrediyor, onun pes etmesini bekliyordu. Yorgundu. Savaşamayacak kadar bitap düşmüştü bedeni. Genç olmasına rağmen bedeni onu taşımak adına pek bir çaba harcamıyordu şu son günlerde. Ayağa kalkmak istiyordu. Çıkıp sokakları arşınlamak istiyordu. Ancak yaşamasına bile yetmeyen bu mecal ayağa kalmasına nasıl yeterdi? Oysa öyle özlemişti ki uzun siyah saçlarını taramayı. Onları örüp omuzundan aşağı sarkıtmayı ne çok gece hayal etmişti.

Gözlerini hayallere açtığı dünyanın sokaklarında kaybolurken soğuğu çoktan unutmuştu kadın. Elleri bunun verdiği rahatlıktan indi aşağıya. Fakat kadın öylesine dalmıştı ki kaldırımlarda yürümeye, kadın bunu fark etmedi bile. Kaldırımlara iz bırakan ayakları hızlanırken koşmaya başlamıştı kadın. Evden çıkmadan ördüğü saçları rüzgârın hızıyla savrulurken kadın kahkahalar atıyordu. Sokaklar onun özgürlüğünü kutluyor, ona eşlik ediyordu. Koşmaya, kahkaha atmaya devam ederken başka bir nefesiştiğinde istemeden de olsa irkildi. Kahkahası soldu. Hayalleri kayıp düştü ellerinin arasına. O âşık olduğu sokaklarda değil de soğuk bir odada olduğunu hatırladı. Gerçekler yüzüne çarparken kadının aklına odada yalnız olduğu geldi. Fakat aynı nefes birkaç kere tekrar edince, kadın bütün cesaretini toplayarak gözlerini açtı.

Gözlerinin perdelerini çekince birkaç saniyelik bulanıklıktan sonra ona kalan yalnızca beyaz saçlardı. Daha net görmeye başlayınca beyaz saçların karşısında oturan yaşlı kadına ait olduğunu gördü. Karşısında oturan bir yabancı görmek onu rahatsız etti. Özellikle bu yabancı gözlerini ona dikmiş dikkatle bakarken rahatsızlığı arttı. Yatağında biraz geriye doğru gitti. Yaşlı kadın onun hoşnutsuzluğunuanlamış olmalı biraz geriye gitti. Yaşlı kadın tanıdık geldiği için fazla telaş etmedi fakat

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

kadının adını bir türlü hatırlayamadı. Bu ona acı verdi. Biraz da korkuttu. Son zamanlarda bunu çok sık yaşıyordu. Ona anlatılan olaylar, gördüğü kişiler tanıdık gelirken bir türlü hatırlayamıyordu. Çoğu zaman hiçbir şeyi tümüyle hatırlayamıyordu. Dikkatini tekrar yaşlı kadına verirken yaşlı kadının hala ona baktığını gördü fakat bu sefer gülümsüyordu. O da gülümsedi. Saçları kısa kadın oldukça yaşlıydı. Denizinin etrafını süsleyen her bir çizgi hayatının ağırlığını gözler önüne seriyordu. Yanaklarının büyük bir kısmı bu çiziklere ev sahipliği yaparken yaşlı kadının bir zamanlar çok güleç biri olduğunu gösteriyordu.

“Çok yaşlısın!” derken buldu kendisini. Etrafa dökülen kelimelerinin kabalığını sonradan fark edip üzülse de olan olmuştu. Ancak yaşlı kadın sözlerinden hiç etkilenmemiş aksine gülümsemesi daha da büyüdü. Şaşırdı bir an. Yaşlı kadının üzülüp, ağlamasını bekliyordu. Onu aslı yıkan ise yaşlı kadının cevabı oldu “ Çok gençsin!” Yaşlı kadının gülümsemesi devam ederken onunki çoktan toprağa kaybolmuştu. Gerçekler birer tokat gibi çarparken yüreğine o gülümsemesinin solduğu yerlere çiçekler dikiyordu. Başını öne eğip onu asıl yıkan noktayı fısıldamaktan geri duramadı “Ama senin kadar yorgunum.” Hem de çok. Acizdi.

Diktiği çiçekler yeşerip yeni bir gülüşle başını kaldırdığında yaşlı kadının taşmaya hazır maviliklerini gördü. Yaşlı kadının çizgileri üzerinde zor tutunan bu görüntü koca bir kor gibi saçıldı. Döküldüğü yeri yakan bu hüzünden gülümsemesi de nasibini aldı. Yaşlı kadın ona mı üzülmişti acaba? Ona o kadar kaba sözler söyledikten sonra mı? Yok... Yok, ona üzülüyordu. Yoksa ona söylediği sözlerden dolayı mı dolmuştu göz çukurları?Peki, öyleyse neden gülümsemişti? “Neyin var?” diye sorarken yaşlı kadına, amacı yalnızca yaşlı gözlerinin gizemini çözmektir. Ancak aldığı tek yanıt sessizlik oldu. Neden cevap vermiyordu ona? Kesin kalbini kırmıştı. Önce özür dilemek istedi fakat sonra çok geç olduğunu düşündüğünden bu fikrinden vazgeçti. Yaşlı kadın dolan gözleriyle boğuşuyordu. Daha fazla dayanamayan deniz taşıp önüne kattığıyla yola çıktı. Daha fazla dayanamayıp gözlerini kadının solmaya yüz tutmuş çehresinden çekti. Gözlerinin odağına bu sefer yaşlı kadının sararmış elleri takıldı. Bir yaprağı andırıyordu. Birazdan solacak ve dökülüp gidecekmiş gibi duruyordu. Sonbaharın son demlerini çekiyordu ciğerlerine sanki. Acaba yaşlı kadın acı çekiyor muydu? Yaşlı kadına iyiceüzülürken gözlerinden akan yaşlara engel olmadı. Hem yaşlı kadına hem de kendine ağlıyordu. Bütün yorgunluğuna, yalnızlığına, hiçbir şeyi hatırlayamayışına en çok da yaşlı kadının üzüntüsüne tabii.Kimdi bu kadın? Neden bu kadar yaşlıydı ve neden bu kadar tanıdık geliyordu? Bu gözlerindeki hüznün neyin nesiydi? Ah, keşke bütün olanları hatırlayabilseydi! O zaman tanırdı kadını. Belki o yaşlı gözlerinin gizemini çözebilirdi.

“Kimsin sen?” diyerek yaşlı kadının kimliğine dair birkaç ayrıntıyı hatırlamayı planlıyordu. Yaşlı kadının vereceği cevabı merakla beklerken bir önceki sorusuna yaptığı muameleyi tekrarlamasından da korkuyordu. Ancak yaşlı kadın onu yanıltıp bir soruyla cevap verdi. “Kimsin sen?” Onu darmaduman eden bir soru. Yeni bir kaosa çekildiğini hissetti. İçinde giderek kaybolduğu bu kaos koca bir. Sonsuz ve ıstırap vericiydi.

Sahi kimdi o? Kendisiyle ilgili de pek bir şey hatırladığı söylenemezdi. Çocukluğuna dair birkaç anı ve evlendiği gün dışında pek bir hatıra kalmamıştı ona. Bir kocası vardı. Neredeydi o? Neden bu cehennemde onu bir başına bırakmıştı? Biraz daha kurcaladı kafasını. Anıları birbirine kattığında eski raflar arasında buldu aradığını. Ölmüştü. En azından ona öyle söylemişlerdi. Kocasıyla birlikte katıldıkları bir davetten eve dönerken kaza yapmışlar ve kocası oracıkta ölmüş. Ancak o hiçbirine inanmamış inatla kocasını istemiş ortalığı birbirine katmıştı. Eline geçen ise yalnızca bir avuç yalnızlık olmuştu. Kendisi neden ölmemişti o kazada ya da kazaya dair neden hiçbir şey hatırlamıyordu? Bir enkazın altında boğulduğunu hissediyordu. Giderek daralan nefesi ciğerlerine yetmez olmuştu. Dikkatini tekrar yaşlı kadına verirken kadının hala ağladığını gördü. Kendisi de ona eşlik etmeye başladı. Birbirine karışan hıçkırıklar bir ezgi yaratıyordu acımasız soğuğa. Hala ordaydı. Duvarlara asılı bir şekilde pusuda beklemek yerine etrafta dolanıyordu. Soğuğu unutan kadın ise karşısında oturan yaşlı kadınla birlikte hıçkırıklarının yoğunluğunu artırdı.

Sesleri duyup odanın kapısını açan genç korkuyla kadına baktı. Başına bir şey geldiğini düşünüp fırlamıştı odaya. Kapının sesiyle birlikte kafasını kaldıran kadın kapıda dikilen genci görünce korkuyla ayağa kalktı. Kalbiğini saran korkuyu vücuduna pompalıyor, kadını daha da telaşlandırıyor. Yabancı genç ona yaklaşmaya başlayınca geriye doğru yalpaladı. Ayakları birkaç adımda duvar engeline takılınca korku bütün bedenini esir aldı. Korku soğuktan daha acımasızdı üstelik. Ellerini kaldırıp “Gelme!” diye çığlık attığında durdurabildi genci. Gencin gözlerine hapsolmuş acıyı göremeyecek kadar korkuyordu. Gözlerine yatağın hemen yanındaki komidin üzerindeki boş vazoyu çekerken tek hamlede eline aldı renkli vazoyu. Kendini korumak adına vazoyu gencedoğru savururken ona bağırıktan da geri durmuyordu. “Kimsin sen, ne işin var evimde?” derken sesinde korkusuna dair tek iz yoktu. Genç çocuk durumun ciddiyetini fark edip acısını bir kenara itti. Sol eliyle kendini gösterip “ Benim.Eren. “ derken yutkundu genç.

Çocuğun ismini duymasıyla dondu kadın bu isim ona çok tanıdık geliyordu fakat yine her zamanki gibi hatırlamıyordu işte hatırlamıyordu. Telaşının ve korkusu ondan en uzaklara saklanırken kadın elindeki boş vazoyu yerine bıraktı. Sahi niye boştu bu vazo? Kim bilir belki de çiçekleri sevmiyordu. Bunu bile hatırlamıyordu. Ne acı. Bir o kadar da acizce. Kadın gencin önünden geçip

eski yerine oturdu ancak başını kaldırıp yaşlı kadına bakamadı. Onun bu aciz görüntüsü karşısında ne tepki verdiğini görmeye hazır değildi. Öyle utanıyordu ki genç çocuk gelip yanına oturduğunda bile başını kaldırıp bakamadı. Fakat genç “Yine ilaçlarını almayı unuttun değil mi?” dediğinde kendini ona bakmaktan alıkoyamadı. Gözleri yaşlardan dolayı bulanık olmasına rağmen gencin yaşlarını görebiliyordu. O nasıl biraz önce yaşlı kadına ağlamışsa genç de ona ağlıyordu şimdi. Bir an sonra genç kollarını ona sarıp kendine çekerken mani olmadı. O da kollarını gence doladı. Biliyordu, onu tanıyordu. Ama hatırlamıyordu. Yinede ona güveniyordu.

Belki yaşlı kadın kim olduğunu biliyordur diye düşünüp karşıya baktığında gördükleriyle ne düşüneceğini bilemedi. Az önce ona sarılan genç şimdi yaşlı kadına sarılıyordu. İyide öyleyse şimdi ona sarılan kimdi? Bakışlarını gence sarılan ellerine çevirdiğinde ellerinin buruş buruş olduğunu gördü. İçine gömüldüğü dünya iyice karanlığa batarken bakışlarını tekrar yaşlı kadına odakladığında gencin hala ona sarılmakta olduğunu gördü. Genç adam ağlıyordu hem de kulağının yanı başında. Ne olduğunu anlamaya çalışırken hıçkırıkları iyice arttı.

“Bu hastalık seni yok ediyor anne.”

Aleyna KAYABAL*

Uyuyo
Şşş sessiz olun
Yarınım uyuyo
Zor buldum
Sessiz olun
He mi?
Büyüsünde o günüme
Anım diyeyim
Uyusun da
Nefesimin keyfi
İlham perim diyeyim
Uyusun da büyüsün
Ellemeyin, ellemeyin ki
Ona umudum diyebileyim.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

ZAMANA TUTSAK

İlknur YILDIZ*

Mutluluk zaman alır, zamansa sevdiklerini...

Rübab-ı Şikeste. Annesinin elinden hiç düşmeyen, yaprakları sararmış, yaklaşık yüz senelik bu kitabı düşündü Hilal. Eserin girişine güzel bir el yazısı ile kazınan cümleyi...O, daha altı yaşlarında ve babasının sıcaklığındaki huzuru kaybetmemişken, annesinin yüzündeki gülümsemeyi izlerdi kaşları çatılı bir ifade ile. Neydi bu denli önemli olan onun için, neydi kâğıttan zihnine akan cümleleri diğerlerinden farklı kılan?

"Her şeyin bir zamanı vardır, kızım. Biraz daha büyüyünce anlatacağım sana. Belki de bana gerek kalmaz bile. Kendin bulursun kitabın gizemini, sayfalarında kaybolurken." demişti annesi.

Hilal, Rübab-ı Şikeste'yi hiç okumamıştı.

Daha dokuz yaşındaydı, evinin kül olduğunu gördüğünde. Okulunun bulunduğu yerden bile dumanlar fark edilirken, servis mahallesine girdiğinde itfaiyenin sesini duymuştu. Kalabalığın içinde dikkat kesildiği tek şey vardı: Arka arkaya ambulansa doğru götürülen, üzerilerine beyaz örtü giydirilmiş iki beden.

Duyguları, düşünceleri, hayatı değiştirirken onlardan geriye kalan tek şey çelikten bir kasaydı. İçindekiler açığa çıktığında daha çok ağlamıştı Hilal. Rübab-ı Şikeste ve annesinin boynunda sadece bir kez gördüğü kolye. "Anne, hani hiç bırakmayacaktın beni. Şimdi kim saçlarımı okşayarak uyutacak, kim bir bakışından anlayacak düşüncelerimi? Ya sen baba, üzülüşümde kimin sıcaklığına sığınacağım ben, kimin kollarına bırakacağım kendimi sonsuz bir güvenle?" Elindekileri göğsüne sıkıca bastırırken, gözyaşları yanaklarında süzülüyor ve tenini yakıyordu. Küçük kalbi sıkışıyordu, anlam veremiyordu olanlara. Sanki birazdan annesinin yaptığı yumurtalı ekmek kokusuna uyanacaktı. Babası yatağına gelip "Günaydın meleğim!" diyerek saçlarından öpecekti.

Bunların hepsinin hayalinde kaldığını biliyordu Hilal. Titrek elleriyle aile yadigârı kolyeyi taktı boynuna. Rakamları olmayan bir saatti bu. Annesinin kokusunu almak için derince bir nefes çekti, dudaklarını kolye ile buluşturdu.

Hilal, içindeki yaranın kabuk bağladığını hissediyordu. Şimdi on yedi yaşında, üniversiteye giden, başarılı bir öğrenciydi. Oldukça başarılı. Yetimhanede kaldığı süre boyunca hafta sonu onu alan koruyucu bir ailesi vardı ve bu ailenin büyük oğlu, abisi yerine koyduğu Burak.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Hükümetin izni ile zaman makinesinin yapımında görevlendirilen bilim adamlarından sadece biriydi Burak. Çok hırslıydı, üç yılını bu projede harcamıştı. Lakin nefes kadar yakın olan ölümü tadan dokuzuncu candan sonra, hükümet bu projeden elini ayağını çekmişti. İş adamı Carter Baizen desteklediği çalışmalar gizli bir şekilde sürdürülüyordu. Genç yaşına rağmen büyük işlere imza atan Hilal ise, bu sayede projeye ortak oldu.

Bugün, onlara verilen son gündü ve yüzünü hiç görmediği patronu ile tanışacaktı Hilal. Görüşmeleri her zaman abisi Burak yapardı. En az karşısındaki adam kadar heyecanlıydı ama yüzündeki maskesi bunu gölgelemeyi başarıyordu. Tek eksik kalan şeyi tamamlaması gerekiyordu."Deneği şimdi arıyorum." diyerek beyaz önlüğünün cebinden telefonu çıkarttı ve numaraya tuşladı genç kız. Kapalıydı. Kaşları inanmazcasına çatılırken, bir kez daha denedi sonucu bilerek. Telefonu yavaşça indirirken dişlerini sıktı. "Denek iptal." Onca feda edilen canı düşündü Hilal. Ölenler, ailesi bile olmayan bu işe gönüllü olan insanlardı. Ancak sonucun hiç değişmediği görüldüğünde sayıları gitgide azalmıştı. Yaptıkları icat ile insanlığın daha iyi yerlere geleceğini biliyordu. Vicdanının sesini bir nebze olsun susturan da buydu.

Kahverengi saçlarını sertçe karıştırırken sinirli ve çaresizdi genç adam. Patronları çok güçlü, korkutucu biriydi. Onunla Hilal yerine kendisinin görüşmesinin nedeni de buydu. İçinden yükselen öfkesini bastırmak adına duvara yumrukladığında, hızla yanına gitti Hilal. Elini, avucunun içerisine alıp usulca yara izlerine dokundu. Kendini ruhsuz biri olarak tanımlayabilirdi, sevdiklerine bir şey olduğunda gözleri hemen dolmasaydı eğer. Çocukluğunun bir parçası olan adamı bu halde görmek onu büyük bir kedere boğuyordu. "Patron gelecek ve bu gecikmeye çok kızacak." Hilal'den yavaşça uzaklaştı genç adam ve beyaz önlüğünü çıkartarak ceketini giydi. "Sen gelmiyor musun?" diye sordu kızın olduğu yerde durduğunu görünce.

Olumsuzca başını salladı. "Erkenden azar yemeye niyetim yok." Söylediklerine karşın ufak bir gülümsemeyle baktı Burak. Hilal kararını vermişti. Adam tam kapıdan çıkacakken koşarak yanına gitti, arkasından ona sarıldı. Hayattaki tek varlığı, ailesini, de kaybettiğini düşündü. Küçük kardeşini bu halde görmemesi için arkasından ittirdi adamı:

-Hadi bakalım, getir artık şu kel bunağı buraya.

Okyanusun iki damlası olan gözleri ile gidişini penceren izledi bir süre. Çok gizli olan bu proje başarısızlıkla sonuçlanırsa eğer yenilenecek bir azar ile kurtulamayacağını, elden gidenin canları olacağını bilincindeydi. Gözlerini kapattığında zihnine, küçük Nagi ve Beril'le oynadığı zamanlar ile Burak'ın eşi Ceren'in şişmiş karnını okşarkenki görüntüleri doldu. Daha iki gün önceki görüntüler... Hilal

kirpiklerini araladığında kaybedecek bir şeyinin olmadığını farkındaydı. Son kez baktı saatine. Sekiz dakika.

Boynunda asılı duran kolyeyi çıkarttı usulca. Dudaklarını değdirdi yıllar önceki hatıraya, anne kokusunu almıştı sanki yeniden. Bir gözyaşı kaçtı yerinden yakalanmamaya çalışarak, hızlıca. Masanın üzerine bıraktı emanetini. Ona bir şey olacaksa da, kendinden bir hatıra kalsın istiyordu.

Denekler için kullanılan diğer odaya adımlarını atarken, kalbi hızla çarpıyordu Hilal'in. Duvarda asılı duran William Shakespeare tablosunu kaldırdı ve karşısına çıkan kasaya kodu girip, kapağını açtı. Denekler için kullanılan onlarca iğneden en üstte olanını aldı. Odanın gizli bölümü olan kapakçığı kaldırıp, deney odasına indi. Makinenin önünde dururken, beyaz önlüğünün kolunu sıyırdı. İğnenin kapağını açtı, elleri titriyordu ve buz gibi olmuştu. "Buna mecbursun Hilal, sevdiklerin için." İğneyi yapmasından birkaç dakika sonra etkiler ortaya çıkmaya başladı. Kalbi parçalanacak gibi atarken, zaman makinesinin ayarlarını tuşladı ve tarihi girdi.

Tarih tarafından deliliği ile tanınan ama Hilal'in çocukluğunun kahramanı olan, yıllar önce ortadan kaybolup bulunamayan Büyük Üstat Lethe'nin yanına, 1925 yılına...

Yaşamını bir kitaba benzetirdi Leon, kapağın güzelliğinden içindekilerin de aynı derecede olduğuna inanılan. Yaşına rağmen kendisine saygı duyan insanlarla çevriliydi etrafı, yapmacık gülümsemelerin altındaki yüzlerin de farkındaydı. Zengin, refah içerisinde bir hayat sürüyor, ruhsuz kahkahalar atıyordu ortaya. Sahte olduğunu biliyordu ama bu onun kamufle olmuş haliydi, tıpkı diğer herkes gibi. Mükemmel aile tablosunu düşündü dudaklarının uçları yukarıya kıvrılırken, ağzından alaycı bir hıhlama nidası kaçtı. Ne mükemmel ama? Oğlunu kaybetmenin acısını hala taşıyan alkolik bir anne, çocuğunun başını okşayacakken silah tutmasını öğreten bir baba...

Yalanlar silsilesi içinde yaşayıp, her bir maskenin altından yenisinin çıkması bu genç yaşına rağmen yormuştu onu. Kendi düşüncelerinde boğulmaya başladığı anda, yüzünde olurdu en sahici gülümsemesi. Bazen öyle bir noktaya geliyordu ki dudaklarının ucuna yerleştirilmiş iki jilet olduğunu ve her rol yapmaya çalıştığı anda onların yaralar açtığını hissedirdi teninde.

Derin bir nefes çekti ciğerlerine genç adam, bir kez daha baktı ezbere bildiği yere. Sık ve uzun ağaçların çevrelediği suların sesini dinledi usulca. Birçok ufak şelalenin oluşturduğu görüntünün muazzamlığı karşısında hayrete düşmekten alamadı kendini. İleriye doğru gidildikçe derinleşen suyun bile olağanüstü bir rengi vardı. Ruhunun arınma yeri, diye düşünürdü burası için Leon. İçindeki çocuğun haykırıları dinlerdi bu güzel ezgilerde, omuzları dik bir asker olarak da çıkardı her seferinde.

Gözlerini kapattı dışarıdakileri görmemek adına, zihninde her zaman olduğu gibi yeni bir kapı araladı ve oradan içeriye adımladı.

Gerçeklik istiyordu Leon, gülümseyen yanaklarının acısına mutluluğun vesile olmasını, baktığı gözlerin ardındaki kişiyle tanışabileceği, içindeki küçük çocuğa bir oyun arkadaşı, dost istiyordu. Bıkmıştı yılların getirdiği soğukluk ve yalnızlıktan. Yine de bunu dışarıya vuracak kadar cesarete sahip değildi. Kuş cıvıltılarını dinledi bir süre. Ne tuhaftı gerçekten, kendi bile böylesine mutlu değildi içinde.

Geçen birkaç dakikanın sonunda, büyük bir gürültü ile araladı huzurla kapattığı gözlerini. Sesin kaynağı yeşil bitkilerin kayalıkların üzerini örttüğü yerd. Kahverengilerini kısarak karşıya baktı Leon, suyun yüzünde bir beden duruyor ve hareket etmiyordu. Etrafını hızla kolağan etti endişeyle, elbette kendisinden başka kimse yoktu. Yüzerek yanına gitmeye kalksa çok uzun süreceğinden hızla kayalıklara doğru koştu genç adam. Suyun alçak yerlerine bastıkça paçaları ıslandı. Eğitimden dolayı bunlar kolay geliyordu kendisine. Sarmaşıkların ucundan tutup, yukarıya çıkarken bile şaşırıyordu. Burayı bulan kimdi? Dağın başında ıssız bucaksız bir yerd. Gelebileceği en uç noktaya geldiğinde balıklama atlayarak bıraktı kendini sulara.

Suyun üzerinde biri uzanıyordu ve etrafa yayılmıştı saçları. Leon son kuvvetiyle yüzdü, vardığında onu belinden tutarak, tek koluyla yüzmeye çalıştı kıyıya doğru. Geldiği yönden gidemezdi zira dik kayalardan oluşuyordu.

Birkaç dakikanın ardından nihayet kıyıya ulaştı. Ayakları suyun içinde kalan bedeni çevirdi. Karşılaştığı manzara ile bir an nefesinin kesildiğini hissetti genç adam. Neden böyle hissettiğini anlayamasa da, kızın yüzüne yapışan, sudan dolayı rengi koyulaşmış saçlarına ve soğuktan dolayı beyazlayan teninden ayıramadı gözlerini. Şelalenin soğukluğunu hissetmişti, eli genç kızın yanağındaiken. Dışarısı sıcaktı, ilkbaharın ortalarındaydı. Geç mi kalmıştı yoksa? Bu düşünceyle kaşlarını çatarak nefes alıp almadığını kontrol etmek için kızın yüzüne doğru yaklaştı. Yaşıyordu! Kesik ve kısık nefesler alıyordu.

İki elini birleştirerek kalp masajı yapmaya başladı. Avuç içlerini kızın kalbine doğru bastırırken, hala kıpırtısız olan bedeni genç adamı endişelendirdi. Çabalarının bir sonuç vermediğini görünce, düşünmeye başladı. Daha ne yapabilirdi? Yerde usulca yatan kıza baktı. Uyandığında bir tokat yeme ihtimali bile vardı ama önemli olan hayatını kurtarmasıydı.

Karın bölgesini parmaklarıyla tespit ettikten sonra, sağ elini yumruk yaptı. Bir kadına ne şekilde olursa olsun böyle muamele etmek hoşuna gitmiyordu, derince bir nefes aldı. Yumruğunu sertçe kızın midesine indirdiğinde, mavi gözler açıldı önce irice, ardından ciğerlerindeki suyu çıkartmak için can havliyle öksürmeye başladı. Kızın omuzlarına dokundu Leon, yana doğru çevirdi bedenini daha rahat

olması için. Şiddetli öksürükler devam ederken, okyanusun bir damlası gibi olan maviliklerin üzerine uzanan göz kapaklarına baktı bir saniye. Yalnızca bir saniye bakmış olsa da onlara, içinin tuhaf olduğunu hissetti.

Genç kız, düzenli nefes almaya başladı. Başını çevirdiğinde yeşillikler içinde uzandığını fark etti. En son hatırladığı şey makineye girmesiydi. Hilal, ne olduğunu anlamadığından kaşları çatılı bir ifade ile baktı. Dalgalı saçlarının ucundan damlalar akıyordu. Hilal bir an için gerçek rengini düşündü. İnce bıyıkları vardı, daha önce yolda böyle birine rastlamamıştı. Üzerinde uzun kollu beyaz bir gömlek ve pantolon askısı vardı. Pantolon askısı? İnsanlar böyle giyinmezdi ki. Bir kez daha bakınca adama kaşları çatıldı istemsizce. "Hangi yıldayız?"

Genç adam karşısında uzun süredir suskunluğunu izlediği kızın dudaklarından dökülen kelimeler ile şaşkına döndü. Bir Türk'tü. Kendisi yazıda çok hâkim olmasa da bu dile, anlayabiliyordu. Bir Türk'ün, özellikle iki devlet arasındaki husumet bu denli ortadayken Yunanistan'da işi neydi? Kafasında kelimeleri toparlamaya çalışırken kızgınca geriye çekilen kıza takıldı gözleri. O dizindeki de neyin nesiydi öyle? Aniden onun yanına yaklaştı. Önce kızın önünü kapamış olan ceketini çekti kenara doğru, delikli pembe üstü görünce kaşlarını çattı anlamsızca. Gözleri alta indiğinde, dizleri yırtık ve erkeklerin bile giymediği tuhaf bir pantolonla karşılaştı. Dudakları aralandı.

-Sana ne yaptılar böyle?

Adamın, tuhaf aksanını işitince iyice gerildi Hilal. Gerçeği öğrenmeden hiçbir şey anlatamayacağını da bilincindeydi.

-Hangi yıldayız?

-1917.

Kızın kendi yanıtına karşılık vereceğini düşünüyordu.

-Neyin var? Üstünün başının hali ne?

Eğer normal şartlar altında olsalar, adamın aksanının sevimli geleceğini düşündü. Geçmişe gitmeyi nasıl başarmıştı? Makinenin üzerinde yapılması gereken değişikliği abisinden gizlice hallettiği için pişmanlık duymuyordu.

Dudaklarının iki ucu bir kelebek misali havalanmak istiyordu ve Hilal onlara müsaade etti. Kıkırtısı yavaşça kahkahaya dönüştü. Yıllar sonra ilk kez böylesine içten gülen kız, irileşmiş göz bebekleri ile şaşkınca kendisine bakan genç adamın farkında bile değildi.

Tarih kitaplarında adı sıkça geçen Büyük Üstat Lethe'nin delirmesinin bu melodik kahkaha ile başladığını, zamana tutsak iki kalp dışında kimse bilmeyecekti.

KABAHAT

Ayşegül Âdile AKCA*

HİKAYEYİ DİNLEMEK İÇİN KAREKODU OKUTUNUZ.

Onu ilk defa en az diğerleri kadar yorucu, gürültülü, aslında insana migrenden fazlasını veremeyen ama bazı kahrolası nedenlerden dolayı gitmek zorunda olduğum AVM'lerden birinde fark ettim. II. kattaki kitapçıda, danışmanın sağında kalan kitaplığın tam ortasındaki rafın sağına yapışmıştı.

Yeşil bir kapağı var. İsmi pek seçemiyorum. Teyzenden miras kavanoz kapağı gözlükleri ara da bul şimdi o koca çuvalda. Bu yaşta olacak iş mi? Hayır, illa gözlük takılacaksa 0,25'lik dinlendiriciler bayağı moda. Kesmez miydi? Arızalı gözde madem direktin "uzağın" arıza yapsaydı? Zorun neydi? Ne halt yedin de böylesi 45'lik baba gözlüklerine muhtaç oldu bu gözler?

Başka bir şey demiş miydim? "Tarçın'ın Arkadaşlarını" pencerenin önünden seyretmem gerektiği konusunda annemi dinlemiş olsaydım daha iyi durumda olacağım konusunda direktmiş de olabilirim. Başka yoktu herhalde. Yoksa ağlardım. İmzığım ben.

Gözlüğü takmışım. Resme bakıyorum, isme bakıyorum, köşedeki baskı numarasına bakıyorum... Dizili kitaplara yaslıyorum kitabı, geriye gidip kapağa bakıyorum. 970 sayfa sürecek bir kitap. İsmi muazzam. Öyle olunca insan merak ediyor tabi, ne vardı bu kadar yazacak diye. İçine bakıyorum, diyaloglar bir tuhaf, yazılırsa minnacık. Anlaşıldı, 3'ü zorlarız bu kitaptan sonra. Olsun, buna şükür. Cemil Meriç 6'yla başlamış. Şundaki façaya bak, entel kesildi başımıza haspam.

Arada derim böyle şeyler. Her türlü şeyler... Kendimi sürekli "onların dünyası"na ait hissetmeye çalışan bir yanım olduğundan mıdır yoksa yönü "dünya"ya dönük yanım varlığıyla beraber içimdeki şeyi sulamama izin vermediğinden o "şey" in tohum mu, taş mı, çöp mü olduğunu anlayamadığımdan mıdır? Özentiliğim ve bitmek bilmeyen kabalığımdan mıdır tüm bunlar?

Kapağı açtım. Bir güzel cümle gördüm. Oradan devam ettim. Kitapta onlarca insan vardı. Hepsi de birbirinden yabancı hepsi de birbirinden zor hepsi de bana uzaktı. Bambaşka bir havaydı solduğum ta en başında zaten. Bazen resti çekiyordum "Bana ne tüm bunlardan" diyordum. Sinirlenip çıkıyordum. Sokak lambasının etrafında uçuşan kelebekleri izliyor daha da çıldırıyordum, çalılara bakıp bir çift yeşil göz parıldar mı şuradan diye soruyordum kendime. Çok daha rahatsız edici oluyordu... İliklerimin

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

tamamen kemikleştğine kanaat getirince içeri giriyordum, içeri girince kendimi kitabın başında buluyordum.

Üç gün sonra yazarı Google'dan aratma iznim çıkmıştı. Tahmin ettiğim gibi kel ve tombiş bir adamdı. Tuhaf olan gözleriydi. Onca şey görmüş olduktan sonra bile hala yolunu görememiş gibi solgun bakıyorlardı. Bahçesaray Üniversitesinde çalışıyormuş. Haftada üç gün yaratıcı yazarlık –artık nasıl oluyorsa- dersleri kalan günlerde de İspanyol Edebiyatı.

O üç gün bizim üniversite gezisinde olduğumuz üç gün) cillop gibi olurdu. Yoo öyle de oldu. Her şey kebaptı. Şu, “bu okulu tercih ederseniz ne olur” kritiklerinin yapıldığı ortamdan sıvıştım. Aranan dersliğin nerede olduğuna dair –haftalarca prova yaptığım ve her gelişmeyi takip ettiğim için- hiçbir sıkıntım yoktu. Geriye sadece ömrüm boyunca işime yarayabilecek her türlü özgüveni toplayıp sınıftaki diğer elli kişinin arasına girmek kalıyordu. Tabi eğer elli kişi varsa...

Kırk dokuz kişi (saydım evet)vardı. Ellinciye güzel bir kıyak yapabilirdim. Kaçağı tanımayan dikkatli bir öğretmen benim Mehmet olduğumu düşünebilirdi. Kaçağı tanıyan dikkatsiz bir öğretmen olma ihtimalini düşünerek arkadaki kızın meraklı bakışlarının da etkisiyle imzayı attım.

Ders başlamıştı. Her şey günlerdir görmekte olduğum rüyalandaki gibiydi. O anlatıyor, biz dinliyorduk. Bir süre yazıyor, bir süre susuyor sonra biraz konuşuyorduk. Arada o tuhaf gözleri beni buluyordu, hafifçe kısıyordu onları, kaşları titrer gibi oluyordu, beni daha önce hiç görmediğine emin oluyor, normale dönüyordu.

Yeni geldiğimi düşünüyordu belki de. Neyse neydi, o an buna bu kadar kafa yormuyordum. Hiçbir şeye kafa yoramayacak kadar zevk içindeydim. Sonra birden durakladı. Cüssesinden beklenmeyen bir hızla kürsüye gitti. Yoklama kâğıdına baktı ve sordu: Mehmet nerede?

İyi akşamlar sayın seyirciler. Dün saat on iki sularında İzmir'den okuluyla beraber üniversite gezisine giden İ. Ö. Bilgilendirme toplantısından kaçarak dersliklerden birisine girdi. Bununla da kalmadı, girdiği derslikte hiç tanımadığı birisi adına imza attı. Öğretmen bunu fark edince, İ.Ö'nün dünyası başına yıkıldı. İ. Ö'yü molozların arasından çıkarmak için ülkedeki bütün sivil toplum kuruluşları seferber oldu ancak o bakın ne yaptı! “Defolun gidin. Beni burada bırakın unutun. Yoğum ben yokhyohk. Çekmesene kardeşim!”

...

“Mehmet mi yolladı seni?”

“Mehmet'i tanı mıyorum efendim.”

Salağa yattığımı düşündü. Yine de yumuşak davranmaya çalışıyordu. Yoksa Mehmet'in bir sıkıntısı mı vardı, eğer öyleyse bile dalavere kötü bir şeydi, birlikte halledebilirdik, hadi şimdi Mehmet'i

arayayımı. Bir an elim ayağım boşalır gibi oldu sonra derin bir nefes alıp var gücümle kendimi ve Mehmet'i savunmayı düşündüm. Ama yapmadım.

"Dedim ya, Mehmet'i tanımıyorum efendim."

O zaman neden Mehmet'in yerine imza attın? Sormazlar mı adama? Sormadı. Onun yerine benim kim olduğumu sordu.

"Ben sadece sizi tanımayı çok istemiş bir okurunuzum."

Gözleri büyüdü. Kaşları hafifçe gerildi, dalgalandı. Bu cevabı beklemediği her halinden belliydi. Biraz burukça gülümsedi sonra. O saatten sonra sıranın birine oturur kahkahayla karışık ağlar ya da çekip gider diye düşündüm.

"Kitap imzalamamı ister misin?" diye sordu.

"Hıhı tabi." diyerek belli belirsiz başımı salladım. Sonra, birden aklıma gelmiş gibi çantamdan o malum ilk kitabı çıkardım. Yavaşça, keskin çizgilerle imzaladı sonra doğruldu bana döndü.

"Sence bu derse neden giremezsin?"

Öyle ya neden giremezdim?

"Giremez miyim?"

"Giremezsin tabi. Buradaki her insan şu eşikten geçebilmek için ne kadar çabılıyor..."

"Ben de çok çaba harcadım."

Sesim yükselmeye başlamıştı. Bozuntuya vermedi.

"Tamam, o zaman" dedi bezgin bir sesle. Kapıya yöneldi. Tam çıkacakken döndü, ağzını açtı, minik bir ı sesi çıkardı, devamını getiremedi. Çıktı gitti. Oturdum, etrafıma baktım. Bu sınıfta olmayı en az diğerleri kadar hak etmiş olduğuma inandırdım kendimi.

Geri döndük. Eve gelince kitabın kapağını açtım <Ukala Bir Okura> yazıyordu. Aramızda bir söz dalaşı geçmeden nasıl böyle bir not düşebilirdi ki? Takılmadım. Kitabı kaldırdım. Bir süre yüzüne bakmadım.

İki hafta sonra bir paket geldi. Birkaç meraklı bakış huzurunda paketi açtım. İçinden turuncu bir kitap çıktı : "Öteki" Kimseye haber vermeden ortadan kaybolan bir kadından bahsediyordu. Çeşitli ülkelerde çeşitli yollarla hayatta kalmaya çalışan bu kadın Fuji dağının eteklerinde ölüyor ve bu sayfada da aynı imza bana göz kırpyordu: "Aynen Devam"

Her şey tamamdı da bu kitap neyin nesiydi? Onu da birkaç ay sonra anladım. Anlayınca da aynen devam etmem gerektiğine iyice emin oldum.

İÇİMİZDE SAKLI KALAN

Ayşe Ceyda ÜLKÜDÜR*

Özlüyordu kadın hiç olmadığı kadar. Öyle zamanlar oluyordu ki dayanılmaz oluyordu bu özlem. Yavaş yavaş parçalıyordu içini ama biliyordu, özlem bitecekti, inanıyordu. Hiç aksini düşünmemişti. Neden düşünsündü ki? Tek yapması gereken sabretmek, çabalamak ve en önemlisi çok düşünmemekti. Sürekli düşünse ne olurdu hali. Hiç durmadan bisiklet sürebilir miydi bir insan ya da yemek yiyebilir miydi aralıksız? Çok düşünmek zarar verirdi insana, kadın bunun farkındaydı.

Sandalyesinde doğrularak çekmeceye uzandı. Birkaç çekişten sonra açılan çekmecedен çiçek kaplamalı eski defteri yavaş hareketlerle eline aldı. Hafif tozlanan kapağını elinin tersiyle sildi. Uzun zaman olmuştu. O sırada günlüğün kilidi olduğunu fark etti. Doğru ya bu onun ikinci günlüğüydü. İlk tuttuğu defterinin kilidi olmadığı için günlük hissi vermiyordu. İkinci defterinde kilit olmasının gizemli bir hava kattığını düşünmüş ve gerçek bir günlük gibi hissettirmişti ona. Aslında günlük tutmayı pek sevmezdi fakat ileride, olur ya hafıza bu her şeyi akılda tutamaz, birçok şeyi hatırlamak istediği için yazmaya başlamıştı. Anı kırıntılarını tatmak, geriye dönüş yapmak... Anahtarın kaybolmamış olmasını umarak çekmeceyi eliyle yokladı. Küçük metal bir şeye eli değdiğinde anahtar olduğunu anladı ve aldı. Günlüğü ahşap masanın üzerindeki lambanın yanına bıraktı. Odayı sadece dışarıda yanan sokak lambası aydınlatıyordu. Günlüğü okuyabilmek için lambayı açtı. Anahtarı küçük kilide takarak çevirdi, bir tık sesinin ardından açılmıştı günlük. Derin bir iç çekti ve herhangi bir sayfa açtı.

__/__/__

...

Ona dair elimde hiçbir şey yok. Ne bir fotoğraf ne bir telefon numarası. Ondan geriye bana kalan tek şey anılar. Onlar da hayal meyal ya. Ama umudumu kaybetmedim. İleride onu bulacağım ve yarım bıraktığımız duygularımız gün yüzüne çıkacak. Birlikte yeni anılara yelken açacağız.

...

Başka bir sayfa daha açtı.

__/__/__

...

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

O zamanlar çocuktuk tabi ama birbirimizi seviyorduk. Öyle saçma sapan sevgililerden olmadık asla. Biz dost gibiydik, birbirini seven iki dost... Her zaman onunla aramda farklı bir bağ olduğunu düşündüm, düşünüyorum da. Sonrasında zaman kopardı bizi birbirimizden. Ama onu asla unutamadım.

...

İkimizde yıllar içinde büyüdük, belki de değiştik ama onu bir kerecik bile olsa görmek istiyorum. Bazen hayal ediyorum, bir yerde oturup sohbet ettiğimizi ve tüm özlemin bittiğini.

Bunları yazdığında on sekiz yaşındaydı. Hayatının sekiz yılını ne çabuk geride bırakmıştı. Bunları aklından geçirdiği sırada günlüğün arasında katlanmış bir kâğıt buldu, merakla açtı. Bu yine o yıllarda yazmış olduğu şiirlerindendi.

Hep bir umut
Hiç bitmeyen
Yüreğimin bir köşesinde
Yer edinen
Vazgeçemediğim
Usanmadan beklediğim
Bir gerçeğe muhtaç
Hayal perisiyim.

Yüzünde hafif bir tebessümle kâğıdı eski yerine koyarak günlüğü kapattı. Bir an onu bulma fikri içini ısıttıysa da bu çok uzun sürmedi. Evet, onu özlüyordu hatta şu an bile emindi onu bulabileceğinden fakat peki ya sonra ne olacaktı? Bunu hiç düşünmemişti. Özlem uçsuz bucaksız bir çöldü onun içinde. Bu çölde dolaşırken saharalara kaptırılmıştı kendini. Gerçeklere dönmenin vakti geldi de geçiyordu bile. Sonunda üzüleceği bir hayale kaptırmak istemiyordu kendini. "Belki de o unutmuştu çoktan." diye düşündü.

Saat on ikiye yaklaşırken dışarıdan gelen köpek sesleri odadaki sessizliği engelliyordu. Ne kadar uyumak istemese de gözkapakları buna istekliydi ve pes edip kendini yatağa bıraktı. Yelkovanın çıkardığı sesle birlikte derin bir uykuya daldı.

Yürüyüş yapmak için harika bir hava vardı. Hemen hazırlandı ve ağzına iki lokma bir şey atıp kendini bu güzel havanın kollarına bıraktı. Deniz kenarında yürümenin iyi olacağını düşünerek evden

çıkı. Kırk dakikalık yürüyüşün ardından biraz dinlenmek için bir banka oturduğu sırada telefonu çalmaya başladı. Cebinden hızlıca çıkarıp cevapladı. En yakın arkadaşının sesinin heyecanlı mı yoksa endişeli mi olduğuna karar veremedi. O ise hızlı hızlı konuşmaya devam ediyordu.

“Seni Teras kafede bekliyor olacağım. Acele et!” diyerek telefonu kapattı. Hızlı adımlarla kafenin bulunduğu caddeye doğru yürümeye başladı. O sırada karşı yoldan biri takıldı gözüne ve daha dikkatli baktı. “Hayır, bu olamaz. Yanılıyor olmalıyım.” dedi kendi kendine fakat dayanamadı ve biraz daha yakından bakmak için ilerledi. Evet, bu oydu! Sonunda bulmuştu onu. Hatta o hiçbir şey yapmamış, hayat kendi elleriyle getirmişti ona. Bu fırsatı kaçırmamak için ona doğru yürümeye başladı. O ise karşıya geçmek için yola çıkmıştı. Kadın, adamın üzerine gelmekte olan arabayı fark ettiğinde her şey için çok geçti. Bir anda dünya durmuştu sanki. Kalbinin atışından başka bir şey duymuyordu. Koşarak yanına gitti. “Hayır! Bu böyle bitemez, ölemezsin.” diyordu kadın. Kendinden geçerken ambulansın sesi kulaklarından siliniyordu.

Gözyaşları yağmurla bir yarış içindeydi sanki. Odasındaki tek pencerenin önündeki bir sandalyede oturmuş, yağmur damlalarının cama vuruşunu ve bir bir düşüşünü seyrediyordu. Bu damlalar gibi anılar da aklına düşüyor ve zihnini bulanıklaştırıyordu. Gece gördüğü rüya aklından çıkmıyordu bir türlü. Hatırladıkça tüyleri ürperiyordu. Onun öldüğünü görmek rüyada bile nasıl canını yakmıştı. “Hayır!” nidalarıyla uyanmıştı uykusundan. Bir hışımla yerinden kalktı, yüzünü yıkadı. Biraz olsun kendine gelmişti. Daha fazla zaman kaybetmek istemiyordu. Hemen telefonuna uzandı ve işyerini arayarak iki hafta burada olmayacağını söyleyerek işleri arkadaşına devretti. Bir aksaklık olmamasını umarak telefonu kapattı. Bir zamanlar İzmir’deydi. Hala orada olması umuduyla uçak biletini aldı. Valizini hazırlarken bir yandan da kafasında yapılacak şeyleri düşünüyor, sıraya koyuyordu.

Uçağın kalkmasına daha iki saat vardı. Yolda gelirken yeniden günlük yazmaya başlamak istemiş ve deri kaplamalı, kilidi olan bir defter almıştı. Çantasından çıkartarak ilk cümlelerini yazmaya başladı.

__/__/__

Daha dün bunun çocukça bir hayal olduğunu düşünüyordum ama şimdi buradayım. Bir rüya birçok şeyi değiştirdi. Sonu iyi veya kötü ne olursa olsun en azından denemiş olacağım. Kimse denemeden bilemez öyle değil mi? İleride “keşke” demek yerine “iyi ki” diyebileyim. Bu yolda ilk adımımı geçmişten beri süregelen, aklımdan çıkmayan hayalime atıyorum. Daha atabileceğim birçok adım var önümde. Kalbimde bir yerlerde saklı kalmış isteklerim, duygularım ve yapmak isteyip de yapamadığım şeyler var. Şimdi bir kenara attığımız hayallerimizi gerçekleştirme vakti!

HASTA

Ayşegül Âdile AKCA*

Ofisten çıktım. Sigara kokularından şalımın elverdiği ölçüde korunmaya çalışarak caddeyi adımlamaya başladım. Aktarma yapmak ile tramvaydan inip yürümek arasında kaldım ve Cuma ya da Cumartesi olmayan her gün yaptığım gibi “tramvaydan inip yürüyeyim madem” diye mırıldandım. Durakta hafta içi her gün yaptığım gibi 13 sayfa kitap okudum. Grete, babasına Gregor’un odasından kaçtığını ispiyonladığında kapılar açılmıştı. Her zamanki gibi ne yapıp edip orta bölmeye ilerledim. Tramvay hareket etti. Sırtımı pencereye yaslayıp etrafa bakınmaya başladım. Çoğunluğu, koca çantalı öğrenciler ve benim gibi 9-8’likler oluşturuyordu. Yanımda bir kadın vardı. Havaya konuşur gibi dedikodu yapıyordu.” N’apsın, nasıl yaşasın? Hangimize unutturmadılar.” diye başladım. İki durak kadar günah çıkarttım. Solumda oturan adama da ilişti gözüm. Okey oynuyordu. Sarmadı, çaprazdakine geçtim. Pencereden dışarı bakıyor, 8 saniyede bir yavaşça gözlerini kapatıyor iki saniye öyle tutuyordu. Kot pantolonunda yer yer beyaz lekeler vardı. “Boyacıdır herhalde” diye düşündüm.18 yaşında kızın birisi ilk maaşıyla Yunanistan’a yapacağı tatilden bahsediyordu. “İnşallah o parayı fıtık ameliyatına vermezsin” diyesim geldi. Bu rutin dikizleme seansını, rutin olarak yaptırdığım “genel kontrol” raporlarını kontrol etmem için gelen bir hatırlatma mesajı böldü. Her bir yerinizi biz kontrol ediyoruz raporları da siz kontrol ediverin artık diyorlardı. Ederdik etmesine ama interneti yatırmamıştım ki ben daha. En iyisi ertesi gün hastaneye gitmekti. Zaten “genel kontrol” den sonra baş ağrısı da başlamıştı. Şehrin dışına çıkmak iyi gelebilirdi. Gelmedi.

...

-Seda Hanım, sakın olun öncelikle... ilk evreyi tamamlamışsınız... bilmiyorum nasıl... sevdiklerinizle... net bir şey söyleyemiyorum şu an... artık hayatınızı...

Dondum. Herkes gibi ben de sandalyenin üstüne yığılmak, ayılmamak ya da kendimi kaybedip ağlamak istedim. Yapabilirdim de , “için yaşadığım” kimse kalmamıştı. Başarı, mülkiyet ya da mutluluk fark etmedi asla benim için, hep kaçtım hayatın bana verdiklerinden benden alabilecekleri yüzünden. Öyleyse hata yapmıştım uydurma şeyler için düzenlenen moral gecelerinde bir “shot” atmayarak, bir fırt çekmeyerek, ayaküstü geçiştirmeyip yazın yüzerek kışın koşarak...

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Deodorantım bile yoktu be... Meditasyon seanslarına ödediğim paraya çamaşır suyu, ruj, mikrodalga fırın ve topuklu ayakkabı alabilirdim. Bütün bunları düşünürken doktor konuşmaya devam ediyordu.

-Şu saatten sonra... Dediğim gibi kesin bir şey yok... Virüs ilerlemiş epey çünkü enfeksiyonu...
Tedavi...

Tabi ya tedavi! Bir çözüm mutlaka olmalıydı. Nasıl gelmemişti aklıma? Ömrüm boyunca sorunlara sadece sorun gözüyle baktığım için gelmemişti. Ya iyileşseydim? Müthiş olurdu. Parliament'le başlardım "bungeejumping"e kadar durmazdım herhalde.

O güne kadar ölmek dendiğinde "bunun için doğmadık mı kardeşim?" gibisinden bir tepkim olurdu ama bir varlığın her gün benden alıp kendine katması, güçlenmesi, vahşileşmesi aklımdan asla geçmezdi. Bunu istemiyordum. Tedavi tek yol gibiydi.

Eşyalarımı toplarken -uzun zaman sonra- dua ettim:

Allah'ım, bu yüzden öleceksem bana dinginlik ver, can çekişmeyeyim, kalmak için diretmeyeyim, tramvayda ortaya ilerlerken yaptığım gibi, seri ve kıpırtısız olsun gidişim. Yine de son ana kadar sabır ver bana, şüphem yıllanmış umudumu ezmesin.

İki kişilik bir odaydı. Pencere tarafında ben yatıyordum. Günlerim, dağları izlemek, aynı kitabı dönüp dönüp aynı şarkı eşliğinde okumak, "Parliament'e başlayacağım" diye mırıldanmakla geçiyordu. Kapıdan tarafta tramvaydaki tatilci kız yatıyordu. *Hayallerindeki ilk maaşı* aslaalamayacağını düşünmüş ve Parliament'e başlamış, bungeejumping yaparken fenalaşmıştı. O geldikten sonra kafam karıştı. Mırıldanmayı kestim. Yaşamın cevherini bulabilmek oldu yalnız dileğim. Duamı tekrarladım. Stroma'e ye kulak asmayı bıraktım. Yeni bir kitap aldım. Beklemeye başladım.

Aleyna KAYABAL*

Mutluluk
Mutluluk ormanın en kuytu yerinde
Karanlıktan ürkmüş bir ceylanın
Nefeslenmeye takati kalmamış
Yüreğinde uykuya dalabilir.
Mutluluk
Cebinde parası olmadan da
Gülümseye gülümseye
Gezen bir adamın yırtık cebinde
Saklanabilir.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

ÇOCUK KADAR YABANCIYIM

Sevcan ÖZEL*

Dünya onun varlığına inanmayanların yaşayabildiği bir yer yalnızca. Dünya; küçük, cansız ve iğreti bir düzlem üzerinde duruyor, bir koçun boynuzları üzerinde değil. Hiçbir işe yaramamak veya hiç kimsenin akli hayali almayan düşünceleri öne sürmek, birtakım uçurumlar yaratmak lazım değil mi? Yoksa insanlar arasında çizilen o derin ve sonsuz uçurumun soğukluğu sarsılabilir. Bunu riske edemeyiz. Altını çizdiğimiz bazı katı kurallar var, dışına çıkamayız. Tekerlikli sandalye ile geçen insana önce acıyarak bak, sonra kork ve adam sana bakmadan önce gözlerini ondan çevir. Bir hayvanı vicdanını rahatlatıncaya dek sev, sıkılınca kucağından atabilirsin. Bir yaşlıya gülümse, gülümsemek yeterlidir. Herkese ve her şeye sonsuz bir minnetle acı. Acımak kavramayı sönükleştirir. Kendini her şeyden üstün tutabilir, sonsuzluğun sıcak büyüüne teslim olabilirsin. Her zaman inan. Varlığına inan, başaracağına inan, sevildiğine inan. Güzelsin, çekicisin veya her ne olmak istiyorsan işte sen osun. Tıpkı olmasını istediğin gibi...

Bugüne kadar yaşadığın hiçbir şeyi hak etmedin ve hayatındaki tüm güzellikler kendi salt

başarın, yanılıyor muyum? Diğer insanlar bir şekilde sadece belgeselerde rastlayıp alaya aldığı tembel hayvanı andırırken sen durmak bilmeden çalıştın. Kaybettiklerine kesinlikle değdi. Çünkü reddettiğin bu nimetin meyvelerini deneyimleyemedin kendi içinde öldürdün. Artık donuk bir gülüşün, duygu barındırmayan gözlerin ve kulaklara dolduğunda rahatsızlık hissi uyandıran mekanik bir sesin var. Her zaman ölçülüsün. Sınırdan köpürdüğün anlarda bile kibarca gülümseyip tonunu koruyabilirsin. Olmak istediğin gibi, evet kesinlikle olmak istediğin gibi. Korku uğramaz senin duraklarına. Sen kimsin? İçinde kaybolduğun protokol satırlarından biri, belki. Herhangi biri. Kalabalıktan biri.

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Sen, kas ve iskelet sistemine sahip insanlığın gelişmiş robotusun. Hangi dehlizde yitirdin benliğini? En son ne zaman güldün mutluluğu kumar gibi? En son ne zaman, insan oldun dostum? Ne zaman insanlığını pusturdun? Kimse bilmez değil mi, o kadarı sırdır. Hayır, olması gerektiği kadar.

Sevmeyi bilir misin? Sevginin filizlendiği bir yüreği sevmeyi... Bazen sevgiyi sevmeyi... Sevgi nedir bilir misin? Resmiyeti olmadığını, kurallara bağlanmadığını bilir misin? Her gün çeşitli boyalarla renklendirdiğin o plastik surat kime ait, sevgili insan müsveddesi. Kime ceza kesip küstürdün yüreğini. Hiç kimse kadar gerçekliğin yok. Hiç kimse bir yokluğu ifade ederken sen yalnızca bir duvardan ibaretsin. Teşekkürler insan. Kendi doğanı reddedip bir kalıba tıktırdığın için benliğini. Bir mengeneyle hapsettiğin için tüm sevgililerini. İstersen çiçek olurdu bu dünya. Yürek parça parça olup, buz bir

soğukta titremek zorunda değildi. İstersen yağmur olurdu mutluluk. Gülüşmeler kısacık bir zamana sığdırılmak mecburiyetinde değildi. Şimdi gülmek nasıl oldu da bazı vakitler utanç kaynağı haline geldi? Sevmek nasıl usanç verdi?

Kan rengi kırmızıyı yalnız çiçeklerde tanırdı çocuklar. Ah, çocuklar! Ah, güzel çocuklar! Anne

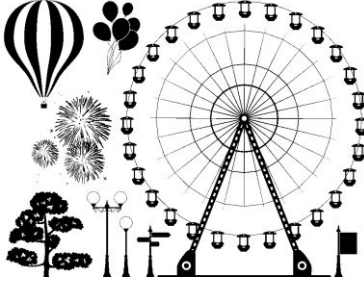
sütünden önce şarapnel parçalarıyla oynamayı öğrenmiş masum çocuklar. Siz de çocuklarınız uğruna bu haldeydiniz değil mi? Özür dilerim, tuz bastım yaranıza, belki. Yani en azından kendimce bunu başarabildiğimi umut ediyorum. İşe yaradı mı? Başınızı kaldırıp baktınız mı hiç gökyüzüne? Bir çiçeğin bahar kokusu doldu mu ciğerinize? Umarım, geçmiştir aklınızdan bir kez olsun ellerini gözyaşlarını silmek için üzerimizden çeken doğa ananın kırılgan sesi.

EĞRİSİ KADAR OLUR DOĞRUSU

İrem ÖZBEK*

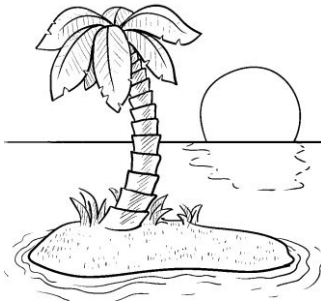
ŞİİRİ DİNLEMEK İÇİN KAREKODU OKUTUNUZ.

Düşlüyordum gülüp eğlenmeyi
Kaygısız gezmeyi
Düşünmeden laflar etmeyi
Her istediğimi elde etmeyi
Zordur ama hoştur bunlar

Bilmiyorum dünyada kolayı bulan mı var
Çalışanların kazancı dolar
Bir gün gelir her nehrin suyu taşar
Sanırsın ki harca harca akü mü bu artar
Ben düşünürüm kara kara
Durur düşünürüm trene baka baka
Yol bulamaz döner dururum yana yana

Çözüm gelmez benden yana
Ben düşünürüm de durmaz dünya
Zaman geçer insan büyür
Çiçek açar ömür uzar
Derttir bu durulmaz azar
İnsanın içinde hendek kazar
Denizdir bu ya dalgalanır
Yeri gelir insan boyunu aşar
Yaralı ceylan oylanmaz kaçar

Herkes bilir dünya yansa yavaşlar
Hangi zat elleri cebinde alkışlar
Her gelen bi' öncekini kışkışlar
Güneş doğar dertler tazelenir
Sabahı buğulanan her insan zedelenir
Kendi derdinde prangalı debelenir
Kim ola sabahın hayrında yenilenir

Eğrisi kadar olur doğrusu
Gelen bile gidene ayrı dertlenir.

*Erüna! Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

EF SUNLU BİR KOKU

Tuğba DİNÇ*

Herkes ve her şey hazırlanıyor, hazırlanıyorum. Sanki yıllardır hissetmiyor, görmüyor, duymuyorum. Sanki en uzak ve en ücra köşelerden kalkmış, günlerdir yollara revan olmuşu bekler gibi bekliyor, bekliyorum. Umut hanemi zenginleştiren, sıkıntılarımdan arındıran, bana çağlar atlattırıp geçmişime en hızlı yolculuk yaptıranın vakti diyorum, onu bekliyorum.

İklimin munis, mevsimin bahar arefesi, cemrelerin sırasıyla düşürek toprakla son olarak bulunduğu günleri yaşamaktayım. Zamanın ötesine berisine bakılmaksızın, insanı peşinden sürükleyen vuslatların en güzel buluşması, aşığın maşuğuna visali; toprağın yağmur zerrecileriyle buluşması. Toprak yağmurla mesuttur, onunla can bulur, onunla nefes alır. Toprakla yağmur bir olup tohumda can bulurlar. Her bir tanesinde toprak yağmur zerreciklerini sırtlanmış, onları gururla taşımaktadır.

Gök kubbenin altındaki en gizemli, en özel sır ve hiçbir şeyin anımsatamadığı o efsunlu koku; toprak kokusu. Bu kokuyla mest olurum, huzur bulurum, ardından düşünceler kaplar dünyamı. Hüzünleri eler, üstte kalan muhabbetle bahara umutlar bağlarım. Toprak kokusuyla dağlar gezer, zirveler atlarım, çiçeğe sürmüş vişne, erik, şeftali ağaçlarının dibinde uzaklara dalarım, bir nergisde soluklanır, bir kekik etrafında dolanırım, taze kozaklardan toplarım. Buralarda hep toprak kokusu ararım.

Toprak kokusuna hazırlık yapan tabiat ise ayrı bir muazzam. Her birinde ayrı bir coşku, ayrı bir heyecan... Yavru serçenin kanatlanması, yemyeşil bayırlar, süzüm süzüm süzülen o kıpkırmızı gelincikler, kadifemsi ateş gülleri... Ya kaya diplerindeki papatyalar... Hele çiçek çiçek dolanan rengârenk kelebekler... Bir de usul usul akan dere, hepsi duruşuyla, endamıyla bir nefes toprak kokusu için şiir besteler vaziyette.

"Yağmurdan sonra toprağın kokusu olsun diye yoktu suyun kokusu." Asıl marifet toprağın yağmura olan hicranında ona hazırlık yapmasıydı, yağmurun her bir damlasına toprak diye fısıldaması, toprağın yağmura ev sahipliği yapmasıydı. Üstünde ne fırtınalar kopsa da ne kasırgalar yaşansa da ekinler sağlam, başaklar umut doluydu. Onların öyküsü Yusuf kıssası misali; yüz binlerce şeyin adını ansa da Züleyha, maksadı da dileği de Yusuf'tu. Toprağın da Züleyha misali bütün maksadı, dileği, marifeti yağmurdaydı. Toprağın yağmurla bir olmasıyla en büyük sırlar buluşur benle, bizle, tabiatla. Toprak ve yağmurun sırrı; efsunlu bir koku, toprak kokusu... Sanırım âlemin her noktası toprak kokusuna mısra olur her bahar. Ben bir toprak kokusu misali ortaya çıkmak için bahar fermanımı beklerim. Ta ki toprak yağmurla buluşur, ben de dimağımdaki efsunlu kokuyla sizlere uğrarım.

*Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi
Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezunu

13.04.2017

Perşembe

Kırık Beyaz Kanadım*,

İlknur YILDIZ**

Her geçen gün hasretinle yanarken yüreğim, sensiz geçen günlerimi unutamıyorum anne. Ruhunun, ruhumun bir nebze olsun iyileşebilmesi için yazıyorum sana bu satırları.

“Artık yeni diyarlara uçma vaktin!” dediğinde pamuk sesinle bana okuduğun masalları hayal ederek uyumuştum koynunda, o son gece. Bilseydim eğer sensiz geçireceğim dokuz ayın hep fırtınalı olacağını, göğsüne sokularak saklanırdım kalbinin en kuytu köşesinde. Beni uğurlarken gözlerinden firar

eden birkaç damla yaş hatırlıyorum anne, boğazımın düğümlendiğini, yutkunamadığımı... Keşke, keşke bir kez daha sarılıyaydım sana gitmeden, sımsıkı. Kollarının arasına hapsedseydin beni, bir bütün olsaydık o anda, kimsenin ayırmaya gücü yetmeseydi bizi. Gözlerinin bulutlanmasının nedenini sorduğumda, buruk bir gülümseme can bulmuştu dudaklarında. Şimdi sebebini biliyorum anne hem de çok iyi biliyorum. “Özlem” deniyormuş buna, öğretmenim söyledi. Kalbimde filizlenen acı, yerini koskocaman bir ormana bıraktı. Dalından koparılmış bir çiçek gibiyim, beni bir vazoya koyarak yaşamamı bekliyorlar.

Her geçen gün soluyorum, ölüyorum anne.

Hiç arkadaşım olmadığından şikâyet edip üzerdim seni. Geceleri gizli gizli ağlarken iç çekişlerine tanık olurdu bazen. Her soruşumda “Nezle oldum.” deyip geçiştirirdin. Ben bir öksürsem,

*Canan Yavuz Gürkan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 2017 Yılı Anneler Günü Konulu Mektup Yazma Yarışması Antalya İkincisi

**Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

başımda dikilirdin sabahlara kadar. Gözünün altındaki morlukları görürdüm uyanınca, bakışlarım senden başka her yere değdi. Şimdi karşımda olsan usulca dokunurdum onlara, öpücüklerimi kullanırdım iyileştirmek için.

Saçlarımı okşayarak, dışarıya çıktığımızda yapacaklarımızı anlatırdın, beraber hayaller ülkesine yolculuk yapardık. Bahçeli bir eve taşınacaktık, hatta içinde kendime ait bir odam bile olacaktı. Duvarlarım en sevdiğim renk olan turuncuya boyanacaktı. Hiç sahip olamadığım, oyuncaklarla döşeyecektik dört bir yanımı. “Beyaz Kırlangıç’ım!” diye severdin hep beni, senin gibi olabilmek için bir kuş alacaktım bende. Ona bakacak, iyileştirecek, sevgimi verecektim. Hiç ayrılmayacaktık ve demir parmaklıklar kelepçe vuramayacaktı artık özgürlüğümüze.

Her çocuğun, annesi için birer melek olduğunu söyledin. Melekleri hep iyi bilirdim, yetimhanedekilerin annesi olmadığı için mi böyle kötüler yoksa? Onlara seni, geldiğim yeri anlattığımda çok güldüler bana. Neden bu şekilde davrandıklarını hala anlayamıyorum. Sana sahip olduğum için kıskanıyor olabilirler mi anne?

On beş günde bir bahçeye çıkma iznimiz olduğunda, koşarak en önde gidişim geliyor aklıma her defasında. Duvarlarla çevrili olsa da her yanımız, gökyüzü selam verir, güneş göz kırpardı sanki bana. Kuşlar hep birlikte seyahat ederlerdi, dostlarımdı onlar benim. Ama buradakiler... Onları öldürüyorlar anne. Ellerine aldıkları sapanlarla, kanadını kırıyorlar, eziyet ediyorlar. İçim kan ağlıyor, kavga ediyorum hepsiyle ama birlik olunca onlardan dayak yiyorum. Yine de beni merak etme, canım acımıyor anne. Gerçekten.

Burada bir sürü arkadaşım var. Hepsini ilk defa gördüm. Başta korktum itiraf etmem gerek. Çomar, isimli bir köpeğim var ve herkes çekinirken ondan, biz çok iyi arkadaşız. Hayvanları, insanlardan daha çok seviyorum, anne. Onlar gibi kötü kalpli değiller, beni incitmiyorlar.

Sana birinden bahsetmek istiyorum. İnci Öğretmen'im... Sanırım etrafımdaki sevdiğim tek kişi. Okul yüzünden senden ayrılınca, küsmüştüm her şeye. Sahi anne neden sadece altı yaşına kadar yanında kalabiliyordum ki? İçeride de görürdüm eğitim. Keşke Tuğçe Abla bana okuma yazma öğretmek istediğinde kabul etseymişim, ayrılmak zorunda kalmazdık belki de. Öğretmenime, seni anlattım anne. İlk defa biri gördü beni, gülümseyişi alaycı değildi. Sanki anlıyordu. Gece gizlice ağlarken hıçkırıklarımı susturmak için bastırdığım yastığımın yerini, sıcacık bir omuz aldı. Senden bihaberken, öğretmenim sayesinde biraz daha düzelmeye başladım. Bu yine de mutlu olduğumun bir göstergesi değil. İnsan yarımken nasıl mutlu olabilir anne? Yastığa başını koyduğunda kokumun eksikliği yüzünden sızlıyor mu burnun? Gözlerini her kapayışında çehrem beliriyor mu zihninde? Hissediyor musun yanında olamamamın boşluğunu? Sesim çınıyor mu ansızın kulaklarında? Yüzünü unutmamak için her gece

yatmadan dua ediyorum Allah'a, annemi bana göster diye. Ben seni görmek için uyuyorum anne. Öğretmenim okuma yazma bilirse eğer, sana mektup yazabileceğimi söyledi. Bunun için çok çalıştım anne, sesini duymama müsaade etmeseler de kelimelerin zihnime yerleştikten sonra ben kararım her şeyi kafamda.

Aslında... Sana henüz söylemeyecektim ama sanırım dayanamayacağım. Okullar tatile girdiğinde İnci Öğretmen'im beni, senin yanına getirebileceğini söyledi. Yetimhanedekilere daha önceden çok yalvarmıştım ama kabul etmemişlerdi. Öğretmenim o kadar iyi kalpli biri ki anne.

Sana çok önceden neden içeride olduğumuzu sormuştum hani. "Birin eşyasını ödünç aldım." demiştin. Geçenlerde yurttan biri hikâye kitabımı çaldı, hem de gözümün önünde. Onu da bizim gibi hapse atarlar diye korktum. Orası çocuklar için, kimse için iyi değil. Bu yüzden şikâyet etmedim, edemedim anne.

Beş gün önce yeni yaşımı doldurdum. Unutmamışsındır, biliyorum. Sensiz geçen ilk doğum günümdü. Gerçi kimse hatırlamadı ama olsun. Kantinden ufak çikolatalı kek aldım, bir de mum. Kibritim yoktu, bu yüzden gözlerimi kapatıp mumun yandığını hayal ettim. Mekân değişti, insanlar gitti. "İyi ki doğdun!" şarkısı süsledi kulaklarımı, herkesin içinden geçip ufak bir pastayla geldin yanıma. "Beyaz Kırlangıç'ım... İyi ki benim yavrumsun." dedin. Gözyaşlarım yanaklarımı dövdü, yine de gerçekliğe açmak istemedim gözlerimi. Kalbimden geçeni diledim, yanmayan muma üfledim. Dileğim sendin anne.

Biliyor musun, bana neden hep 'Beyaz Kırlangıç' diye seslendiğini anlayamamıştım. İnci Öğretmen'im söyledi, beyaz kırlangıçlar çok nadirmiş. Bunu öğrendim, bir kez daha ağladım anne. 'Özlem' adı altında bu kadar fazla acı çekmem normal mi? Bir kelime, nasıl bir insanın günden güne yıkılışını anlatabilir? Bazı kültürlere göre kırlangıçlar, ölen kişinin ruhunu diğer tarafa taşırlarmış. Bu sefer farklı oldu anne. Beyaz Kırlangıç'ın kanadı kırık uçmaya çalıştı, ruhu seninle birlikte kaldı.

Bana anlattığın, düşlediğim diyar böyle bir yer değildi. Dışarıda da gardiyanların etrafımda kol gezeceğini söylememiştin. Özgür değilim ellerimden ayaklarımdan sökülen prangalara rağmen çünkü kalbim seninle birlikte demir parmaklıklar arasında tutsak. Yoruldum anne, gerçekten çok yoruldum. Nurten Teyze'nin merhametini, Ayşe Abla'nın şefkatini, insanların içindeki iyiliği özledim. En çok da... En çok da seni özledim anne.

Yakında, çok yakında yanında olacağım. İnsan, sevdiğini kaybedince değerini daha iyi anlıyormuş. Ben seni kaybetmedim, annem. Kulaklarım sesine, gözlerim yüzüne, saçlarım ellerine, kalbim sevgine hasret.

Kendine ve ruhuma iyi bak benim "Kırık Beyaz Kanadım".

Beyaz Kırlangıç'ın

Yeni doğmuş bir bebeğe ağır mı ağır gelirdi aslında bu dünyanın kokusu. Nefes alması güç, taşınması küçücük bedenlerine verilen en büyük sorumluluktan belki de. Yağmalanan düşüncelerimizi her gün ayaklar altına alınan onurumuzu korumaya içtenlikle baş gösteren biz insanlar bile kaçmayı bazen düşünürüz.

Yüreğimizden gelen bir sesin tınısı doğup büyüdüğü şehirlerden uzaklaşman gerektiğini söyler. Ya da henüz bulamadığımız içimizde bir yerlerde gizlenen ikinci kişi. Doğmak bu dünyada hakiki manada var olmak mıdır, diye bir soru sordum kendime. Bir soru sordum kendime. Yumyum hırslımı ve kapadım pervasızca ihtiraslarımı, cevap verdim. Tam o sırada bir kuşun bulutlara kanat açtığını hissettim. Aslında var olmak "kendini bulmaktır." Tam da bu noktada uzaklaşmak iyi gelir insana. İnsanın kendisine duyduğu ihtiyaç körpe bir çiçeğin muhtaçlığı gibiydi güneşe. Gece saat 3'te ağırlaşan duyguların vurmak istediği hedefti kendi içinde kendini bulamamak. Tam on ikiden. Tüm bunlar selin ardında bıraktığı çöküntü mü yoksa zelzelenin yarattığı enkaz mıydı bilinmez. Evet, dostlarım, uzaklaşmak iyi gelir insana.

Doğduğun şehirlere mihlanmak bizi biz yapmaz. Uzaklaşmaksa kendini bulmanın en güçlü halidir. Kimsenin gölgesine sinmeden kendi iraden ve isteğinle seçtiğin yolda, tanıştığın insanlar, attığın adımlar, yediğin yemekler, gezdiğin şehirlerdir seni kendine bulduran. Bazense yüreğinden gelen kelimelerin kurduğu kafiyeler, belki de bağrına bastığın her bir hece. Hepsi ayrı ayrı kopmuşken birbirinden ipe dizer gibi istiflediğin cümlelerindir seni anlatan. Sahildeki kumlara çizdiğimiz hayallerimiz var birde en zırlı ruhları esrikliğe sürükleyen... Ardına daha binlerce madde ekleyebileceğim bu pençesini sırtımıza atan arayışın yaşamımızın görünmez duvarlarına çizilmiş zor anları ve acımasız sınavları var. Adını koymadan koyamadan duyduklarımız yok mudur hayatta? Ya da yaşadıklarımız. Berrak göğü, her gün saçak saçak içimizi ısıtan güneşin parlaklığını, kızıl günbatımını kâinata küstüren içinizi yakıp kavuran acının kabuğuyla sarmalanırsınız. Yolunuzdayken karşınıza çıkan zorlu bir parkur, önünüze düşen bir kar yığını da olabilir engebeli bir dağ da. Tüm bu çaresizlikler içinde söz konusu inancınız ve dirayetinizle yürürseniz aslında size en çok şeyi bu öğretir.

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Ve yalnızlık... Korkudan hıçkırıklarının içine düştüğü bir zamanda o çığırtnan sessizlikte kendini dinlemek. Ruhuna kendini teslim etmek ve derin mi derin bir sükûnet.

Can havliyle koşturduğumuz gündüzün telaşının el değmemiş olanından geriye kalan. Ya zemheri karanlıkta yanan mum ışığının ateşinde bulacaksın kendini ya kaçtığın şehirdeki denizin huzurunda, ya esaret altındaki bir çocuğun bakışlarında ya da ıslanmış kirpiklerinle uyuduğun o gecenin sabahında. Kurumuş gözyaşı kalıntılarıyla üç yüz altmış altıncı gününe merhaba diyeceksin. Bu her türlü kötülüğü içinde yaşatan dünyaya gelmesine üzüldüğümüz bebeklerin aslında ne kadar şanslı olduğunu anlayacaksın. O gün seninle ilk kez nefes alan çocuklarla doğacaksın. Fakat onlar ilk gününde sense üç yüz altmış altıncı gününde.

Aleyna KAYABAL*

ŞİİRİ DİNLEMEK İÇİN KAREKODU OKUTUNUZ.

Hava bayağı soğuk
Buharlaşıp dökülüyor ılık nefesi
Kaldırmış ceketinin yakasını
Üşümekte belli ki
Dikmiş başını cama
Ayazlı akşam ışığında
En durgun saatinde şehrin
Yalnızlığında gecenin
Kaldırımında bir adam
Buğulu cam ardında kadın
Adama bir nefes kadar yakın...

*Erünal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

ZİHNİMLE KONUŞUYORUM

Ayşe Ceyda ÜLKÜDÜR*

İnsanlar birbiriyle sürekli iletişim halindedir. Yaşamımızın her saniyesinde bile iletişime yer veririz. Abarttığımı düşünüyör olabilirsiniz fakat insan sadece başkaları ile değil kendisiyle de iletişim kurar. Kendi kendine düşünür, aklında dolaşan pek çok soruya cevap bulur, çevresinden duyduğu verileri değerlendirir... Bu insanın zihni ile iletişimidir. Peki, siz insanlarla iletişimi mi yoksa zihninizle iletişimi mi seçersiniz? Ben ikinci seçeneği seçerim ve bunu uygulamaktayım da. Neden mi?

Gün içerisinde birçok kişiyle diyalog kurarız. Bazen bu diyaloglar uzun sohbetlere dönüşürken bazen de kısa bir selamlaşma olarak kalabilmektedir. Size iletişimi bu şekilde açıkladığımda aklınızdaki sadece birisiyle bir konuşma hali içerisinde olduğunuzdur. Diyalog kurmak ve insan. Yüzeysel düşünürüz ama ya bu esnada hissettiğimiz duygular ve düşüncelerimiz dersem? İşte o zaman aklınıza bir arkadaşınızla konuşurken sinirlendiğiniz ya da biri size iltifat ettiği zamanki utancınız gelecek. Bazen karşınızdaki kişinin ağzından çıkan bir söze hatta bir kelimeye bile gıcık olurken, bir başkasından duyduğumuz bir cümle bizi havalara uçurabilir. Bu yüzden insanlarla iletişim halindeyken ister istemez birçok duyguyu yaşıyoruz ve bu duygular genellikle bizim gün içerisindeki ruh halimizi belirliyor. Tabii ki bütün bu anlattıklarım sıradan iki insanın diyalog anında yaşadığı normal şeyler. Bir de karşınızdakine bir şeyi aktaramadığınızı düşünün. Hiç yaşadınız mı bu durumu? İşte bu yüzden zihin ile olan iletişimi tercih ediyorum. Çünkü birisine bazen bir şeyi anlatmak o kadar zor oluyor ki... Hele bir de her şeyi bildiklerini sanan kişilere... Buna gülüp geçebiliyorsun fakat ya yanlış anlaşılacak... Bana kalırsa bu, insan ilişkilerindeki en hassas durum. Bu yüzden ben daha çok zihnimle iletişim halindeyimdir. Sanmayın ki insanlarla iletişim halinde değilim. Tabii ki onlarla da konuşuyorum. Bu, hayatımızın bir parçası fakat karşınızdaki kişinin beni anlamayacağı ve kendimi kötü hissetmeme neden olacak durumlarda konuşmamayı tercih ediyorum. Hatta yanlış anlaşılmaktan, anlatacağım şeyi karşıya doğru bir şekilde anlatamamaktan bazen o kadar kaygı duyarım ki dinlemeyi tercih ederek susarım ve söyleyeceklerimi zihnimde anlatırım. Çünkü insanı en iyi yine kendisi dinler.

Siz de çevrenizdekileri bir kenara bırakıp bir kez dahi olsa kendinizle iletişime geçmeyi deneyin. İç sesinizi dinleyin ve duymak istediklerinizi duyun, söylemek istediklerinizi söyleyin. Çünkü zihniniz insanlar gibi sizi yadırgamaz, yanlış anlamaz ya da maskeler ardına saklanmaz. Zihniniz sizin en iyi dinleyicinizdir.

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

İÇİMİZDEKİ ÇOCUK

Bilge Su BENLİ*

Kaç yaşına gelirse gelsin bir insan, içi hep çocuktur. O çocuğu hep saklar, gizler vücudunun bir odasında. Onu yalnız bırakmaz hiç. Onu kimi zaman sokakta hatırlar, kimi zaman sinemada, okulda, bir

gezide... Bazen yalnız kalınca sığınır ona, bazen çok mutlu olunca. O odadan çıkıp gelmesini, onunla koşmasını, gülmesini, eğlenmesini ister. Peki sizin de içinizde bir çocuk hayla var mı, sizinle mi? Yeri geldiğinde sığınıyor musunuz? Onunla konuşup bir şeyler paylaşıyor musunuz? Ya da onunla en son ne zaman konuştunuz?

Bir bebek dünyaya gelir. Daha sonra büyür, çocuk olma yolunda ilerler. Bebekliği geride bırakır, çocukluk zamanını yaşar. O zaman pek anlaşılmaz bu çocukluğun nasıl olduğu, nasıl insana tat verdiği. Yıllar geçtikçe

gelişir, büyür ve de bir genç ardından bir yetişkin olur bu çocuk. Zaman geçse de bence bir insan için en büyük özlem çocuk olma duygusudur. Yeniden sokaklarda koşmak, bağırarak, saatlerce sıklımadan oyuncak oynamak, arkadaşlarıyla bisiklet sürmek... Yıllar geçiyor ve bizler büyüyoruz. Peki yukarıda örnek verdiklerimden neyi şu anda yapıyoruz? Sokaklarda koşmak mı, bağırarak mı, arkadaşlarla bisiklet sürmek mi? Tamam konuşuyoruz ama ne kadar, bağırıyoruz ama ne kadar, bisiklet sürüyoruz ama ne kadar? Hangisine harcadığımız zaman daha fazla? Tabi ki de hiçbirine. Büyüdükçe yeni

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

rollerimiz oluyor. İlk önce maratona öğrencilik rolüyle başlıyoruz. Öğrencilik hayatımız boyunca da bu rolün üstüne birçok rol ekliyoruz. Kimimiz abla oluyor, kimimiz abi, kimimiz basketbol oynuyor ve bir takımda yer alıyor, kimimiz bir sınıf başkanı seçiliyor, kimimiz en iyi arkadaş oluyor, kimimiz ise bir sevgili. Bu roller azalmıyor sadece farklılık gösteriyor. Bir tanesi çıkıp bir diğeri ekleniyor. Tüm bu roller arasında kendimize ne kadar bakıyoruz, kendimizi ne kadar tanıyoruz, içimizdeki çocukla iletişim kurabiliyor muyuz bu süre zarfında? Bence kimi zaman tanıdığımızı düşünürüz ama aslında hiçbir şey bilmiyoruz kendimiz hakkında, kimi zaman kendimize sadece aynadan bakmakla kalıyoruz. Bir sürü şey yaşıyoruz iyi, kötü, acı, tatlı. Peki hiç soruyor muyuz içimizdeki çocuğa, hiç bakıyor muyuz iyi mi diye? Hayır, kendi yaşadıklarımızla ona da zarar veriyoruz, onun gülüşünü eksiltiyoruz, onu önemsemiyoruz. Bu ne kadar doğru? Veya bunun bir telafisi var mı? Bunun ne doğruluğu vardır ne de telafisi. Bir insan bir şeyi yaptıktan ve hatta bu durum kötü sonuçlar doğurduktan sonra bu insan ne yapabilir? Ne yaparsa yapsın kalıcılığı olmaz. Bize hep söylenen vazo örneği mesela. Vazo kırıldığında onu yapıştırsak ve su koysak, vazo içindeki bu suyu tutamaz. Zaten vazo parçalanmıştır veya birleştirilemeyecek parçalara ayrılmıştır.

İçimizdeki çocuğu merak edelim, ona her gün hâl hatır soralım, onu kırıp incitmeyelim, gerektiği yerde onu özgür bırakmayı bilelim. Çünkü bunları yaparsak o çocuğu içimizde tutabiliriz. Yoksa çocuk günden güne zarar görse neden o bedende dursun ki...

Aleyna KAYABAL *

Şarapnel parçası
Kendimden kaçarken sana yakalanmak
Bu kadar acı vermemeliydi
Önümde bir duvar arkamda elvedan
Bu kadar ağır gelmemeliydi
Yaşadığımız şey faili meçhul bir kızılıksa
Bu yürek nihayetine ermeliydi
Mecalsiz oyuklar
Masalsı hayatlar
Bu kadar derbeder etmemeliydi.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

MARİFET: AKLIMIZDAN ÇIKARMAMAK

Fatma ORAKCI*

“Bir Fransız şairi hayatı şöyle ifade ediyor:

Hayat kısadır,

Biraz hayal,

Biraz aşk

Ve sonra Allahısmarladık.

Hayat boştur.

Biraz kin,

Biraz ümit

Ve sonra Allahısmarladık. Atatürk Salih Bozok'a yazdığı bir mektupta hayatı bu dizelerle tanımlamıştı.

Kısa... Hayal... Biraz aşk ve boş... Büyük önder Atatürk 10 Kasım Perşembe 1938'de, saat dokuzu beş geçe 57 yaşında iken hayata gözlerini yumdu. O sonsuzluğa bir kuş gibi kanatlanıp uçtu. Ölümünün 78.yıldönümünün

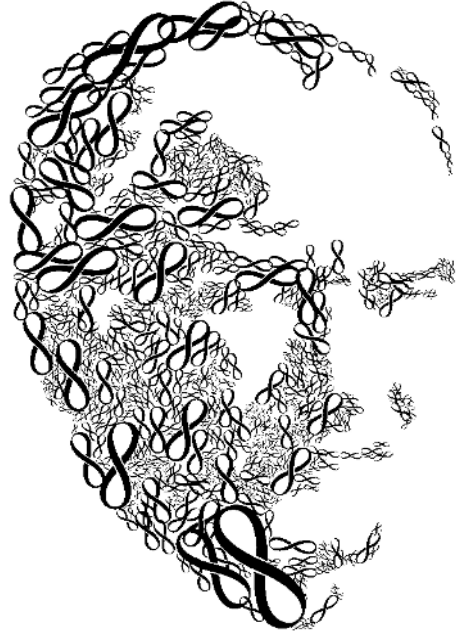
yaklaştığı bu günlerde onu daha çok hatırlıyor, daha çok anlıyoruz. Bize verdiği öğütlerin önemini, özellikle de yurdumuzun içinde bulunduğu bu günlerde, daha da iyi kavırıyoruz.

O bir devlet adamıydı. Her şeyden önce milletini düşünen bir devlet adamıydı. İlkeleri akıl, çalışmak, bilim, dürüstlük ve cesaret olan “Bilgi kuvvettir.” diyen bir devlet adamı. Devlet adamı ama ne! Her zaman milletiyle olan, adeta bir baba gibi ona yol gösteren...

Atatürk için yapılan pek çok yorum var. Benim ona en çok yakıştırdığım tabir ise “baba”. Bir baba gibi samimi, daima bizi düşünen, bizim için kendini parçalayıp çalışan, kendinden vazgeçen. Her zaman sıcak...

Ondan bahsederken bir anda coşuyorum, onu düşünüyorum, taşıyorum, hatırlıyorum: Benim hedefim çok çalışmak, yurdumu yüceltmek; onun bize emanet ettiği bu güzel yurdu bilimde, sosyal hayatta, hukukta en yüce örnek yapmak. Hatırlıyorum ki “Birbirimize vereceğimiz işaret şudur: İleri, daima ileri!” demiş.

Cesur dedim ya; cesurdu. Kimseye boyun eğmez, başı her zaman dik, Türk milletinin hep yanında olduğunu bilirdi. Cesurdu: Ne düşman askerinden ne cumhuriyet karşıtlarından, cahillerden

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

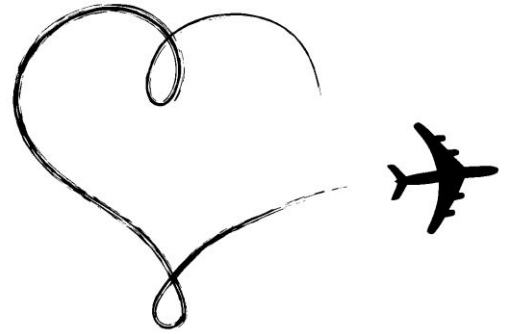
korkardı. Korkuyu bilmedi. Bu ölüm için de geçerliydi. Dünyaya karşı durmuş olan bu adam ölümden korkar mıydı hiç! Onun için bu da sorun değildi. Ölümünün erken veya geç olması pek de fark etmezdi aslında. Önemli olan şu kısacık ömründe ne yapabildiği, ne başardığı. Ülkesini cehaletin içindeki amansız çırpınıştan kurtarıp “Haydi kalk, uyan!” deyişiydi önemli olan. Bize, varlığının sonsuz olmasını dilediğimiz ve uğrunda çokça çalışmamız gereken Cumhuriyeti bırakmasıydı önemli olan. Ebediyen yaşatmamız gereken, ölümsüzlüğünden şüphe dahi duymamamız gereken en güzel eseri Cumhuriyeti.

“Cumhuriyet’ti cumhuriyet! Atatürk bu sözcüğü bizden layığıyla işlememizi istedi. O öldü, ama bu cumhuriyet, bu devlet, bu millet hep ayakta. Şair ne güzel söylemiş, bizi hiçbir felaket etkileyemez: “Türk yılmaz, Türk yılmaz, Cihan yıkılsa Türk yılmaz...”

Atatürk’ün ölümünün içimizde bıraktığı hüznü düşündüğümüz bugünlerde marifetin Atatürk’ü hatırlayıp anmak değil, onu aklımızdan hiç çıkarmamak” olduğunu belirtmeye çalışıyorum.

Aleyna KAYABAL*

Bir ritme kapıldı gönlüm
Yalnızca aşkımın tecellisinin
Düşüp kalkmayı öğrenmem
Gerek
Yalnız yaşayan bir kadın gibiydim
Sensiz
Hürriyet bilmeyen yabancı
Halsiz senin gibi
Sürmenaj
Şimdi bir aşığım
Yolum var hamdolsun
Sonu sonsuzluktur
Şu bilgisizliğimde
Sonsuzluğun öğrendiğim yüzüyle
Verdiği keyifle
Sızlar burnum
Ve...

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

GÖNÜL TEZGÂHI

Tuğba DİNÇ*

Çatılar karla örtülmüş, bacalarda duman tütmeğe, sobada çıtır çıtır yanan odunlar, başında hiçbir zaman eksik olmayan güğüm, yandaki bakırda kozalaklar, yeni yarılmış çam odunları, duvarda üstünde geyiklerin olduğu örtü, üst tarafında boydan boya seren, serende ibrik, güğüm, kazaneniği, yazma camekanları, ahşaptan çerçeveler, yerlerde minderler, işlemeli örtüsü olan divanlar, üstünde potanlar, kapının yanında yüklük, düzgünce yerleştirilmiş döşekler, yorganlar, yastıklar... İşte benim huzur kokan, insanı alıp zamana karıştıran evim.

A, bir de kilim ıstarı var! Yarıya kadar dokunmuş tamamlanmayı bekleyen kilim. Ninemle avlunun işini bitirip başına geçeceğiz. Ninem hep "Yörüklerin evinde, barkında, çadırında kilim ıstarı olmazsa olmaz." der. Evin bütün kadınları bunu bilmeliymiş yoksa kilim dokumayı bilmeyen kızı istemeye gelmezlermiş. Çok meşakkatli, sağlam sabır isteyen bir nevi de dinlendirici bir uğraş.

Yazın kırkılan koyunların yünlerini ninem tengereği ile eğirir, halıcı ile büker sağlam ipler üretir. Ağaç ve ot köklerinden elde edilen boyalara yatırır. Allı, morlu, gök, yeşil, sarı, kara rengarenk ipler olur. Ardından ıstarın başına geçilir, ipler yerleştirilmeye başlanır, kirkitle sağlamlaştırılır. İlk kilim dokuyanlar Türkmen motifleriyle başlar. Elibelinde, deveboynu, kuşboynuzu, çataldalı, yelek, sevdiler, kocayanlış gibi birbirinden farklı kilim desenleriyle devam edilir. Kadınlar kilime hayallerini, umutlarını, sevinçlerini, kederlerini, üzüntülerini, sevdalarını, ömürlerini dokurlar. Dağlarını, taşlarını, bahçelerini, yavrularını, ailelerini işlerler kilim desenlerinde. Hayat veririler, anlam katarlar onlara. Her Yörük kızının çeyizinde mutlak bir tane kilimi olur. Yıldan yıla değerini korur, ilk günkü canlılığını kaybetmez hiçbir zaman kilim. Her baktığında seni alır memleketine, toprağına, vatanına götürür. Ben de ninemle soğuşu sert bu kış gününde hasret kokan hikâyemi dokumaya başladım.

Şöyle bir düşününce yurdumun dört bir yanında bizi biz yapan o kadar değerli örf, adet, gelenek, alışkanlık var ki önemi bilinmeyen. Bu zengin kültür, birikim, bu saflık bu doğallık, bu samimiyet benim, benim kimliğim, bizim kimliğimiz, hala toprağıımızda değerleri için çabalayan bir tutam insanın kimliği. Ahını, şahını, heyecanını, endamını kaybetmeyen koca bir hazine, vatanımın tarifi.

Bütün insanlarımızla birlikte bir gönül tezgâhında bizi biz yapan değerlerimizi kilim desenlerinde buluşturmak en büyük temennim.

*Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi
Erünal Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezunu

VATANIN SESİ OLDU MEHMET AKİF*

Sevcan ÖZEL**

Farklı olsa da gözlerimiz aynı pencereden izliyorduk göğü. Hürdü milletim, aldığı her nefes cumhuriyetti. Bayram yeriydi vatan. Kanımız şerefti, şenlendirebilmek adına şerefi bir marş gerekti. Öyle ki yıllar sonra dahi okunduğunda iliklerimize değin titremeliydik. Milletim çektiği zorluğu, üstlendiği sorumluluğu ve verdiği savaşı unutmamalıydı. Nesilden nesile aktarılmalıydı bu duygu. Her okunduğundan yeniden vatan aşkıyla coşacak gönüller ve şevkle çalışacaktı. Atasının bin bir zorlukla kazandığı milleti yazılan marş ile bir kez daha benimseyecekti küçük büyük.

Bağımsızlığını haykırmayı istiyordu millet. Hak demek, hürriyet diyerek yankı uyandırmak istiyordu. Bir marş yazma yarışması düzenlendi. Ödülü de okkalı bir paraydı, 500 lira azımsanamazdı. Fakat kolay

değildi koskoca milletin dili olmak. Binlerce yürek bir olup hangi yazılanı okurdu? Namı duyulmuş birçok şair katıldı yarışmaya. 724 şiire rağmen suratlar memnuniyetsizdi, yazılanların hiçbirisi yeterli bulunmuyordu. Kimin yazacağı belliydi, yazsa yazsa yarışmaya bütün ısrarlara rağmen katılmayan Akif yazardı bu marşı. Para ödülünün geri çekildiği beyan edildi, taş kesilen Akif'in kalemi işledi. Geceye

yetmedi kâğıt ve süsledi duvarları ilahi satırlar. Akif gece dahi uyumuyor yazdıkça yazıyordu. Yürekle yazılmıştı her satır, maddede dengi bulunmazdı. “Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!” diyordu Akif. “Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal.” Diyerek yüceltiyordu milletini.

Ardı ardına dört kez okundu mecliste İstiklal Marşı, ayakta alkışlandı. Coşku ve heyecan içinde kabul edildi marşımız. Akif “kahraman ordumuza” adadığı bu marşı hiçbir kitabına almadı.

Bugün ve daima her İstiklal Marşı'nda dar gelir ciğerlerimize aldığımız nefes, cumhuriyeti solur çünkü vatanın aşkıyla sarhoş olan gönüller. Tacıdır bağımsızlığımızın, ne vakit duysak İstiklal Marşı'nı göğsümüz kabırır. Çünkü ne satıldı duygular bu satırlarda ne de değiş tokuş edildi paraya. Milletın marşı oldu. Yazan da yazılan da vatan aşkı ile yanıp tutuşuyordu çünkü. Bu yüzden her zaman başımız dik, yüreğimizde içten bir coşkuyla okuyoruz İstiklal Marşı'nı. Bu yüzden biz, millet olarak okurken yaşıyoruz marşımızı.

* 2017'de Antalya MEM tarafından düzenlenen 12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü ve M. Akif Ersoy'u Anma Günü konulu kompozisyon yarışmasında Antalya birincisi olan eser

**Erünal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Bu şehir
Dağların ardında
Çok gizli sırlar taşıyor
Evlerin tüten dumanlarından belli
Efkâr basmış canı yanıyor
Bu şehir
Bana çekmiş
Durup durup kahırlanıyor

İzlediğim filmin esas oğlu
Okuduğum kitabın
Leylasız Mecnun'u
Yenik düşersen ölüme
Aldatır seni kalemim
Bil
Hem de gökten düşmüş
Bir gizemle

Bilmiyorum neredeyim ne haldeyim
Benliğim sende kalmış
Gül için bülbülün harman olduğu
Aşkın o mevsimi sende kalmış
Tekmil neşem sevincim hevesim şiirim sende kalmış
Allah'ım düşmanımı düşürmesin bu zaafa
Sol diyorum sana sol la sesim sende kalmış
Can diyorum sana can kafesim sende kalmış

ŞİİRİN TAMAMINI DİNLEMEK İÇİN KAREKODU OKUTUNUZ.

*Erünal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

VATAN SAĞ OLSUN*

Sevinç GÖK**

“Korkma!” tüm hikâyeyi başlatan sözdü. Sevgili Mehmet Akif Ersoy’un bir cumartesi günü vatanına milletine ve gelecek nesillere vereceği en güzel hediye kabul görülüş günü olacaktı. 12 Mart 1921. Türk milletinin dinlerken atalarının ninelerinin kardeşlerinin zor zamanlarını tekrar tekrar hatırladığı İstiklal Marşı’nın tüm yurtça sevildiği ve benimsendiği gün. “KORKMA” topyekûn bir şekilde kendini milletinin ve devletinin varlığına adayan onca insana söylenecek en güç verici sözdü. Böylelikle bütün zorluklar gözlerinde dağ kadar değil ufacak bir karıncaya dönüşmüştü.

İsmet İnönü’nün Fransa’nın kendine ait bir marşı olduğunu öğrenmesi üzerine Milli Eğitim Bakanlığı’nca bir yarışma düzenlendi. Bu durum Mehmet Akif Ersoy’a sunulduğunda ise karşılaşılan

cevap :“Milli marş para ile yazılmaz.” oldu. Onu yarışma sonunda ödül olmayacağına inandırarak ve onunda yarışma sonunda ödül almayacağı belirterek milli marşın yazılması sağlandı. Çünkü böyle bir yarışmada Mehmet Akif Ersoy’un olmaması büyük eksiklik olacaktı. Gün geldi, 48 saat

içinde yazılmış olup 724 adet şiirin içinden TBMM kararı ile Mehmet Akif’in yazmış olduğu İstiklal Marşı kabul edildi ve dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hamdullah Suphi Tanröver tarafından TBMM’de okundu. Böylesine güçlü ve yoktan var olmaya çalışan bir millete verilebilecek en güzel hediyelerden biri oldu. Tüm yurttaki kabul gördü. Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasından sonra herkes her bir mısrayı, dizeyi, sözleri eksiksiz ezberledi. “Bu vatan bizim, bu bayrak bizim, bu marş bizim.” sözleri kulaklarda çınladı. Bu vatanın her toprağında, her zerresinde damla damla akıp gitmiş canlar var. Biz bu vatani “Allah Allah” nidalarıyla kazandık, canımızdan, malımızdan can bildiklerimizden vazgeçtik, “Vatan sağ

* 2017’de Antalya MEM tarafından düzenlenen 12 Mart İstiklal Marşı’nın Kabulü ve M. Akif Ersoy’u Anma Günü konulu kompozisyon yarışmasında Antalya üçüncüsü olan eser

**Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

olsun.” diyerek ayakta tuttuk. Mehmet Akif :“Korkma!” dedi, millet düşmana göz açtırmadı. Ben Mehmet Akif'im milletin marşını yazıp cesaretlendiren, ben Seyit Onbaşı'yım Allah aşkıyla 250 kiloluk mermiyi sırtımda taşıyıp düşman gemisini yok sayan, ben Nene Hatun'um 3 aylık bebeğimle düşmana karşı durduğum, diz çöktürdüğüm. Ben Atatürk'üm bir milleti küllerinden doğurup bayrağını bayrak yapmalarını, her karış toprağı vatan saymalarını sağlayıp : “Ben size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum.” diyerek cesaretlendirip önderlik ettiğim. Ben bu vatana kanının tek damlasını dahi akıtan herkesim. Mehmet Akif bu duygularla 48 saat içinde geceleri yastığına başını koyduğu anda dahi aklına bir şeyler geldiğinde hislerini kâğıda döktü.

Yaptığı fedakârlık yıllarca dillerden düşmedi ve hala düşmemekte. Hiç bir şey talep etmeden bunu üzerine düşen bir görev sayarak vatanının milletinin gücüne güç katan İstiklal Marşı'nı yazdı. O duygu dolu satırları her okuduğumuzda bu vatanın nasıl kazanıldığını, hangi zorluklardan geçtiklerini, bizim için nelerden vazgeçtiklerini hatırlıyoruz.

Mehmet Akif : “Korkma!” ile başlayıp :“Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal.” sözleriyle noktalandırdı milletin marşını. Daha iyisi yazılabilir miydi diye sorarım bazen kendime. O günlerde olsaydık ilk kelimesinden

itibaren korkmamayı varsayan bir şiir bir marş yazabilir miydik? Her şey bitti derken umut ışığı gibi parlayan marşımızı Mehmet Akif gibi yürekten anlatabilir miydik? Yazamazdık. Anlatamazdık. O soruyu kendime sorduktan sonra Mehmet Akif'in bir sözü hayat bulur bende :“Allah bu millete bir daha istiklal marşı yazdırmasın.” Ardından :“Âmin.” diyerek eşlik ederim. Allah, bize bu vatani bırakıp emanet eden, bayrağımızı veren, marşımızı yazan büyüklerime rahmet eylesin. Mekânları cennet, kabirleri nur dolsun. Millet sağ olsun! Bayrak sağ olsun! Vatan sağ olsun.

ATATÜRK VE ANTALYA

Alper OKŞAR*

Seksen yedi yıl önce İzmir'den yola çıkıp Aydın, Denizli, Burdur üzerinden Antalya'ya ulaşmıştı. Kepez'den şehre halk yolun iki yanında köşke kadar "Hoş geldin, sefalar getirdin. Yaşa, varol Gazi!" sesleriyle Ata'mıza eşlik etmişti.

Sevgi seliyle karşıladıkları Ata'larını en iyi şekilde ağırlamak da istemişti hemşerilerim. Şehrin en nezih yerinde iki katlı bir köşk Atamız için hazırlanmıştı.

Çeşitli tarihlerde gittiğim bu köşkün kapısında buldum kendimi. Merdivenlerinden ikinci kata ağır ağır çıktım. Atamızın özel eşyalarının sergilendiği bölüm bu kattaydı. Yatak odası, cumbasındaki eşyalar sadeliğiyle dikkat çekiyordu.

Neden sonra kendimi çalışma odasının kapısında buldum.

-Çocuk gel buraya! Sesiyle irkildim. Sağıma, soluma, arkama bakındım. Kimselere rastlamadım. Yüzümü tekrar odaya çevirdiğimde Ata'mı çalışma masasının önünde görür gibi oldum.

- Gel, gel. Adın ne senin? Şaşkınlığımı yenip yanına gittim.

- Mehmet, dedim.

- Mehmet, sen beni tanıyor musun çocuğum?

-Evet, sen Gazi Mustafa Kemal Atatürk'sün. Yurdumuzu düşmanlardan kurtaran, cumhuriyeti ilan eden Atatürk'sün.

- Kaç yaşındasın?

- On yaşındayım Paşa'm.

- Mektebe gidiyor musun? Büyüyünce ne olacaksın?

- Gidiyorum, Paşa'm. Büyüyünce senin gibi asker olacağım. Düşmanlarımız olursa vatanımı onlardan koruyacağım.

- Bundan sonra en büyük düşmanımız cehalet, Mehmet. Sen cehalete karşı savaş aç, öğretmen ol. Senin gibi vatan evlatlarını cehaletin pençesinden kurtar.

-Hey, delikanlı ziyaret saati bitti. Hülyalarından sıyrıl. Cümleleri beni rüyamdan çekti, çıkardı. Bir iki dakikalığına da olsa onu rüyamda görmek, onunla konuşmak bana yetti. 6 Mart 1930'da onu görür gözüyle gören Mehmet'ler, Ayşe'ler ne şanslı diye düşündüm. "Hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir."diyerek Ata'mın bu denli beğendiği bir yerde doğup yaşadığım için de kendimi çok şanslı hissettim.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

GÖKKUŞAĞINDAKİ SİYAH

Bilge Su BENLİ*

“Ben kimim?” Şu ana kadar bu soruyu kendime kaç kere sordum hatırlamıyorum. Peki, kesin bir cevap alabildim mi? Hayır. Öncelikle öğreneyim. Siyah saçlara, siyah gözlere sahibim. Sessizim. Pek çok insan gibi korkularım var. Gürültüyü ve dağınıklığı sevmeyen biriyim.

Her insan birbirinden farklıdır. Kimi müzik dinlemeyi sevmez, kimi kitap okumayı sever, kimi çılgındır, kimi sesiz. Peki, neden böyledir? Neden farklıdır?

Neden aynı özelliklere sahip olsunlar ki? Her insan, bir yaşam. Bazen üzülür, bazen sevinir insanlar. Yaşananlar, karşılaşılanlar ve edinilen tecrübeler sayesinde kişilikler yön kazanır, şekillenir. Fakir bir ailede yetişen bir çocuk, zorlukları, az ile yetinmeyi görmüştür. Fazlayı istemeyen, kendi gibi olanı anlayan bir kişiliğe bürünür. Zengin bir ailede yetişen bir çocuk zaten tüm imkânlarla sahip olduğu için hiç kimseyi umursamaz, bencildir. Tabii istisnalar da vardır. Çeşitli olaylarla karşılaşmış ve biçimlenen kimliğiniz tamamlanamaz. Başka olaylar gerçekleşir. Başka duygular, fikirler... Kendimizi ifade edemiyor olmamız aslında kişiliğimizin tamamlanamamasından mı? Bunu başka nedenler mi etkiliyor, arkadaş çevremiz, yalnız hissetmemiz, bir şeylerden korkup çekinmemiz mi?

Hepimizin pek çok arkadaşı var ama aralarında değer verdiklerimizin sayısı az. Bu nedenle bir sorun olduğunda değer verdiklerimiz de bize sırtlarını dönünce yalnız kalıyoruz. O zaman anlıyoruz değer verdiklerimizin bizim için nasıl bir yere sahip olduğunu. Bu bizi hem yalnızlığa itiyor hem de korku ve kaygıya. Böyle düşünerek daha da kapanıyoruz. Açılması güç, anahtarı kaybolmuş bir kutuya dönüşüyoruz. Artık kimseye kendimizi açamıyoruz, açamaz oluyoruz. Peki, böyle yapınca ne oluyor? Hiçbir şey. Sadece biz yalnız kalıyoruz. Tüm kapılarımızı kapatıp kendimizi herkesten soyutluyoruz. Perdeleri sonuna kadar çekilmiş bir ev, yaşamaktan tat almayan biri haline geliyoruz.

Tüm bu yaşadıklarımız bizim kendimizi ifade edemememize sebep oldu. Kendimizi anlatacak kelime bulamadık.

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

Kitaplarda gizli olan
Onlarda gizli olan aşktır
Hayal ve gerçek
İkisi de vardır
Mutlu ölümlerin tarihi 2053 iken
Mücella ablanın doğumu cumhuriyet dönemine dayanır
Bu yüzdendir ya içindeki huzur
Kitap
Kitap kitap kitap
Bazen asla bilemezsin
Pollyanna'nın ismini
Ananesi ve babaannesinden aldığı
Bazen hiç duyamazsın sana kilometrelerce
Uzaktaki sefillerin sesini
Victor Hugo'yu dinlemeden
Öyledir kitap
Üstatlardan birinin sözüne benzer bazen
Kitap sizi A'dan B'ye 1'den sonsuzluğa
Hiçlikten yokluğa amaçtan hedefe
Her yere götürür
Kitap sizi pi rakamından
Üçgenin alanına tez vakitte
Yetiştirir
Kitap yazılmış bir seyahatnamedir
Hangi devirde yazılırsa yazılsın
Şimdilerde seyyah yapar sizi

* Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

SANDIKLARDA BEKLEYEN GÜZ KANAĞİÇESİ

Tuğba DİNÇ*

Yıllarca yeri hiç değışmemiş, önünden ne kadar çok geçilse de içinde ne var merakı uyandırmayan zamana yenik düşmüş çeyiz sandığı... Her ayrıntısında bir anının saklandığı sedef işlemeli, görünümünden hiçbir şekilde taviz vermeyen, içinde yılları biriktiren sedirden çeyiz sandığı o. Her açıldığında barındırdığı gül kokusu ile o ahşabın nefes kesen enfes kokusu... Sonra güvelerin düşmanı o naftalin kokusu... Arasam da hiç bir yerde bulamayacağım o kokuların mükemmel uyumu, zaman zaman hasretine dem vurduğum o anlar benim içimde hep yaşamakta.

Sandık açılınca çok şey anlatır o kanağıçeler. Sabahlara kadar pencere kenarlarında, gaz lambasının verdiği o ufaklık ışık uzvesiyle ilmik ilmik işlendi o kanağıçeler. Kanağıçelerini yeni evinde sedire serme hayali kuran genç kızların heveslerinin, hayallerinin, sevdalarının birleştiğı bir heyecandır o. Yapıldığı vakitlerin esintisini taşıyan, saatler önce hazırlanmış kahve dağıtmayı bekleyen kız güzelliğini barındıran, askere giden yârimden haber bekleyen, maziden iki kelam etmeye gelmiş, zamansız bir mevsimde unutulmuş, sandıklarda bekleyen güz kanağıçesine hasretim var benim.

Bir gelenek ölürken yenisinin henüz doğmadığı bir zamanda yaşıyorum. Tanık olduğum bu kadar güçlü ve köklü bir değışim rüzgârı karşısında nasıl etkilendiğimi, hangi değerleri kazanıp ya da kaybettiğimi anlamaya çalışmak istemiyorum. Her şey zamanın acımasızlığıyla değışiyor, yabancılaşıyor, tozu dumana katıp arkasına bakmadan olabildiğince uzaklaşıyor. Geriye –hatırlarsan- bir anı, bir dize, bir sızı bırakıyor. Geriye böyle kalmasını istemiyorum. Yaşanmışlıkların bir bir işlendiğı kanağıçeleri her gece dinleyip uyumak istiyorum. Yalnızca rüyamda görmek istemiyorum onları. Her sabah onun pastiskaya batan son iğnesiyle uyanmak, koklamak, gülümsemek istiyorum. Tarifsiz çıkılan, buram buram hasret kokan bu yolun doğrusunun bulunmasını istiyorum.

Maziyle arama koyduğum bu lüzumsuz mesafeyi kapatmak istiyorum. Selam olsun sandıkta bekleyen güz kanağıçesine. Sırlarına ortak olmaya geldim, kabul eder misin?

*Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi

Erünal Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezunu

SOYTARI

Sevcan ÖZEL*

Dekor:Üzerinde bir vazo ve gündelik eşyaların dağınık olarak bulunduğu bir masa, aynalı bir makyaj masası, paravan bulunur.

(Masanın altından yüksek sesle suçlarcasına konuşmaya başlar.)

— Size dedim, bu dünya beni öldürüyordu, inanmadınız. Deli saçması diye sustum, susturuldum.*(Masadan altından çıkar. Kollarını iki yana açar.)* Ben delirdim evet; fakat sandığınız gibi değil. Kapandığım o fare deliğinde kesildi nefesim. *(Mahzun bir ifade ile)* Dün etimden kemiğimi çaldılar. Ondan önceki gün de göz bebeklerime sarkıntılık ediyorlardı. Canımın nasıl çıktığını tek tek sayıp içinizi kaldıracak değilim. *(Olduğu yerde zıplar ve kollarını tekrar açar.)* Lakin bilin ki ben öldüm ve hayaletim!

(Ellerini ilk kez görüyormuş gibi gözleri hizasında tutar ve manasızca bakar.)

-Bu eller benim olamaz.*(Şaşkınlık içinde)* Bunun bir rengi var.

-*(İkna etmeye çalışır gibi)* Ama bakın dostlarım; bir bıçak çalsak hepimizden akacak olan kan aynıdır.

(Elleri ile iki gözünü de sıkıca kapatır. Sinirli ve ağlamaklı bir ifade ile)

-Bu gözler bana ait değil; yüzünü görebiliyorum ancak yüreğini değil. Gözlerim, ah o kahrolası gözlerim! Nasıl da küstahlar. Bir şekilde beni onlardan kurtarın güzel insanlar. Bu gözler elbise görmesin, çıplaklık özünden geçirmesin. Kurtarın beni bu çukur hapishanelerden.

(Ellerini gözlerinden çekip kulaklarını zıt yönlerde çekerek uzatır.)

-Hele bu kulaklar... Van Gogh nasıl kesiyordu kulak memesini...

(Elinin tersi ile kendisine sunulanı itiyormuş gibi yapar.)

-Benim kulakları da öyle kesin gitsin işte canım; az cesaretim olsa kendim yapardım.

(Ellerini kalbi üzerine bastırıp kısık sesle konuşur.)

-Kalbin sesini duyamıyorsa, başımın iki yanında kepçe gibi durmaları, ne gerek!

(Paravanın arkasına geçer ve başını uzatarak konuşmaya başlar.)

-Bir kapıdan başımı uzattığımda bütün gözlerin bana dönüp hiddetle bakmasını kabul edebilecek cesaretim yoktu. Bu yürek, sol yanımda durup da olur olmaz her işe burnunu sokan bu baş belası... Ne yazık ki yaptıklarının bedelini ödeyemeyecek kadar ürkek bir çocuk. Ve günahkâr... *(Sesini yükseltir.)* Günahları seversiniz en nihayetinde. Nerede yüzüne tükürülecek, ayıplanacak bir şey bulsanız çenenize ket vurulmaz. Aynanın sırrı dökülürsün, yine susarsınız.

*Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi 10. Sınıf Öğrencisi

(Seyircilere acıyarak bakar. Paravanın arkasından konuşmaya devam eder. Kelimeleri kendi ağzından çıktığına inanamıyormuş gibi bilinçsizce sarf eder.)

-Söylenmesi gereken her şey söylendiyse, yapılacaklar tamamlandı ve bütün icatlar bulundu. O halde neden... Neden hala devam ediyor bu kısır döngü. Ulaşmaya çabaladığım halde her seferinde beni yüz üstü bırakan bu düşünce kümesi de neyin nesi? Ardından koştüğüm ve sonunda ölü bir kelebek kadar kıpırtısız bekleyerek, bir rüzgarın şiddetine mahkum olduğum kelepçeler ne?

(Paravandan absürt bir kadın elbisesi ile çıkar. Konuşmaya edalı ve kibirli bir şekilde devam eder.)

-Misal sözcükler eskiden olduğu kadar parıltılı gelmeyebilir kulaklarınıza. Dekor sönükse ölebilir balkabağı. Ben şimdi, burada, buram buram olmayabilirim. Kuyruğu kesilmiş bir tavus kuşu gibi ziynetlerimi yitirebilirim.

(Elindeki rengarenk yelpazeyi yüzüne doğru savurarak konuşur.)

-Oysa tek bir derdim var o da dünyadan bir miras kalsın bana, güzelliğim solmasın isterim. Düşünmek ya da sorgulamak kadın milletini alakadar etmez. Nerede hoş bir koku var, nerede güzel çiçekler, o göz alıcı elbiseler nerede?

(Sol elini kalçasına yerleştirip sağ elini soru sorar gibi uzatır ve kendini öne atar.)

-Söylesenize canım nerede, neredeyse oraya gideceğim. Bırakın âlimler söylesin soytarılar güldürsün. Kadınlar ise (Elbiselerinin eteklerinden tutup sahneyi dolaşmaya başlar.) elbiselerini savura savura geçip gitsin önünüzden; burnunuza hoş bir bahar esintisi doluversin.

(Sahnenin ortasında durur, eline bir ruj alır ve dudaklarına alelade, taşırarak sürer. Ufak bir çocukla konuşur gibi söze girer.)

-Dertlerinizi anlatın bana; can kulağı ile dinlerim. Sizi teselli de ederim hatta. Ama bir daha geldiğinizde (Eline allık fırçası alır ve yanaklarına bolca sürer.) "Hanımefendiciğim, size ne dediydim?" diye sormayınız. Bilesiniz ki hatırlamam.(Aynanın karşısına geçip konuşmaya başlar.) Bu dünyanın ufacak bir parçasıyken nasıl oluyor da yalnız kendi varlığımızla sarılıyoruz? Söyle Amelda!"

(Elindeki yelpazeyi yere atar. Yelpazenin üzerinde zıplar. Sonra geri çekilir, işaret parmağını hem aynaya hem de yelpazeye sallayarak konuşur. Yüzünde ve sesinde bir gizemi çözmeye çalışır gibi bir ifade vardır.)

-Sen nasıl oluyor da her gün suratındaki o tatsız boyaları yenileyebiliyorsun? Kim söyledi sana bu eylemi tekrarlamayı, kimden öğrendin bunu... Neden bu kadar eminsin varlığının oluşturduğu bu tezattan? Ha! (Kahkahalar ile güler.) İlahi Amelda akıllı kadınmışsın.

(Yüzündeki makyajı elleriyle dağıtarak siler. Elbiselerini çıkarır; başına beyaz bir erkek peruğu geçirir, konuşmaya başlar. Konuşma başlangıcında sanki karşısında birisi varmış gibi çenesiyle karşısını işaret eder.)

-Görüyorsunuz ya, asıl bunun gibiler yaşamda ne tat ne de ahenk bırakırlar.

(Ellerini iki yana açarak bir terazi dengeleniyormuş gibi aşağı yukarı jest yapar.)

-Az mı oldu fazla mı geldi diye sorgularken hayatı kaçırdılar. İşte bu köle!

(Son kelimeyi söylerken başındaki peruğu okşayarak düşürür. Peruğa göz ucuyla bakar ve şiddetli bir tekme savurarak ileri fırlatır. Konuşmaya devam eder.)

-Düşüncelerin kölesi...

(Ellerini ve kollarını abartılı hareketlerle sallayarak konuşur.)

-Her yeni bulduğu düşüncede bir altın damarı keşfetmiş gibi şevk duyacak, sonunda her zaman olduğu gibi hevesi kaçacak ve başka bir düşüncenin peşine düşecek.

(Kendi etrafında döndükten sonra usulca yere uzanır. Küçümseyerek konuşur.)

-Gün ola da ayın mehtabında sevgili yüzü değil yalnız ay göresiniz!

(Ayağa kalkar. Yavaş fakat emin adımlarla tekmelediği peruğa yaklaşır. Peruğa bakarak konuşmaya başlar.)

-Mümtaz Bey, nasıl oldu da kurnaz tilkiler gibi ilişkiniz varlığıma. Ağzımda peynir mi vardı, burnumu kargaya mı benzettiniz yoksa... Bu saydam adam kimin marifeti? (Bağırır.) Mümtaz Bey! Uyan! Uyan! Bak çürüdü düşün. Damarını kesseler gıkın çıkmaz da arı soksa sivrisinek gibi vızıldarsın.

(Masanın üzerinde duran vazodan iki eliyle birden çiçekleri alır. Çiçekleri koklar ve konuşmaya başlar.)

-Ben dünya kadar oyuncu bir yer görmedim. Gerçi söylesem yeridir ben öyle pek bir şey görmedim. Filizlere, tohumlara selam olsun! Dün gecedен beridir ağlayıp duruyorum. Bakın ikide bir kırp kırp kırıyorum gözlerimi. (Hızlı hızlı gözlerini kırpar.)

-(İçten bir ifade ile) Endişelenmeyin zaten benim söylediklerim düşündüklerimden hep daha aptalca oldu(!) (Alay eder gibi bir üslupta) Heybetimi görmüyor musunuz?

(Kollarını heyecanla iki yana açar ve ellerindeki çiçekler yere düşer. Birden suratı asılır.)

-Taşların arasında başını uzatmış tomurcuk duran hala, kır çiçeklerini yolup da vazoya koyan... Bir mum yaksan da tutuşturmam cılız ateşimi varlığında, ellerimde bir günahın lekeleri olsa da Nevira... Kelimeler insanlardan daha çok konuşur. Bir bakışın altında ezilebildiğin gibi, kelimeler de kırbaçlayabilir.

(Nevira karşısında belirir. Beşikçi ona özlemle bakarak konuşur.)

-Bahar rüzgarının yapraklarla dansı gibi, nefretin kusulmayı bekliyor, insan sevmeyi bilir misin Nevira? Söyle, o kuş kalbini her kıranı hırpalayacak mısın? (*Yerdeki çiçekleri ölü bir gelin gibi ellerine alır.*)

(*Amelda sahneye süzülür. Cansız bir manken gibi hareketsizdir, sadece Beşikçi'nin ezdiği yelpazenin aynısını eliyle sürekli suratına doğru sallamaktadır. Beşikçi Amelda'nın saçlarını ve yüzünü yumuşak hareketlerle okşar.*)

-Amelda, bu dünyada başkasını hayata bağlayabilmek adına söylenmiş yalandan daha kutsal kelam var mıdır?

(*Mümtaz Bey gelir. Beşikçi aylak adımlar atarak ukala bir tavırla Mümtaz Bey'e yanaşır. Mümtaz Bey Beşikçi'yi duymuyormuş gibi durmadan gözlük camlarını siler.*)

-Hey Mümtaz Efendi; ya sen? Sen her yeni eyleme deneyim kılıfı takıp uzaktan mı izleyeceksin kendini?

(*Üç karakterden uzakta bir köşeye geçer ve ellerini iki yana açarak konuşur.*)

-Kim kaldı başka? Adını anmadığım halde hayatını çaldığım hangi yaratık kaldı?

(*Karşıya bakar, karşısında kimseyi görmeyince kızgın bir şekilde bağırmaya başlar.*)

-Bu nasıl ayna, göstermiyor hiçbir şey. Bunca yıl baktığım gök, şimdi varlığını neye addedebilirim. Güneşi tutuşundan belli, soruların değişti. Esir bir cemale, kalbine sağır kalan, sadığı olduğun yol yalan. Yetiştirdiğim çocuklar, büyüttüğüm ihtiyarlar, kıcını sardığım cesetler... Ne diye yaşattığım bu belirsiz kamçılar. Ölüm, sıcak bir somun ekmek.

-Kelebeğin kanatlarını koparsam, tırtıl olmaz lan! (*Ağlamaklı ve ihtiyatlı bir ifade ile konuşur, sonrasında hiddetle konuşmaya devam eder.*)

-Ölür... (*Masumane bir tavırla elleriyle oynayarak söyler.*)

-Bazı kahır taşıyıcıları, o mengeneler; durmak bilmeden aynı eylemi sukut içinde yineleyip dururlar. Sırtına yüklendiği ağırlık altında bükülürler. Rengimi bulamadım, suç mu?(*Ağlamaklı*) Belimde kamburdu dünya. Benzim sarardı. Söyleyin bu arbede içerisinde (*Derin bir nefes alır.*)nefes alabilen var mı? Bataklik içinde çırpınırken yılana sarılmak mı gerek? Susardık kelimelerimiz paslı bir çivi gibi ellerimize, ayaklarımıza kanardı. Susardık o mavi göğün kara bulutları arasından başımızı çıkaramadıkça. Sakalımızda erguvanlar bitmedi. (*Kendini boğmaya çalışarak*) Saçımız yosun tuttu, saçlarım bir yokluğun türküsüydü; bakın, kelim. (*Diyerek olmayan saçlarını gösterir.*)

(*Heyecan ve şefkatle*) Ortalık keskin bir ter kokusuyla aydınlanır. Yüreğim aksa şelaleler gibi, ne var ki hevesim kaçır. Durgun bir göl olurum.

(*Bu sırada diğer üç karakter istifini bozmadan Beşikçi'yi seyreder. Hasta bir çocuk gibi söyler. Sudan ayrılmış bir balık gibi çırpınır çırpınır ve kendini yere atar.*)

Suçluyum
O zamanlar bilmezdim
Elmanın fiyatını
Mısırın koçanını
Yarınını istemişim senden

İzimsizim ben
Gömleğim yok
Aklım...
Hiç bilmez misin dersin
Elbet, elbet
Bilirim
Ama yokluğunu da
Esirgemez benden o
Hep ondan bu serzeniğim
Ondan sürünüşüm
Esir hayatı yaşıyorum
Hücreme kaç kitap koyarsan
O kadarını okuyor
Kaç kalem koyarsan
Tümünü kırıyor
Kaç pencere açarsan
Yarınını istiyor
Ve müebbetimi
Sürüyorum

Ben benlikten uzak
Biçare
Senden bugününü
Yarınını isteyerek
Yoluna baş koyuyorum
Ben biçare
Senden yarınını isteyerek
Suçluluğumu biliyor
Suçluyum ben
Kalemimi kırıyor
Müebbetimi sürüyorum.

*Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf Öğrencisi

BİREYİN ÇEVRESİNDEKİLERE ETKİSİ ÜZERİNE

Başkomiser Behzat Ç.

Zehra Gamze ÖZTÜRK*

Emrah Serbes'in *Her Temas İz Bırakır* adlı eserinde agresif ve başarılı bir başkomiserin üniversite öğrencisi bir genç kızın şüpheli intiharını araştırması konu edilir. Toplum kurallarına karşı gelen karakter yapısı yüzünden çevresindeki insanlarla sağlıklı ilişkiler kuramayan Başkomiser Behzat Ç., çevresindekilerin duygularını önemsemediği ve onlara ilgi göstermediği içineşinden boşanmıştır ve kızı onunla görüşmemektedir. Birçok özelliği ile kızı Berna'ya benzeyen Betül'ün intiharının aslında cinayet olduğundan şüphelenip araştırmaya başlayan Behzat Ç., soruşturma ilerledikçe bu iki genç kızın birbirine sandığından daha fazla benzediğini fark eder. Behzat Ç.'nin kişiliği ve çevresindekilerle kurduğu ilişkiler yüzünden kızı Berna, babasının emriyle de Betül ölüme sürüklenmiş; Behzat Ç. ise romanın başında cinayet suçunu araştıran bir dedektifken romanın sonunda bu suçun faili konumuna gelmiştir.

Her Temas İz Bırakır adlı eserin başkışisi Behzat Ç., çevresindekilerle iletişim kurmayı sevmeyen daha çok yalnız kalmayı tercih eden iletişim kurduğunda ise agresif tavırlar sergileyen bir yapıya sahiptir. İletişim kurmakta güçlük çekmesinin sebebi ise küçüklüğünden beri hem aile içinde hem de askeri okulda yaşamış olduğu disiplinli ortam ve babası, abisi ve hocaları (komutanları) gibi kişilerle arasında olan ast-üst ilişkisidir. Askeri okuldan atıldıktan sonra bu durum emniyette de devam etmiştir. "Biz Rahmet Albay'ın karşısında oturmak için bile izin isterdik." (Serbes, 53) sözleri ile aile içindeki disiplinli ortam okuyucunun gözleri önüne serilir; Rahmet Albay'ın evde bir babadan çok komutan otoritesi sergilediği buradan anlaşılmaktadır. Askeri okula gittiğinde ise otoriteye karşı çıkıp komutanına yumruk atan Behzat Ç. okuldan atılmış, bu da babasının gözünden düşmesine sebep olmuştur. Bu olayların bir getirisi olarak çocukluğundan beri ezilen, baskılanan bir birey olmaktan sıyrılmış; küçümsenen hatta yok sayılan bir karaktere dönüşmüştür. Babaları öldükten sonra onun rolünü devralan abisi Şevket de Behzat Ç. üzerindeki baskıyı sürdürmüştür. Ettikleri kavga sırasında "Başımıza ne geldiyse senin manyaklığın yüzünden, psikopatlığın yüzünden, inadın yüzünden geldi." (Serbes, 153) diyerek babasının ölümünden, karısı ile ayrılığundan Behzat Ç.'yi sorumlu tutmuş ve bunların Behzat Ç.'nin toplumdaki hiyerarşiye isyan etmesinden kaynaklandığını, vazgeçemediği inadı yüzünden çevresindeki herkes ile arasının bozulduğunu vurgulamıştır. Gerçekten de çevresindekilerin duygularını,

* Koç Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi
Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 2009-2012 Öğrencisi, Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi 2014 IB Mezunu

düşüncelerini önemsemeyen hareket eden Behzat Ç. bu sebeple iş ortamında da birçok sorunla karşılaşmaktadır; üstleri her fırsatta onu azarlar veya görevden alınırlar. Behzat Ç.'nin astlarına olan tutumu da onlardan farklı değildir ancak astları ona saygı duymaktadır ki Behzat Ç.'nin iletişim kurabildiği ender insanları da astları oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere aralarındaki iletişim Behzat Ç.'nin değil, ekip arkadaşlarının ona olan tavırlarından kaynaklanmaktadır. Tüm bunlar, Behzat Ç.'nin iş ve arkadaşlık ilişkileri yönünden zayıf olduğunu, kimseyi önemsemediğini ve çevresindekilere karşı agresif bir tavır takınmakta olduğunu gösterir. Agresif tavırları şüphelileri sorgularken de ortaya çıkar. Behzat Ç. onları dövmekte, tehdit etmektedir. Bu davranışları insan haklarına aykırı olmasının yanı sıra eski sevgilisi Bahar ile de arasının bozulmasına sebep olmuştur. Tüm bunların yanında Behzat Ç. kızı Berna'ya on yıldır babalık yapmamaktadır. Karakteri nedeniyle kendi öz kızını bile önemsemez; 21 yaşındaki kızının kendi kararlarını kendisinin alacağı gerçeğini kabullenmez. Kızının romantik ve cinsel ilişkiler için küçük yaşta olduğunu düşünür ve eski eşinin onu doğurduğu yaşta olması gerçeğini kabullenmeksizin Berna'nın özel hayatına dâhil olur. Bu noktada Behzat Ç.'nin yaşadığı iç çatışma okuyucunun gözleri önüne serilmektedir. Abisi, Berna hakkında "O da aklını oynattı sayende." (Serbes, 145) diyerek kızının psikolojisinin bozulma sebebinin de Behzat Ç. olduğunu belirtmiş, bir nevi Berna'yı intihara sürükleyen kişinin Behzat Ç. olduğuna dikkat çekmiştir. Behzat Ç. de kızına karşı davranışının yanlış olduğunu içten içe fark etmeye başlasa da bunu değiştirmek için hiçbir çaba göstermez, çünkü kimseyi önemsememek konusundaki inadından kızının yaşamı pahasına olsa da vazgeçemez. Abisiyle ve kızıyla ettiği kavgadan sonra kendisinden "Herkesin hayatını mahveden adam" (Serbes, 155) olarak bahsi geçen Behzat Ç., gerçekten de bu konumdadır çünkü kendisi dışında kimseyi önemsememekte ve daima bu yönde hareket etmektedir. Kendi doğru bildiklerini büyük bir inatla savunur, bu uğurda birçok yanlış yapar (şüphelileri dövmek gibi) ve aksinin doğru olma ihtimalini bile kabullenmez. Bu inatçı ve dediğim dedik tavırları yüzünden çocukluğundan itibaren gerek aile içinde gerekse iş hayatında büyük zorluklar yaşamıştır; bir şekilde babasının ölümüne sebep olmuş ve birçok defa emniyetten atılması söz konusu olmuştur. Ne var ki Behzat Ç. davranışlarının sonuçlarını düşünmeden bu hareketlerine devam eder; sağlıklı iletişim kurabildiği kimse yoktur, eşinden boşanır ve kızının psikolojisinin bozulmasına sebep olur. Nitekim Berna da bu bunalımın sonunda intihar ederek yaşamına son verecektir. Başlangıçta yalnızca fiziksel özellikleri, yaşları, erkek arkadaşları ile ilişkileri yönünden birbirine benzer görünen iki genç kızın hayatı aslında babaları ile ilişkileri ve ölüme sürüklenişleri yönünden de kesişmektedir. "Kaygıyla karışık bir hüznü duydu, kızıyla aynı yaştıydı." (Serbes, 16) sözlerinden anlaşılır ki Behzat Ç., Betül'ü ilk gördüğü andan beri Berna ile olan fiziksel benzerliklerinin farkındadır, ancak Berna'nın ölümüne sebep olacağını bilincine varamamıştır. Bunun sebebi ise

Behzat Ç.'nin bu benzerliği, Berna'yı da bu sona sürüklediğini fark etse bile davranışını değiştirmeyecek kadar inatçı olmasıdır. Aslında olayların en başında gördüğü rüyadan anlaşılır ki Berna'nın psikolojik durumundan ve bunun yol açabileceklerinden haberdardır, hatta sorumlunun kendisi olduğunu bile içten içe bilmektedir. Behzat Ç. ipuçlarını birleştirmese de aslında Betül ve Berna arasındaki benzerlik her yerde karşısına çıkmaktadır. Kızı ile barışmasını anlatılırken "Her konudan konuştular, Betül'ün şüpheli intiharından bile. Berna çok üzüldü, ilk defa ilgilendi Behzat Ç.'nin uğraştığı bir vakayla." (Serbes, 205) sözleri geçmekte ve hemen ardından "İlk başlarda pek inanmadı ama Betül'le bile arasını düzeltti bu sayede." (Serbes, 205) denmektedir. Betül ile olan benzerliklerini fark etmiş olan Berna babasından intikam almak için kendi ölümünü Betül'ünkine benzer olarak planlamaya başlamıştır, Behzat Ç. çok geç fark eder ki bu davayla ilgilenmesinin asıl sebebi budur. Romadaki bir diğer önemli konu rüya imgesidir çünkü "Uyku zamanlarımız sorunlardan kaçmaktan çok, şuurlatımızın o sorunu çözme zamanıdır da diyebiliriz. Rüyalar, gelecekle ilgili alametler olarak kullanılabilir." (İmamoğlu, 22). Behzat Ç. eserin başından sonuna kadar birçok defa benzer rüyalar görmüştür, bu rüyaların gün içinde davayla fazla ilgileniyor olmasından kaynaklandığını düşünse de aslında bilinçaltında iki genç kızın düşündüğünden daha fazla benzediklerini bilmektedir, rüyaları ise bir nevi Berna'nın sonuna dair önszemelerdir. Örneğin Behzat Ç.'nin rüyalarından söz edilirken kullanılan "Betül değil, kendi kızı Berna'ydı." (Serbes, 54) ve "Berna değil, Betül'dü bu. Sen ölmedin mi lan yoksa, intihar etmiş numarası mı yapıyordun?" (Serbes, 199) sözleri bu iki genç kızın sürekli birbirleriyle karıştırılacak kadar benzediklerini göstermektedir, aynı zamanda Berna'nın Betül ile aynı sonu paylaşacağı okuyucuya sezdirilmektedir. Behzat Ç. eserin başından sonuna kadar yavaş yavaş fark eder ki şüpheli intiharını araştırdığı Betül ve kendi kızı Berna birbirlerine sadece fiziksel yönlerden benzemez. Arkadaşları ve sevgilileriyle olan ilişkileri ve başlarından geçen olaylar da benzerlikler göstermektedir ki eserin sonunda aslında birbirinden çok farklı görünen bu iki genç kızın hayatı birbirlerinininki ile kesiştiği, ikisinin de babalarının kurbanı olduğu görülmektedir. Kendi duygu veya düşünceleri önemsenmeksizin benzer şekilde ölüme sürüklenmişlerdir.

Şüpheli bir intiharı araştıran Behzat Ç., ilerleyen zamanlarda bir intiharı sorumlusu haline gelmiştir. Kendi kızının ölümüne sebep olacağını bilincinde değildir ancak rüyasında eski eşi Ceyda "Silah çektin, tokat attın, evleneceği adamın ağzını burnunu kırdın, cebine hap koydun, haksız yere hapse attırdın. Bir öldürmediğin kaldı. Öldür kız, rahatla." (Serbes, 198) diyerek Behzat Ç.'nin bilinçaltına farkındalık tohumları ekmıştır. Betül'ün şüpheli intiharını araştırmaya başladığı ilk andan beri Berna'nın hayatının da sona ereceğini tahmin ettiği ise tüm rüyalarından anlaşılmaktadır. Rüyasının devamında Betül'ü vurmasının ardından "Vurulan kızın yanına gitti, ortalık kan gölüydü. Yüzünü çevirdi,

Berna. Bunu ben mi yaptım?” (Serbes, 200) sözlerinden anlaşılır ki Berna'nın ne yönde ilerlediğini fark etmiş, bunun sorumlusunun ise kendisini olduğunu anlamıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi gerek bilinçli gerek bilinçsiz olarak bu durumun farkında olmasına rağmen olacakları engellemeye yönelik hiçbir harekette bulunmamasının sebebi ise tek doğrunun kendi düşünceleri olduğunu savunmasıdır. Rüya imgesinde de sezdirildiği gibi Berna'yı ölüme sürükleyen Behzat Ç. olduğu oldukça belirgindir, çünkü rüyasında kızını kendisi vurmaktadır. Rüyasında gördüğü ile gerçekte olanların bir farkı vardır: Rüyasında kızını kendi elleriyle öldürür ancak gerçekte Berna'yı bizzat kendisi öldürmese de tavır ve davranışlarıyla ölüme sürüklemiştir, ortada kasıt söz konusu değildir. Ancak bir başka bakış açısı rüyanın “içeride bastırılmış bir durumdaki isteğin, kıyafet değiştirerek dışarıya çıkması ve gerçekleşmesi” (Budak, 3) olduğunu iddia etmektedir ki bu da Behzat Ç.'nin bilinçaltında kızını öldürmek istediği yönünde yorumlanabilir. Bu da Behzat Ç.'nin tüm bu olaylar süresince yavaş yavaş suçlu konumuna geldiğini göstermektedir. Kızı Berna'nın intihar ettiğini görünce “Olmaz öyle bir şey. Yunus uyduruyordu, beni korkutmak için, intihar eğilimi falan yoktu, olamaz öyle bir şey. Peki Betül'ün meselesiyle neden o kadar ilgilendi?” (Serbes, 294) diye düşünmüş, aynı Betül'ün babası gibi kendi kızının ölümüne sebep olduğunu o an anlamıştır; ancak rüyasında olduğu ve Betül'ün babasının yaptığı gibi kızını kasıtlı olarak ölüme sürüklememiştir. Berna'nın psikolojisi çocukluğunda başlayan bir sürecin sonucu olarak bozulmuştur fakat bunun en büyük sorumlusu yine Behzat Ç.'nin kendisidir. Betül'ün katilinin babası Hayrettin olduğunu keşfettikten kısa bir süre sonra kendi kızı da intihar etmiş ve böylece Behzat Ç. cinayet suçunu araştıran bir dedektif olmaktan öte kendi kızının ölümünden sorumlu bir babaya dönüşmüştür.

Emrah Serbes'in *Her Temas İz Bırakır* adlı eserinde Betül isimli genç bir kızın şüpheli intiharını araştıran Başkomiser Behzat Ç.'nin kendi kızı Berna'nın kesişen hayatları ele alınmıştır. Bu iki genç kızın da ölümünden sorumlu olan kişi kendi öz babalarıdır. Birisi kızını öldürme emrini vermiş, diğeri ise kızı ile kurduğu sağlıksız ilişki sebebiyle onu ölüme sürüklemiştir. Eserin başında görevini yapan bir dedektifken eserin sonunda kızının ölümünden sorumlu bir baba konumuna gelmiştir. Berna'yı ölüme, Behzat Ç.'yi bu konuma sürükleyen etmen ise Behzat Ç.'nin kişilik özellikleri ve çevresindekilerle olan ilişkisidir. Takındığı agresif tavır ve etrafındakilere yönelik umursamazlığı herkesle olduğu gibi Berna ile de arasının bozulmasına sebep olmuştur. Kızının hayatına fütursuzca karışmasının bir sonucu olarak da Berna'nın psikolojisi gittikçe bozulmuş, en sonunda babasından intikam almak için intihar etmiştir. Her ne kadar Behzat Ç. davranışlarının nelere yol açtığını anlayabilmiş de olsa, Berna için çok geç olmuştur.

Yararlanılan Kaynaklar

Budak, Ali. “Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi Ve Bir Uygulama Denemesi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25(Aralık 2009): 13-26

İmamoğlu, Abdulvahit. “Bazı Psikanalistlere Göre Rüyanın İnsan Hayatındaki Rolü”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12.22 (Şubat 2010): 21-47

Serbes, Emrah. *Her Temas İz Bırakır*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

VÜS'AT ORHAN BENER HİKÂYELERİNDE YABANCILAŞMA

Ozan Utku DÖNMEZ*

Yahya ÇAKAL**

Vüs'at Orhan Bener; öykülerinde karamsar bir tablo çizerek insanın içine düştüğü çaresizliği ele alır. İnsanların bu çaresizliğin içindeki devinimini anlatır. Bu sebeple bireyin iç dünyası ve onun sıkıntıları yazarın başlıca temalarıdır. Sanatçının öykülerinde toplumsal temalar öykünün ana mesajının yanında işlenen yan unsurlar olarak kalmıştır. Ancak bu temalar değinilip geçilen önemsenmeyen unsurlar olmayıp içten içe bireyin sıkıntılı bir yaşama teslim olmasına neden olan unsurlardır. Vüs'at Orhan Bener'in kaleme aldığı Kapan eserinde de bunları görmek mümkündür. Eser, içerisinde kısa hikâyeler barındırır. Fakat bu hikâyelerin hepsi bir bütün olarak tek bir kişinin başından geçen hikâyelerdir. Yazar, kurguladığı karakterin içerisine düştüğü karamsarlık ve çaresizlik duygusunu her hikâyesinde farklı olaylar üzerinden verir. Bu konuları işlerken de yabancılaşma faktöründen yararlanarak karakterinin içine düştüğü psikolojik durumun zeminini hazırlamış ve nedenlerini ortaya koymuştur. Yazar; diğer eserleri olan "Dost" ve "Yaşamamız" kitaplarında ise "başkaları" ile ilişki içerisinde olan "benleri" işlemiştir. Seçtiği anlatıcı "benler", "başkaları" arasında yabancı kalan ve yalnız yaşayan "benlerdir". Çevrelerini saran, ortamı belirleyen değerlerden farkında olsalar da olmasalar da uzak kalmışlardır. Yaşamlarının sınırlarını bu uzaklıkları ile ve mesafeli duruşları ile örmüşlerdir. Yazar bu eserlerinde de karamsar ve kendini toplumdaki soyutlayan karakterler çizmiştir. Bunun anlatımını en iyi şekilde yapabilmek için de yine yabancılaşma faktöründen yararlanmıştır.

Vüs'at Orhan Bener; Kapan adlı eserinde kısa hikâyeler içerisinde tek bir karakterin kendi içinde yaşadığı iç çatışmaları ele alır. Bunu da kahraman bakış açısı kullanarak yapmıştır. Bunun sebebi hikâye karakterinin içinde bulunduğu ruh halinin ve psikolojik durumun en iyi şekilde okuyucuya aktarılmasını istemesidir. Yazar bu aktarımın inandırıcı olmasını istediği için de bu bakış açısını seçmiştir. Karakterinin sorunlarını yine karakterinin ağzından okuyucuya aktararak okuyucu ile karakteri arasında doğrudan bir bağ kurmuştur. Yazar hikâyelerinin büyük bir bölümünde ölümden veya ölümlle ilgili farklı olaylardan bahsetmiştir. Böyle karamsar bir konu üzerinden birçok karamsar olayı daha anlatır yazar. Onun karakteri toplumuna, kültürüne, ilişkilerine, yaşamına yabancılaşmış birisidir. Bu durum onun içinde

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 2009-2012 öğrencisi, Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezun

** Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi

Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 2009-2012 öğrencisi, Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezun

fırtınalar kopmasına ve yaşantısı ile düşüncelerini mukayese etmesine neden olmaktadır. Bu da iç çatışmalara neden olmaktadır. Eser karakteri yaşlıdır. Bu nedenle ölümün nefesini ensesinde hissetmektedir. Eserde karakterin son zamanlardaki anılarına da yer verilmiştir, gençken yaşadıklarına da yer verilmiştir. Alkol bağımlısı olup hastaneye kaldırılması yaşlılık zamanında yaşanmışken annesi ve babasının ya da daha eskide geçen ninesinin ölümü ise daha eski olaylar ya da anılardır. Bu anlatım şekli eserin anlaşılabilirliğini ortadan kaldırmış ve eseri karmaşık bir yapıya büründürmüştür.

Eserde, karakterin iç çatışmaları anlatılmıştır. Bunu çoğunlukla iç monolog tekniğini kullanarak vermiştir. Bunun nedeni ise karakterin yaşadığı çatışmaların nedeninin daha iyi anlatabilmeğidir. Gündelik hayatta karakterin yaşadığı çatışmalara yer verilmiştir. Bununla birlikte iç monolog tekniği ile karakterin düşünceleri okuyucuya aktarılmıştır. Böylece okuyucu, karakterin yaşadığı iniş çıkışların nedenlerini daha iyi kavrayabilmektedir. Karakterin yabancılaşmasını da yazar bu şekilde işlemiştir. Eserde karakter; yaşamına, toplumuna, kültürüne ve de ilişkilerine yabancılaşmaktadır. Karakterin yaşama yabancılaşması ele alınırken ölüm teması işlenmiş fakat topluma yabancılaşması ele alınırken “Kapıcı Musa” ile olan ilişkisi işlenmiştir.

Vüs'at Orhan Bener, Kapan isimli eserinde karakterinin topluma yabancılaşmasını “Palto” isimli hikâyesinde işler. Karakterin hayli pahalı olan paltosu bir ihmal sonucu açık bırakılan pencereden giren meçhul hırsız tarafından çalınmıştır. Olaylar karakterin vakayı tekrar hatırlaması sonucu başlar ve onun zihninde ortaya çıkan düşünceler etrafında devam eder.

“Kapıcı Musa ile bitişik dairemiz. Daire sözü de laf ola. Sığınakmış da bozulmuş iki odalı, sobalı oturulacak mekan oluşturulmuş. Ağız arasam mı? Kışa giriyoruz, üst baş nafile. Adamcağız şeytana uymuş olabilir.” (Bener; 2001, 7)

Bu noktada iç monolog tekniği ile verilen bu düşünceler karakterin yan taraftaki sığınak bozması dairede oturan kapıcıdan şüphelenmesine neden olur. Yazar karakter üzerinden yabancılaşmayı işlemeye bu noktada başlar. Beraber yaşadığı topluluktan uzaklaşması, ona yabancılaşması karakteri ister istemez böyle düşünceler içine itmiştir. Hâlbuki onun içinde bulunduğu toplumda, toplulukta böylesine bir davranış hiç tasvip edilmeyen bir şeydir. Yazar bu noktada karakterini içinde bulunduğu toplumdan uzaklaştırarak ya da yabancılaştırarak onun kendi değerlerini unutmasını sağlamıştır. Böylelikle ortaya çıkan herhangi bir durumda parasal gücü olmadığı için hırsızlık eylemini gerçekleştirebilecek ilk kişinin kapıcı olabileceği düşündürülmüş ve bu eylem kapıcıya isnat edilmiştir. Fakat karakterin içinde bulunduğu toplum özellikle hırsızlık ve benzeri davranışlardan fazlasıyla imtina etmektedir. Haksız bir şekilde zan altında tutulmaları halinde ise tamamen agresif bir tavır takınarak tepki gösterirler.

“Doğrudan sen mi aldın denir mi? Dolaylı yoldan, “kim olabilir acep?” falan demeye kalmadı, öyle bir karşı çıktı ki öldürecek sandım! Çaresiz sineye çekeceğiz.”, “düşman kesildi üstelik Musa. Çöpümüzü bile almıyor. Odun, kömür kırma işini de bana bıraktı. Ne yapalım katlanacağız artık.” (Bener; 2001, 7)

Karakterimizin böyle bir tavır takınarak duruma yaklaşması ona pahalıya patlamıştır. Yazar böyle bir ortamı oluşturabilmek adına yabancılaşmaya başvurmuş ve bu nedenle de karakterini toplumdan soyutlamıştır. Bu durum öyle bir hal almıştır ki karakter yan dairesinde oturan insana bile yabancılaşmış ve yaşanmış olan kötü bir olayın onun tarafından yapıldığı düşüncesi kendisinde hâkim olmuştur. Yazar çizdiği bu karamsar tablo sayesinde modern olarak addedilen günümüz dünyasına eleştirisini yöneltmektedir. İnsanların yatak odası gibi mahrem bir yerin bitişiğinde kalan bir dairedeki başka bir insandan nasıl uzaklaştığını, ondan nasıl soyutlandığını ve de bu yabancılaşmanın vermiş olduğu endişe ile nasıl o kişilerden kuşkulandığını okuyucuya aktarmaktadır. Bu durum toplumda güvensizliğin doğmasına neden olmuştur. Karakter ile Kapıcı Musa'nın arasında geçen bu diyalogdan sonra ilişkileri sekteye uğrasa da karakter ondan şüphelenmeye devam etmiştir.

“Derken, aradan bir ay geçti sanırım. Soğuklar bastırdı. Musa'nın sırtında biraz eprimiş bir palto belirdi. Benim devetüyü paltomu sattı, yerine bunu aldı Hergele Meydanından, dedim içimden. Kalkıp göz göre göre benim paltomu sırtına geçirecek değildi ya ...” (Bener; 2001, 7)

Yabancılaşmış olmanın verdiği uzaklık nedeniyle Kapıcı Musa ile araları açılmış olmasına rağmen karakter yine de şüphelenmeye devam etmektedir. Bu noktada yine devreye iç monolog girer ve karakterin iç dünyasından veya zihin dünyasından geçen düşünceler okuyuculara aktarılır. Yazar bu teknik ile okuru karakterinin zihnine sokmuştur. Böylelikle eleştirmek istediği noktaları dışarıdan değil de bu tip bir zihin dünyasının içinden gerçeklere ayna tutarak okuyucuya aktarmıştır. Olay başlangıcında girilen sözlü diyalogdan sonra karakterin hala zihin dünyasında Kapıcı Musa'dan şüphelenmeye devam etmesi soyutlanmışlığa ve kendi toplumuna olan güvensizliğinin göstergesidir. Yazar bu noktadan karakterin topluma olan yabancılaşmasını işlemeye devam etmiştir.

“Derken, bir gece - gece yarısına doğru kapımız yumruklandı. Açtım. Musa'nın iri memeli, hantal karısı Zehra. Ağlıyordu. “Bak hele bey, Musa kör oldu zaar.” Ev sahibi kaynak yapılacak bir şey vermiş buna. Musa da demircinin kaynak makinasını – gözlerini koruyan nesneyi gözlerine takmadan kaynağı yapmış gözleri.”, “Dua etmeliymiş bana. Sabaha kalsaydı, kör olurmuş gözleri Musa'nın. İlaçlar sürüldü. Bantlandı. Yirmi dört saat

açılmayacak. İnşallah kurtulur. Kurtuldu Musa. Yine de kuşkulandığım için bağışlanmadım. Hep asık kaldı suratı.” (Bener; 2001, 8)

Yazarın eserde ele aldığı karakter hikâyesinin son bölümünde kendisini soyutladığı toplum ile yüzleşmek onların içine karışmak zorunda kalır. Kapıcı Musa'nın gözünden yaralanması sonucu karısı çareyi yol – yordam bilen kişi olan karakterden yardım istemek zorunda kalır. Bu vesileyle kendisini soyutladığı kapıcı ailesi ile ilişkiye geçen karakter palto konusunda çok geçmeden gerçeği anlayacak ve pişman olacaktır. Yazar bu yolu izleyerek yabancılaşan ve yabancılaşılana yüz yüze getirmiş ve okuyucudan, doğru olanın anlaşılması istenmiş ve de sağlanmıştır.

Öte yandan yazar birçok hikâyesinde karakterini kültürüne de yabancılaştırmıştır. Çünkü kültüre yabancılaşan bir karakterin topluma yabancılaşması daha kolay olacaktır. Yazar da bu dönüşüme zemin hazırlayabilmek için böyle bir yol izlemiştir. Ya Herru, Ya Merru isimli hikâyede de bunun izlerini görebiliriz. Karakterin babası rahatsızlanır ve doktora götürülür. Durum ciddidir. Hal böyle olunca karakter ve onun kardeşleri babasını daha rahat ettirmeye çalışırlar. Fransa'dan diğer kardeş Sinan çağrılır. Yazar bu olaylar dizisinde karakter ve ailesinin kendi kültürlerine yabancılaşmasını işlemiştir.

“Yıl 1965. Yılbaşı yaklaşıyor. Güneş'le gülücüklü görüntüler sergiliyoruz. Evde kutlamayı düşündük yeni yılı” (Bener; 2001, 12)

Karakterin ait olduğu toplum ve de dolayısıyla kültür aslında kendi içerisinde “yılbaşı” ya da “noel” gibi kavramları barındırmaz. Bunlara uzaktır. Yazar, karakterini yaşam tarzı ve ailevi özelliklerden dolayı kendi kültürüne yabancılaştırmıştır.

“Tebşir iderim! Çok güzel bir rüya gördüm. Bir büyük orkestra çalıyordu. “Sibelius” dedi biri. Anlamadığım halde coşkuyla dinledim. Sinan'a yazalım bir plağını göndersin.” (Bener; 2001, 12)

Kahramanın babasının bu sözleri aslında ailenin yukarıdan aşağıya kendi kültürlerine yabancılaştığını göstermektedir. “Sibelius” aslında Finlandiyalı bir klasik müzik sanatçısıdır. Aile kendi kültürüne ait alanlar ile ilgilenmezken klasik müzik yapan bir sanatçıya ilgi duymuştur. Onu özümsemiştir. Öyle ki rüyasında görece kadar ilgilidir. Bu durum aslında tüm ailenin kendi kültürüne yabancılaştığını gösterir. Dolayısıyla karakter ve ailesi aynı zamanda topluma da yabancılaşmıştır.

Yazarın hikâyelerinde işlediği yabancılaşma çok çeşitlidir. İşlediği konulardan bir tanesi de karakterinin ilişkilerine yabancılaşmasıdır. Bunu daha çok aile ilişkileri üzerinden verir. Yazar karakterini karısına yabancılaştırarak onu ilişkilerinden uzaklaştırmıştır. Tiryaki hikâyesinde yazar, karakterini içeceği sigara uğruna karısının yasaklarına yabancılaştırmış, dolayısıyla da karakterine yabancılaştırmıştır. Tabanca hikâyesinde ise karaktere geçmişe dönük anılarını anlattırır. Karakterin

anlattığı hikâyenin her bölümünde farklı bir kadınla olan ilişkisini anlatır. Fakat bunların hepsinin sonunda karakter o kadına yabancılaşmıştır. Kimisiyle on üç yıl kadar bir süre beraber olmuş fakat yine de aynı biçimde sonuçlanmıştır. Yazar, karakterinin her ilişkisinden kopuşunu bir tabanca aracılığı ile yapmıştır. Yazar karakterini pesimist bir bakış açısıyla işlemiştir. Bu nedenle hikâyelerde karakter her zaman yaşadığı iç çatışmalar ve zihninden geçen düşünceler sebebiyle her zaman karamsardır. Yazar karakterinin eline tutuşturduğu tabanca sayesinde onu daha karmaşık bir ruh hali içine sokmuş ve karamsar bir hal almasını sağlamıştır. Tabanca vasıtasıyla karakterini güçlü olduğuna inandıran yazar, bu sayede onun tutarsız hareketler sergileyip ilişkilerinde yabancılaşmasını hızlandırmıştır.

Vüs'at Orhan Bener'in hikâyelerinde en fazla işlediği yabancılaşma konusu ise yaşama yabancılaşmadır. Yazar hemen hemen tüm hikâyelerinde karakterinin yaşamdan uzaklaşmasını, kendisini hayattan soyutlayışını işler. Aslında yazar hikâyelerinde işlediği diğer yabancılaşma alanlarını karakterinin yaşama yabancılaşmasını sağlayabilmek adına yapmıştır. Bu konunun işlendiği hikâyelerin hepsinde ölümden bahsedilmiş. Karakterin ölme isteği, yaşamının gereksizliği karakter açısından işlenmiştir. Dönüşsüzlüğe Övgü, Kapan, Durum ve Kulak hikâyeleri bunlardan bazılarıdır. Bunun yanında Ya Herru Ya Merru, Uyumak ve Nine hikâyelerinde ölüm ve kasvetli olaylardan bahsedilir.

Dönüşsüzlüğe Övgü hikâyesinde yazar ilk olarak okuyucuya ölüm üzerinden felsefe yapar. "Lucretius: 'Ölüm ben varken yok. Ben yokken de onun var olması anlamsız.' demiş galiba" (Bener; 2001, 9) sözleriyle aslında okuyucuyu ölüm hakkında biraz düşündürmek istemiştir. Bunu da felsefi sözler sarf ederek sağlamış ve amacına ulaşmaya çalışmıştır. Yazarın hikâyedeki başlık seçimi de konu hakkında bize ışık tutmaktadır. "Dönüşsüzlük" kelimesinin seçilmesi ile okuyucuya hikâyenin başında konunun ölüm gibi tekrarlanmayan ve sadece bir kez yaşanan ciddi bir konu hakkında olduğunu bize göstermektedir. "Övgü" kelimesi ile de yazarın bu dönüşü olmayan olaya ya da konuya olan sevgisini ve ilgisini göstermektedir. Buna göre aslında yaşama olan yabancılaşmanın da hikâyede bu noktada yani en başta başladığını da söyleyebiliriz.

"Salı günü karım gelecek. O alacak dizginleri eline. Ben bir doğa çarpığı, köpek dürtüsüyle boyun eğmek zorundayım koyduğu yasaklara." (Bener; 2001, 10)

Karakterin sarf ettiği bu sözler bize aile içi ilişkilerinden pek memnun olmadığını gösterir. Bu durum onun kendisini ailesinden, ilişkilerinden soyutlamasına neden olacaktır. Böylelikle ilişkilerine yabancılaşmış olacak ve de yalnızlaşmaya başlayacaktır. Yalnızlaşan karakter de zamanla yaşam hakkında kendisine sorun üretmeye devam edecektir. Bu durum da onun yaşama yabancılaşmasına neden olacaktır. "Köpek dürtüsüyle boyun eğmek" tabiri aslında karakterin yaşanan durumdan hoşnut olmadığını gösterir. Kendi anısında ya da kendi düşünce dünyasında bile kendisini bir köpek seviyesine

indirecek hale gelmiştir. Aslında yazar hikâyede bu kısmı vererek yaşama olan yabancılaşmanın ve soyutlaşmanın tetikleyici unsurlarını okuyucunun gözlerinin önüne sermiştir.

“Susayım en iyisi. Uyumaktan başka çarem yok. Uyandığımda acılara katlanmayı sürdüreceğim yaşadıkça.” (Bener; 2001, 10)

Hikâyenin final bölümünde ise karakterin, çektiği acıları ve sıkıntıları bir kenara bırakarak uyumayı çare olarak görmüştür. Yazarın bu noktada özellikle uykuyu seçmesi manidardır. Hikâyenin başlığından ve içeriğin başından itibaren her yerde ölüme olan özlem dillendirilmiştir. Ölüm karakter için bir çıkış, kurtuluş yolu olmuştur. İşte bu noktada yazarın finalde karakterini uykuya yönlendirmesinin nedeni ise uykuda gizlidir. Uyku insan için bir nevi ölüm anıdır. İnsan uyurken tamamen savunmasızdır. Hayatla bağlantısı kopmuştur. Dolayısıyla dertlerinden de uzaklaşmıştır. Yani aslında yazar karakterini uykuya gönderirken gerçekte ölüme gönderdiğini varsaymıştır.

Vüs'at Orhan Bener, Dost ve Yaşamazsız adını taşıyan kitaplarındaki öykülerindeki karakterler “başka”larıyla ilişki içerisindeki “ben”lerdir. Çevrelerini soran, ortamı belirleyen değerlerden farkında olsalar da olmasalar da uzak kalmışlardır. Yaşamlarının sınırlarını bu uzaklıklarıyla ve mesafeli duruşlarıyla örerler. Bu sınırlar içerisinde yaşamlarını “iyi” ve “kötü” duyumsamanın ötesinde sürdürürler. Böyle bir sorunları yoktur. Çevrelerini eleştirme gibi bir kaygıları da yoktur. Kendilerine yetmeyen bir hayatı sürdürürler. Yakınmaları yoktur. “sıkıntı” kaderleridir. Vüs'at Orhan Bener öykülerinde yaşam koşullarına teslim olan, çıkışsız insanların iç dünyalarını anlatır. Başkalarının arasında yabancı kalan, yalnız yaşayan, çevrelerini saran değerlerden uzak kalan insanların içsel serüvenleri yazarın öykülerinde öne çıkan öğelerdir.

Öykü kişileri, çoğunlukla küçük memurlardır ve hemen hepsi ya emeklidir ya da emekliliğine az kalmış, yaşını başını almış kimselerdir. Yalnızdırlar ve bu yalnızlığı kendileri seçmişlerdir. Akıp giden hayattan, yanı başlarındaki insanlardan yalıtılmışlar, yaşamdan olabildiğince uzak, duygusuz ve sevgisizdirler. Alkolle aralarının iyi olması da şu yüzdendir belki: Hayata, insanlara ve kendilerine bir nebze de olsa katlanabilme yoludur alkol. Vüs'at Orhan Bener'in kahramanları bu anlamda da edilgendirler. Çevreye karşı zararsızdırlar ve ölümü beklerler. En belirgin özelliklerinden biri de, kendi durumlarının farkında olmalarıdır.

Vüs'at Orhan Bener'in öykülerinde en çok dikkatimizi çeken bireysel temalar, iç sıkıntısı, yazgı, yalnızlık ve yaşama katlanmaktır.

Taşra Hayatının Doğurduğu İç Sıkıntısı

Vüs'at Orhan Bener'in öykülerinde yer alan kişiler, özellikle anlatıcı konumunda olan kişiler, bir iç sıkıntısı içinde yaşarlar. İç sıkıntısı onların sürekli hissettiği bir duygudur. Bu iç sıkıntısının

kaynağında öykü kişilerinin uyumsuz, inançsız, kendileri ile sürekli didişen yapıları vardır. Ancak öykü kişilerinin içinde buldukları dış şartlar ve bu şartların zorlayıcılığı da öykü kişilerini bir iç sıkıntıya sürükler.

Anadolu kent ve kasabalarının mekân olarak seçildiği öykülerde, öykünün başından sonuna kadar öykü kişilerinin bütün yapıp etmelerinde bir iç sıkıntısı hâkimdir. Bunun en önemli sebebi taşra hayatının bunalıcılığı, tek düzeliğidir. Taşra hayatı, kıpırtısızdır, her şey ağır bir tempoda ilerler. Kültürel ve sanatsal faaliyetler yoktur. Konuşacak, tartışacak insanların sayısı azdır. Tüm yoksulluğu, gelişmemişliği ile durağan taşra hayatı insanı bualtır.

Vüs'at Orhan Bener, taşra hayatında bunalmış insanın kısırlılığını, çaresizliğini başarıyla öykülerinde yansıtır. Yaşanılan hayatın şartlarının değişemeyeceği olgusu öykü kişilerini derin umutsuzluğa iter; bu da iç sıkıntısını doğurur. Bu iç sıkıntısı öykülerde, öykü kahramanlarının genel ruh hali olarak yansır.

Dost kitabında yer alan öyküler daha çok kasaba yaşamını anlatır. Kasabada yaşayan öykü kahramanları çoğunlukla orada geçici görevle bulunan memurlardır. Bu kişiler halkla ilişkiler kuramazlar. Onlardan uzak kalırlar. Bu da onları benliğinde iç çatışmalar yaşamaya, yalnız kalmaya iter.

“Sarhoşlar” adlı öyküde taşra hayatının bualtıcı havasında içmekten ve yapay dostluklar oluşturmaktan başka bir seçeneği olmayan memur tipleri anlatılır. Yazarın diğer pek çok öyküsünde olduğu gibi buradaki karakterler de çevresiyle uyum sağlayamayan, çevrelerine yabancı, yabancılığına “sıkıntı” diyebileceğimiz ruh haliyle yaşayan, hayatı anlamsız bulan kişilerdir. Sıkıntı basmış kasabalarda başka seçenekleri olmayan insanlardır bunlar.

“Manasızlık beyler, dedi. Manasızlık. Kendimizi öldürdüğümüzün farkında değiliz.” (Dost, Yaşamamız, Sarhoşlar, S.67)

İç Çatışmadan Kaynaklı İç Sıkıntısı

Vüs'at Orhan Bener'in öykülerinde, sürekli kendileri ile hesaplaşan, durmadan kendini didikleyen başkişiler dikkatimizi çeker. Bu kişiler, karşılaştıkları her durumda, yaşadıkları her anda kendilerini sorgularlar. Bu durum onlarda yoğun bir iç çatışması doğurur.

Yaptıkları her davranışı, verdikleri her tepkiyi acımasızca eleştirirler. Bu ruh hali onları çepçevre saran, katlanılması zor bir iç sıkıntısına sürükler. Yalnızlığın, uyumsuzluğun, aşırı duyarlı olmanın da perçinlediği bu bireysel özellikler, yazarın öykü kişilerini yoğun iç sıkıntısı içinde bualmalarına neden olur.

Kibrit öyküsünde bir tren yolculuğu yapan anlatıcı, kompartımda bulunan diğer insanları gözlemlediği sırada yersiz bir iç sıkıntısına kapılır.

“İpsiz, dedim kendi kendime. Sapsız, bağısız, kopuk yüreğime yersiz bir sıkıntı çörekledi. Kırık dökük bir şey, eksik bir şey.” (Dost, Yaşamamız, Kibrit, s.57)

Vüs’at Orhan Bener’in kendi yaşam öyküsünden izler bulduğumuz Kapan, Siyah – Beyaz, Kara Tren adlı öykü kitaplarının içinde yer alan öykülerde çoğunlukla sorunlu olan başkişilerin kendi kendileriyle ve toplumda nasıl bir çatışma içinde olduklarını ve yaşadıkları sıkıntılı ruh halinden kurtulabilmek için çeşitli çözüm arayışlarına girdiklerini görmekteyiz.

“Durum” adlı öyküde anlatıcı kahraman, yakalandığı “ağır stress” rahatsızlığından kurtulabilmek umuduyla ilaçlar kullanmaya başlar ve bu sıkıntılı ruh halinden çıkmak için çabalar:

“Yenilmeyi içime sindiremiyorum, ama bu iç sıkıntısı çökertecek galiba beni. Durmadan uyumaya yöneliyorum. Uyuyabilsem ne gezer, beynimde sürekli bir disk dönüyor. (...) Doktor psikiyatrist bir ilaç verdi. Her gün yarım tablet alınacak. Alıyorum da. Belki üç hafta sonra biraz etkilermiş. Sanmıyorum. Ağır stress deniyor tıp dilinde.” (Kapan, Durum, s.35)

“Sayıklama” adlı öyküde iç dünyasına hâkim olan sıkıntıdan kurtulmayı başaramayan anlatıcı kahraman bu duygunun da verdiği gerilimle kendini acımasızca eleştirir:

“Kendimi günah keçisi haline dönüştürüyor güya, yüklediğim tüm çarpıklıklardan sıyrılmak olası değil. Bir iç serüveni, rahatlama boyunduruğu. Olanı olmamış yapabilme becerisi; yine daha ağır suçlamaları üstlenmeye götürüyor, irdeleyebilen insanı, çünkü o beceri aldatıcı, aldatma, göz boyama zanaati. Bir aptal mutluluk oyunu. O oyunu kapılabilmek için, tüm yanlışları doğru saymak gerek.

(...)

Eğer beyin, buyruk verme sultasından cayarsa o zaman istenilen olur. Yani bilinçsiz oluşur, hayvan içgüdüüne teslim olur.

Ne diyorum ben? Ateist miyim? Anarşist mi? Nihilist mi? Kölesi olmayı hiç istemediğim her türlü dayatmalara karşıyken nasıl oluyor da hep olumsuzluk mutsuzluğunu duyuyorum içimde. Kime, neye göre delilik, boşluk.” (Kapan, Sayıklama, 38-39)

Yazarın öykülerinde kendisi ile bir iç çatışma halinde olan birey, giderek hayatın anlamsızlığına doğru kayar. Bu var olan iç sıkıntısını daha da artırır. Bu sıkıntılı halden kurtulmak ölüm düşüncesini de beraberinde getirir.

“Peki anlatmayı deneyeyim. Çıkmazdan çıkmaza sürüklenmekten başka çıkış yolu görünmüyor. Kişi oyalanmak için oyalandığının ayırımında ise, oyunu mutlaka yarıda bırakır.

Ben her zaman ayırımında olduğuma göre bedeni sürüklemekten başka hiçbir işe yaramıyor düşüncelerim. Tam paranoyak ya da manik depresyon belirtileri. Tıp öğrencilerine malzeme. Ama daniskalarını okumuş gözlemlemişlerdir. Desene bu aldatmaca da sökmüyor. Öyleyse? Gramofon iğnesinin takıldığı ince çatlak. Sürekli bu kısır döngüyü anlat. Diski çeviren güç tükeninceye değin. Elbet tükenecektir, disk de dönüşünü durduracaktır. Bu saptama, rahatlamalı değil mi? Sonsuza dek, (dek) de sınırsız değil demek ki... dönüş sürmeyecekse, bu telaş, iç fırtınası niye..." (Kapan, Sorular, s.54-55)

Vüs'at Orhan Bener'in öykülerinde ya dış şartlardan ya da bireysel nedenlerden kaynaklanan bir iç sıkıntısı daima vardır. Öykü kişileri, kimi zaman yaşadıkları çevrenin koşulları ve ekonomik sıkıntılar kimi zaman da sürekli kendilerini sorgulayan yapıları nedeniyle içlerinde hep bir iç sıkıntısı duyumsarlar. Yaşadıkları her durum onları bir iç çatışmaya ardından bir iç sıkıntısına sürükler.

Vüs'at Orhan Bener öykülerinde işlediği karamsar tablo; siyahlaşmış bir dünyayı, karakterlerin yaşamsal eylemlere soyutlanışını ve çaresizlik içinde bir çare arayışını işler. Bu yüzden bireyin iç dünyası ve onun sıkıntıları yazarın başlıca ele aldığı konulardır. Sanatçının öykülerinde toplumsal temalar öykünün ana unsurlarının yanında işlenen yan unsurlar olarak kalmıştır. Aynı zamanda yazar yapıtlarında bireyin yaşantısını belirleyen dış gerçekliğin, bilinçaltında oluşturduğu karmaşık, bulanık örgüyü, bu örgünün sıradan bir yaşamın eylemleri içindeki yansımalarını, değişik algılama süreçlerini, içe bakış yöntemiyle sunmuştur. Bu anlatımı yaparken de kara anlatıyı tercih etmiştir. Bu sebeple hikâyelerinde kendisini toplumdan soyutlayan karakterler kullanmıştır. Bu da yazarın yabancılaşmanın içerisine dalmasına neden olmuştur. Bunun nedeni ise Bener'in eserlerinde egemen olan "boşunacılık", "yabancı ve sıkıcı dünya" duygusu neredeyse bütün kahramanlarının duygu dünyasını belirlemiştir. Bu dünyanın insanlarını hep mutsuz olarak işlemiştir. Yaşam bu karakterler için "katlanılmak zorunda kalınan boş ve yavan bir durum"dur. Yazar da çoğu zaman karakterlere ölümü bir "kurtuluş" yolu olarak sunmuştur. Bu sebeptendir ki yazar hikâyelerinde ağırlıklı olarak ölümden bahseder. İşlediği bireylerin etrafını iç çatışmalarıyla örmüştür. Böylece karakterlerini kolayca yaşamdan soyutlayabilmektedir. Bu noktada yazar yabancılaşma faktörünü kullanır. Başta yazar; toplum, kültür ve ilişkiler gibi karakterinin sosyalleşerek tekrar hayata tutunma olasılığının olduğu alanlarda karakterini yabancılaştırarak onun damarlarından bir tanesini kesmiştir. Böylece karakterler toplumdan kendilerini soyutlamıştır. Bu da onların mutlu olmasına engel teşkil etmektedir. Yazarın son olarak karamsarlığa düşen karakterlerini yaşama da yabancılaştırarak onlara ölümün tek çıkar yol olduğunu anlatmıştır. Böylece de öldürücü darbeyi vurmuştur. Kara anlatıda çok başarılı olan yazarın en büyük yardımcısı "yabancılaşma"dır. İşte bu noktada Vüs'at Orhan Bener hikâyelerinde yabancılaşmanın önemi de ortaya çıkmaktadır.

BİR SOLGUN ADAM VE YABANCILAŞMA

Yahya ÇAKAL*

GİRİŞ

“Ne yapayım, sokakları seviyorum. Sokakların adamıyım ben. Herkes ormanlarda ya da açıklıkta, kırlarda sessiz yerlerde yürümeyi sever. Bense kalabalığın içinde yok olup gitmiş herhangi biri olmayı yeğliyorum.” (Bir Solgun Adam, Selçuk Baran; s.41)

Yabancılaşma kavramı, 19. Yüzyılda sanayi devrimi ile başlayan ve her alana yayılan hızlı bir değişimin toplumsal ve ruhsal düzeyde yarattığı bunalımların köklü bir rahatsızlığa dönüştüğü bir ortamda bu sorunlara atfen telaffuz edilmeye başlanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan hızlı teknolojik değişim, toplumsal kurumlarda, örgütlenme biçimlerinde, kültürel yapıda ve bunlara bağlı olarak değer sistemlerinde de temel dönüşümlere yol açmıştır. Bu durum insanın doğa, diğer insanlar ve toplum ile olan ilişkilerinde büyük problemlerin veya büyük travmaların yaşanmasına neden olmuştur. Söz konusu bu bunalımların ilk belirtilerinin ortaya çıkması ile birlikte filozof, sosyolog ve psikologlar sorunun özünü kavramaya çalışmışlar ve kendi alanlarınınca bazı çözüm yolları önermişlerdir. Aynı zamanda insanın ruhani dünyasını etkileyen bu sorunu edebiyatçılarda fazlasıyla irdelemişlerdir. Yabancılaşma ve onun doğurduğu sorunları eserlerinde işleyerek topluma ve bireye olan etkilerini ve insanların olası değişimlerini edebi bir üslup ile anlatmaya çalışmışlardır.

Selçuk Baran da yabancılaşma, yalnızlık gibi temaları edebiyat atölyesinde işleyen yazarlardan bir tanesidir. Genelde yalnız olan, kendi istemese bile yalnız kalan insanların umutsuzluk dolu öykülerini anlatmış ve bu öykülerde düşsel ve şiirli bir anlatım kullanmıştır. Behçet Necatigil'e göre onun edebiyatı; keskin, belirgin çizgilerden kaçınarak, dikkat isteyen, belirsiz yaşantı parçalarını birleştirmiştir. Selçuk Baran'ın, eserlerinde karamsar bir atmosfer ve silik karakterlerden oluşan bir tablo çizmesi aslında içinde bulunduğu toplumun da doğrudan bir yansıtıcısı olmuştur.

Bir Solgun Adam isimli eseri ile Selçuk Baran, değişimden ve değişmekten korkan bir adamın düştüğü karamsarlığı ve korkularıyla yüzleşemeyişini ele alır. Eski bir bankacı olan Mehmet Taşçı karakteri üzerinden toplumdaki insanların birbirlerine yabancılaşmalarını ve birbirlerinden uzaklaşmalarını ele almıştır. Aldığı yeni deftere başından geçen olayları yazması ile başlayan eser, zaman içerisinde Mehmet Taşçı'nın fikir dünyasındaki değişimleri okuyucuya aktararak devam etmektedir. Bu noktada okur Mehmet Taşçı'nın bilinçaltının derinliklerinde yer alan birçok bilgi ile

* Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 3. Sınıf Öğrencisi
Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 2009-2012 Öğrencisi, Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi 2014 Mezunu

yüzleşmek zorunda kalır. Bankada beraber çalıştığı Nevin'e olan aşkı, ev sahibi olan Dürnev Hanım ve eserde yer alan diğer karakterler hakkındaki görüşlerinin hepsini yazar, Mehmet Taşçı'nın günlüğü vasıtası ile okuyucuya aktarmıştır. Eserdeki bu ilişkilerin üzerinden de yazar yabancılaşmayı ele almıştır. Eserde ele aldığı karakterlerin korkularından yola çıkarak değişmelerine izin vermiş ve karakterleri korkularına yabancılaştırarak yeni serüvenlere atılmasını sağlamıştır. Bunu da ele aldığı karakterlerin korkuları ile yüzleşmelerini sağlayarak elde etmiştir. Yazar eserde bu şekilde bireyin kendisine ve bireyin topluma olan yabancılaşmasını işlemiştir.

YABANCILAŞMA KAVRAMI

Giriş bölümünde de ele aldığımız üzere yabancılaşma kavramı esasen 19. Yüzyılda sanayi devriminin toplumlara dayattığı yeni normlar ve bu normların toplumların düzenini bozmasıyla değişime uğratması ile ortaya çıkmıştır. Özellikle sanayi devrimi ve sonrasında geçen sürede teknolojinin hızla gelişmesi ve dünyanın giderek daha hızlı bir şekilde değişime maruz kalması aslında toplum normlarının da o denli hızlı bir şekilde değişmesine ve toplumların büyük bunalımlar içerisine düşmesine neden olmuştur. Değişimlerin, büyük kitleleri fiziksel ve ruhani yönden fazlasıyla yıpratması ve bunalımlar doğurması sosyologlar psikologlar ve filozoflar gibi toplumun devinimlerini gözlemleyen insanların bu sıkıntıların nedenini araştırmaya itmiş ve bunun sonunda bazı çözüm yolları önermişlerdir. Bu düşünürlerden birisi olan Durkheim'a göre bunalımın temelinde, değer sistemlerinin ve toplumsal normların, insanların davranış ve isteklerini yönlendirici ve belirleyici özelliğini yitirmesi yatmaktadır. Marx'a göre ise, bunalım, meta toplumunun kapitalist sistem içerisinde hızla evrimleşmesiyle değişim değerinin kullanım değeri üzerinde giderek büyüyen bir egemenlik kurması ve bunun sonucunda, insanın ürününe, emeğine, topluma ve kendi varlığına yabancılaşması, bunları kontrol etme gücünü yitirmesidir.¹ Bu bağlamda Selçuk Baran'ın eserini göz önünde bulundurduğumuzda ise ana karakter olan Mehmet Taşçı'nın topluma olan yabancılaşmasının işlendiğini görürüz.

ESERDE BİREYİN TOPLUMA YABANCILAŞMASI

Selçuk Baran, Bir Solgun Adam isimli eserine değişimden ve değişmekten fazlasıyla korkan ve hayatında radikal kararlar almak için fazlasıyla cesarete ihtiyacı olan Mehmet Taşçı'nın tuttuğu günlüğün ilk sayfaları ile başlar. Eserin bir roman değil de tutulmuş bir anı ya da günlük gibi başlaması yazarın bize işaret ettiği bir noktadır. Yazar, ana karakterine yüklediği değişimden korkması ve sert kararlar alamaması gibi özellikler nedeniyle esere, tutulan bir günlüğün ilk sayfaları olarak başlamıştır. Çünkü yazar bu noktada okuyucuya karakterinin süreç içerisinde geçireceği değişimi göstermek istemekte ve okuyucudan da günlük vasıtası ile bunu takip etmesini istemektedir. Böylelikle yazar

¹TOLAN, Prof. Dr. Barlas, "Toplum Bilimlerine Giriş", Adım Yayıncılık, Ankara, 1996

okuyucuya karakterinin değişiminin her aşamasını anlık olarak sunabilmiş ve karakterinin ne kadar pasif ve geri planda kalmış bir insan olduğunu ortaya koyabilmiştir. Sonuç olarak bu sayede yazar okuyucuya, karakterinin topluma yabancılaşmasını aktarmıştır.

“Yaşamım boyunca bir kez oturup uzun uzun kafa yorduğumu hatırlıyorum. Halamdan kalan o küçük mirasa konunca, emekliliğimi isteyip karımdan ve kızımdan ayrılmayı düşünmüştüm...” “Kısacası ilk adımı atmadan önce, insan her şeyi başarabileceğini sanıyor. Sıra o ilk adımı atmaya gelince...” (Baran; 2010, 11)

Yazar karakterinin bu üslubu ile okurun, alınan bu kararın karakterin hayatındaki en sert, en radikal karar olduğu düşüncesine kapılmasını sağlamıştır. Bu da daha eserin başında okurun karakter hakkında fikir sahibi olmasına küçük de olsa bir gözlem yapmasına yardımcı olmuştur. Bu noktada karakterin topluma yani kendi ailesine olan yabancılaşması ve ondan kopuşu aktarılmıştır. Yazar yine eserin devamında karakterinin alışkanlıklarını okuyucuya aktarmaya devam etmektedir.

“ – Daha geçen yıl Wilson’un işe yaramayan bir ihtiyar olduğundan söz ediyordunuz, çok iyi hatırlıyorum. Şimdi de tutmuş, zamanımızda bundan daha iyi niyetli, idealist, hatta filozof bir devlet adamı bulunamayacağından söz ediyorsunuz.

– Ama Dürnev Hanımcığım, diye savunmaya çalışırım ben de, geçen yıl okuduğum kitaptan böyle bir sonuca varmıştım. Atlantik’in ötesinde adam Avrupa işlerine burnunu sokarsa böyle olur demeye getiriyordu yazar. Şimdi okuduğum kitap daha önemli... Düşünsenize canım, AndréMaurois yazmış. Onun düşüncelerine katılmamak elde değil.” (Baran; 2010, 18)

Geçen bu diyalog sonrasında aslında eser karakterinin okuduğu şeylerden çabuk etkilendiğini ve sabit birtakım görüşlerinin olmadığını göstergesidir. Yazar bu sayede aslında karakterinin aynı zamanda çok çabuk karar değiştiren ve “kalın çizgilerle çizilmiş” doğrularının olmadığını gösteriyor. Ama buna rağmen yazarın çizdiği karakter, değişime radikallik derecesinde kapalıdır.

“ – Yeni bir fincan aldım size, dedi Dürnev Hanım, iyi bir iş yapmış gibi böbürlenerek...”

“...Yeni moda bir fincan sizi sevindirir diye düşünmüştüm.

Fincanın buzlu camı andıran donuk, yarı saydam, yaşamsız aklığına şöyle bir baktım, ürperdim.

- ...Ben sütümü kendi fincanımdan, gelincikli fincanımdan içmek istiyorum.” (Baran; 2010, 16)

Öyle ki eserde karakterin değişimlerden bu derece çekinmesi hayatındaki en küçük nesnelere kadar indirgenmiştir. Sabahları kahvaltıda kullandığı fincanın değişimine katlanamamaktadır. Bu tarz

paranoyakça hareketler karakterin yabancılaşmasının önünü açan en büyük etmen konumuna gelmiştir. Çünkü eser içerisinde değişiminden korktuğu ve şiddetle muhafaza etmeye çalıştığı olgular değişmeye yüz tutunca karakterin de hayat içerisinde yalnızlık katsayısı bir kat daha artmakta ve onun yabancılaşmasını tetiklemektedir. Keza Mehmet Taşçı'nın aboneliği olduğu gazetenin yayın hayatına son vermesi ve artık gazetenin gelmeyecek olması onda büyük bir sarsıntıya neden olmuştur.

“ – Gazeteniz gelmedi bugün, dedi Dürnev Hanım, biraz alaylı.

– Neden?

– Artık çıkmayacakmış, gazeteci söyledi.

Ağzım açık bakakaldım. Bir tek sözcük söyleyecek durumda değildim.” (Baran; 2011, 26)

Mehmet Taşçı'nın aboneliği olduğu ve tarihi bir geçmişi olan gazete yayın hayatına son verince onun için hayatta tutunacak bir dal daha ortadan kalkmıştır. Bu sayede yazar karakterin büyük bir şevkle benimsediği ve bağlandığı bir şeyi ortadan kaldırmış ve yabancılaşmasına neden olmuştur. Çünkü Mehmet Taşçı için o gazete çok büyük bir birikime ve yayın kültürüne sahip olan bir gazetedir. Elli yıllık yayın hayatı içerisinde Meşrutiyet, Mütareke, Cumhuriyet, Demokrasi ve Devrim gibi siyasal yaşam içerisindeki radikal değişiklikleri görmüş bir gazetedir. Yani gazete Mehmet Taşçı için adeta mistikleşen bir olgu haline gelmiş ve karakter onu hayatında büyük bir mite büründürmüştür. Hal böyle olunca bu durumda bir insanın bu tarz bir nesneden kopuşu da pek sağlıklı ve rahat geçemez. Yazarda bunu çok iyi bir şekilde işleyerek Mehmet Taşçı'nın psikolojik olarak büyük bir darbe almasını sağlamıştır. Öyle ki Dürnev Hanım ile sohbetinde Mehmet Taşçı'nın duraksaması ve o gidince de kahvaltısını yapamaması karakterin geçirdiği şoklara örnektir. Bu sayede yazar fazlasıyla muhafazakâr bir tutum içerisinde olmanın ortaya çıkardığı tehlikeleri okuyucuya aktarmıştır.

“ – ...Bira evine, daha doğrusu pastaneye bir daha gelecek olursanız sizi üzebilirler. Ben yalnız bunu demek istemişim.

– Hiçbir şey anlamıyorum.

– Ben de, ben de anlamıyorum. Ama bira evine gelmemekle bir şey yitirmeyeceksiniz ki! Onların hepsi genç. Ne işiniz var aralarında? Zaten gençlerle anlaşamazsınız.

– Gençlerle anlaşmayı düşünmedim ben Yani Efendi. Aralarına girmeye de kalkışmadım. Sessizce köşeme çekildim, kitabımı okudum.” (Baran; 2011, 73)

Yazar, Mehmet Taşçı'nın elinden on yıl boyunca gittiği bira evindeki masasını da almıştır. Bu durum karakteri yalnızlığa bir adım daha yaklaştırmıştır. Mehmet Taşçı'nın günlük hayatında yaptığı eylemlerin son bulma tehlikesini ya da rutinin dışına çıkma olasılığını meydana getirmiştir. Bu, yazarın çizdiği karakter yapısı için olanaksız bir durumdur ve bu olayda Mehmet Taşçı üzerinde travmalara ve

gelgitlere yol açmıştır. Öyle ki bira evinin garsonu Yani ile arasında geçen muhabbetten sonra şuursuz bir şekilde yürümesi de yaşadığı şoku üzerinden atmak içindir.

Yazarın bu tarz hamleler ile Mehmet Taşçı'yı yalnızlığa itmesi ile yabancılaşmasına zemin hazırlanmaktadır. Aslında bu ve bunun gibi hamleler ile yazar, Mehmet Taşçı karakterinin köşeye sıkışmasına ve hayatında büyük değişimlere neden olabilecek kararlar almasını sağlamıştır. Ancak yazarın bunu sağlayabilmesi için karakterinin arkada merak edebileceği bir unsurun kalmamış olması gerekmektedir ki karakter zihnen ve bedenen yeni kararlar alarak hayatını değiştirebilsin. İşte bu sebepten ötürü yazar Selçuk Baran, Mehmet Taşçı'yı eserinin birinci bölümünde tamamıyla yaşadığı ortamdaki kopmasını sağlamıştır ve kurgusunu da buna göre yapmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi öncelikle yazar, karakterinin habitatına saldırmış ve onu o yuvadan çıkmak, kaçmak zorunda bırakmıştır. Kendi yaşadığı çevrenin yok olması ya da ondan uzaklaşması da Mehmet Taşçı'nın giderek topluma yabancılaşmasına neden olmuştur.

“Görünmeyen adamımdır ben sokaklarda... Cami avlularına inip kalkan güvercinleri, yüzleri kararmış uzun, eski apartman dizileri arasında güçlkle sıyrılıp geçen bir sokağı dönüverince karşıma çıkan aydınlık alanı, pencere önlerinde dizili sardunya saksıları arasında gezinen kedileri olduğum yerde çakılı kalarak durur, seyrederim. Acele acele evlerine dönen okul çocukları, sırtında küfesiyle geçen bir hamal çarpabilir o sırada. Gene de beni görmezler.” (Baran; 2011, 42)

Yazar eserin birinci, üçüncü ve beşinci bölümlerinde yazınsal olarak olayları aktarırken okurun, karakterinin düşüncelerini doğrudan okumasını sağlamıştır. Bunu da eseri karakterinin günlük tuttuğu defter haline getirmesi ile ulaşabilmiştir. Özellikle eserin bu bölümlerinde okur karakterin benliği ile doğrudan yüzleşme şansı bulmaktadır. Bu da karakterin iç dünyasının daha içten bir şekilde ortaya çıkmasına ve has düşüncelerinin de açığa çıkmasına neden olmaktadır. Böylelikle okurun, Mehmet Taşçı'nın eser boyunca yaşadığı değişimi ve farklılaşmayı aynı zamanda da yabancılaşmayı daha net bir şekilde görmesi sağlanmıştır.

“ – Çok yalnızsınız. Bütün bu garip düşüncelere de yalnızlık yüzünden saplanıyorsunuz. Gerçi ben de yalnızım. Ama yapacak bir sürü işim var. Komşularım var. Sizse tek başınıza oturuyor, boyuna kitap okuyorsunuz. Kusura bakmayın ama iyi bir şey değil bu.” (Baran; 2011, 70)

Dürnev Hanım'ın Mehmet Taşçı'ya yönelttiği bu eleştiri aslında Mehmet Taşçı'nın durumunun bir kez daha altını çizmiştir. Yazar bu diyalog vasıtası ile karakterinin dışı kapanıklığını vurgulamış,

toplumdan kopuk yaşayışını dillendirmiştir. Bu da aslında Mehmet Taşçı'nın topluma göre yabancılaşmasının bir diğer göstergesidir.

“ – Tasarılarınız ha? Üstelik bir de tasarılarınız varmış! Bu küçük odada oturup düşünüyorsunuz demek ki. Bizlere hiçbir şey çitlatmadan. Aşırı bir merakım yok, görüyorsunuz. Tasarılarınız sizin olsun. Ama mademki dostuz, hiç değilse bir haber verebilirdiniz. Dürnev Hanım biliyor mu bari pek yakında yola çıkacağınızı?

– Bilmem, sanmıyorum.

– Gördünüz mü? Siz kimseyi umursamazsınız. Şu bilinen tanrıtanımazlığınıza gelince... O zaman size hayran olmuştum. Ama gerçek, bilinçli bir tanrıtanımazlık değil sizinkisi... Toptan bir umursamazlık, o kadar. Toplumun bir inancı varsa, sizin olmamalı, öyle değil mi? İnsanlar bir arada yaşamaktan, on yıllık, yirmi yıllık arkadaşlıklar kurmaktan hoşlanıyorlar ya da bunu yalnızca bir zorunluluktan, gereksinmeden ötürü yapıyorlarsa (olsun ne çıkar?) siz günün birinde dönüp arkanızı gitmelisiniz. Şimdi daha iyi anlıyor, daha iyi tanıyorum sizi.” (Baran; 2011, 90-91)

Mehmet Taşçı ile Rüştü Bey arasında geçen bu diyalog toplumdan ne kadar uzaklaştığını, çevresindeki ortamından kendisini ne kadar soyutladığını göstermektedir. Bu noktada da yabancılaşma olgusu yazar tarafından bireyin topluma olan yabancılaşması şeklinde işlenmiştir.

“ – Eskiden... Eskiden severdim. Sonraları çok değişti. Bir zamanlar yalnızca bilim adamıydı. Profesörlüğü elde edince artık bilim yapmayı gereksiz buldu. Elde ettikleri ile para kazanmayı yeğledi.” (Baran; 2011, 126)

Nevin ile Mehmet Taşçı arasında geçen bu diyalogda, Nevin'in kocasının mesleğine yabancılaşması dolayısıyla kendisine yabancılaşması ve yozlaşması, işini de para endeksli yapmaya başlaması, Nevin'in ona yabancılaşmasına ve ondan uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu durum evlilik kurumunun son bulmasına kadar da gitmiştir. Yazar bu noktada aynı zamanda dönem toplumu için bir eleştiride bulunmuştur. Para odaklı işleyen dönem toplumunun sistemi insanları ideallerinden ve hedeflerinden alıkoyacak ve insanların tek hedefinin maddiyat olmasını sağlayacak derecede ileriye gitmiştir.

“ – ...Kimseden, bu korkunç potanın, bizim çocukların deyimiyle Yeni Bizans'ın içine girip de erimemesini, o kadar güçlü olmasını bekleyemezsin. Tabii senin ne o potadan haberin vardır, ne İstanbul'un Bizanslığından, ne de güçsüz büyük adamlardan.” (Baran; 2011, 127)

Yazar bu noktada bir betimleme yoluyla okura, sistem içerisine giren kişinin bu potada erimemesini, benliğini kaybetmemesinin olanaksız olduğunu ve her halükarda sisteme dahil olan kişinin sistemin ortak kazanında sistemin özellikleri ile donatılıp değiştirileceğini ve yabancılaştırılacağını gözler önüne sermektedir. Bu da yazarın eser içerisindeki eleştirisinin devamıdır. Aynı zamanda yazar bu eleştiriyi Nevin karakteri üzerinden vermiştir. Bunun nedeni ise onun sosyalist bazlı bir grubun veya partinin üyelerine yardım etmesi ve kendisinin de bu görüşe sempati duymasıdır. Yazar bu eleştiriyi dönem toplumunu da kapsayan kapitalist bir sistemin karşısında yer alan en kuvvetli görüş olan sosyalizmin peşinden giden bir karakter üzerinden vermiştir. Çünkü dönem toplumunda bu sisteme en büyük eleştiriyi bu kesim yöneltmiştir. Aynı zamanda dönem toplumunun içinde bulunduğu siyasi yapılanma bu durumu destekler niteliktedir. Eserdeki olayların geçtiği tarih Soğuk Savaş'ın en şiddetli yaşandığı dönemlere rastlamaktadır. Bu durum da yazarı, sistemi eleştirme görevini sosyalist görüşlerle donatılmış bir karaktere vermesi gerekmiştir.

“ – ... Ben aslında tek başıma içerim. Ama Ali – şu kapıdaki delikanlı – orada durur, bir yabancı gördü mü, alır, masama getirir. Yabancıyı yüzünü, duruşunu seversem, şöyle bir işaret ederim Ali'ye. Ali işaretimi alınca yabancıyı karşıma oturtur. Bundan sonra yabancı benim konuğumdur artık. Yok, eğer istemezsem, Ali adamı alır, boş bir masaya götürür... Neden böyle yaptığımı merak ediyorsunuzdur belki... Buralılardan bıktım da ondan. İçki masasında bile iş konuşurlar. Öyle alışmışlar.” (Baran; 2011, 203-204)

Genel olarak baktığımızda yazar, eserin dördüncü ve beşinci bölümlerinde taşrada yaşayan Sadık Bey'in hayatına mercek tutmuştur. Ona yoğunlaşmıştır. Genel olarak onunda sıkıntılarına yer verilmiştir. Yazarın eser boyunca konu edindiği silik karakterler grubuna Sadık Bey karakterini de katabiliriz. Özellikle Mehmet Taşçı ile yaptığı sohbetlerde neden yabancılarla ilgilendiğini aktarmıştır yazar. Özünde Sadık Bey'de kendi çevresine köy eşrafına yabancılaşan yani topluma yabancılaşan karakterlerden bir tanesidir.

Sonuç olarak baktığımızda; yazar özellikle toplum içerisinde silik kalan ve davranışlarının etkisi çok hissedilmeyen karakterler seçmiştir. Bunun nedeni eserlerinde daha çok yalnızlık ve onun paralelinde yabancılaşma temasını işliyor olmasıdır. Bu sebeple seçtiği karakterler genellikle çevresine uyum sağlayamayan ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kuramayan insanları ele almıştır. Bir Solgun Adam isimli eserde de yine bu temalardan faydalanmış ve dolayısıyla toplumdan kopuk karakterler ortaya koymuştur. Yazar, bireyin topluma yabancılaşmasını eserinde işlerken de birçok yan etmeden faydalanmıştır. Bunun başında romanının büyük bir kısmında eserin karakterlerinden Mehmet Taşçı'nın günlüğünün yer alması gelmektedir. Özellikle eserin birinci bölümünde günlüğün bir sonbahar günü

başlayıp ve yine bir sonbahar günü bitmesi okuyucunun, Mehmet Taşçı'nın bir yıl içerisindeki değişimini gözlemlmelerine yardımcı olmuştur. Eserin, Mehmet Taşçı'nın defter alıp günlük tutmaya karar vermesi ile başlaması ve eserin büyük bir bölümünde de günlük tutması aslında karakterin çektiği yalnızlığı da gözler önüne sermektedir.

BİREYİN KENDİSİNE YABANCILAŞMASI

Yukarıda da bahsedildiği üzere Sanayi Devrimi sonrasında başlayan makineleşme ve teknolojinin hızlı gelişimi ve buna bağlı olarak kentlerde görülen hızlı büyümeler insan doğasında birçok değeri değiştirdi. Sanayi Devrimi ve makineleşmenin getirdiği bu bunalım insanlarda öncelikle doğaya, sonrasında emeğine, daha sonra da topluma yabancılaşmasına neden olmuştur. İlerleyen süreçte yabancılaşmanın en son boyutu olarak da insan kendisine yabancılaşır. Bu süreç içerisinde insan kendisini insan yapan özüne ve değerlerine yabancılaşır. Bu durumda insanların ruhani dünyalarında büyük problemlere yol açmaktadır.

Bu bağlamda Selçuk Baran'ın eserinde yer alan bireyin kendisine yabancılaşması karakterlere olan etkisiyle eseri büyük ölçüde etkilemiştir. Yazar bu sorunu eserinde büyük ölçüde ana karaktere yerleştirmiştir. Bu sebeple Mehmet Taşçı'nın kendi benliği ile düştüğü tartışmalar ve yaşadığı sorunlar da bu başlık altında incelenebilecek seviyededir.

“...“Kendini tanı”, dedim, sonra şaşırıp durdum olduğum yerde. Daha sonra düşünmeye başladım. Yıllardır kendimleyim. İyi yürekli, uyuşuk, birbirleri ile hiç kavga etmeyen yaşlı karı kocalar gibi beraberim kendimle...” “... Kendimle nasıl doğru dürüst anlaşmaya yanaşmadımsa, dünya ile anlaşmaya da yanaşmadım.

Bütün bunları düşünürken yaşımın farkına varıyorum nasılsa. Kendimi kırkımda falan bir yerlerde bırakmışım, hala oralardayım sanıyorum. Yaşımın ilerlediğini de bilmiyorum. Bir de bakıyorum, altmışındayım.” (Baran; 2011, 79)

Mehmet Taşçı'nın böyle bir söylem içerisinde olması onun fiziksel haliyle mantıksal halinin paralel işlemediğini göstermektedir. Özellikle altmışlı yaşlarında bir ihtiyar olmasına rağmen kendisini kırklı yaşlarında dinç bir adam olarak görmektedir. Bu durum onun bazı sıkıntılar içerisinde olduğunu rahatça göstermektedir. Yazar bu noktada okuyucuya da karakterinin kırklı yaşlarını dilediği şekilde yaşayamadığını göstermek istemiştir. Öyle ki dolu dolu geçmeyen bir ömrün sonuna doğru yaklaşırken karakterin kendisini kırklı yaşlarında hissetmesi o yıllara duyduğu özlemin belirtisidir. Bu da onun zihinsel olarak hala o yıllarda kalmasına neden olmuştur.

“Kimsem yok... Hiçbir şeyim yok, kitap raflarında duran üç beş tozlu kitaptan başka. Dürnev Hanım, uzun yıllar beraber olmamızın yarattığı bir alışkanlıkla bana bağlı.

Değişsem gene sever mi beni? Yoksa ötekiler gibi üstüme üstüme gelir, nedensiz, dayanaksız itham eder mi? Anılarım bile yok. Anılarıma yaklaşabilmek için yeterince yaşlanmadım mı yoksa? Kendimi zorluyorum; kopuk, kısa, anlamsız görüntüler gidip geliyor. Anılarım bunlar mı?” (Baran; 2011, 155)

Mehmet Taşçı'nın zihin dünyasında dönen bu düşünceler onun kendi benliğine yabancılaştığının göstergesidir. Emin olamayıp kendisine yönelttiği sorular ile yazar, karakterin kendisinden şüphe duymasına neden olmaktadır. Mehmet Taşçı'nın anılarının olup olmadığını hatırlayamaması, yeterince yaşlı olup olmadığını kavrayamaması gibi sorunlara açıklık getirememesi bir takım problemlerinin olduğunun kanıtıdır. Bu da bireyin kendisine olan yabancılaşmasının örneğidir.

“Bu kin... Bu sevgisizlik... Aldırmazlık... Umursamazlık... Olamaz. Yalancı da zaten, yapay bir kin... Yalnızca kitaplardan öğrenilmiş. Çünkü güçlü bir duygudur kin. Yaşamak ister... Yıllarca yaşamak, denemek... Bir bölük insandan, bir sınıftan, işe yaramaz ihtiyaçlardan tiksirmek için ne kadar yaşadı ki! Beş altı yıl önce top oynuyordu. Şimdi silah tutmak için kaşınıyor avuçları.” (Baran; 2011, 145)

Nevin'in, kızı hakkında aklından geçen düşünceleri ve bunların veriliş şekli okura Nevin'in de zamansal olarak bir uyum sağlayamama sorununu ortaya koymuştur. Onun gözünde kızının hala parkta top oynayan birisi olarak kalmış ve onu hala böyle görmeye devam etmekten kızının onun yanındaki söylemleri Nevin'in tereddüte düşmesine neden olmuştur. Bu bağlamda onun da kısmi olarak kendi bireyine yabancılaştığını söyleyebiliriz.

“ ... Elinde dörde katlanmış bir gazete vardı. Getirdi, masanın üzerine, tam önüme koydu. Kara çerçeveli küçük bir ilan gördüm. Zaten Dürnev Hanım da bakar bakmaz göreyim diye ilanı önceden kırmızı bir kalemle işaretlemişti. ÖLÜM yazıyordu ilanın başlığında (oysa benim bildiğim ölüm bildirme işini sessizce, gürültüsüzce yapmak isteyenler bile, hiç değilse VEFAT diye yazdırırlar) İlanı okudum. 13... doğumlu, eski bankacılardan Mehmet Taşçı'nın ölümü bildiriliyordu.” “... Doğrusu ölüm ilanı beni hiç tedirgin etmemişti. Ama madem Dürnev Hanım önemsiyordu, gitmeliydim. Bana bunca iyiliği dokunmuştu. Hem olur ya, üst katında bir ölünün oturmasından hoşlanmayabilir...” (Baran; 2011, 184-185)

Mehmet Taşçı'nın bu olay hakkında düşündükleri ve gazetenin hatasını bu kadar ciddiye almaması onun için artık yaşadığı çevrenin ve bu çevrede kendisi hakkında yapılan bir eylemin önemsemediğini göstermektedir. Yazar, gazetenin yaptığı bu hata ile birlikte karakterin Dürnev Hanım ve diğer çevresi ile olan bağlarının tamamen kopmasına ve onun giderek yalnızlaşmasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu hata ile birlikte yazar karakterini kendisine yabancılaştırmıştır.

Sonuç olarak bakıldığında bireyin kendisine yabancılaşmasındaki etkenlerden bir tanesi de insanların zamanında yaşayamadıkları hayatları adeta iş işten geçtikten sonra yaşamaya kalkmalarından kaynaklanmaktadır. Hal böyle olunca insan vücudu bu durumu zihinsel olarak karşılarsa da bedenen veya fiziksel olarak bunu karşılayacak gücü bulamamaktadır. Bunun sonucunda ise çoğunlukla bedenler zihinsel boyutlarda sarsıntılar geçirmektedir. Mehmet Taşçı'nın ve Nevin'in durumları bu yönden önemlidir. Çünkü iki karakter de yazar tarafından zihin dünyası sorunlu karakterler olarak çizilmiştir.

SONUÇ

Selçuk Baran'ın kaleme aldığı Bir Solgun Adam isimli eserde emekli olan bir bankacının yalnızlaşmış ve izole olmuş hayatını anlatmaktadır. Bu bağlamda eserde karakterlerin yalnızlaşmasını daha etkin bir şekilde verebilmek adına da yabancılaşmaya başvurmuştur. Özellikle ana karakter olan Mehmet Taşçı'nın topluma olan yabancılaşması ve kendisine olan yabancılaşması üzerinden maceraya atılışını anlatmaktadır. Özünde değişmekten bile korkan bir insan olan Mehmet Taşçı'nın aldığı deftere günlük tutmaya başlaması ile hayatındaki değişimler silsilesi başlar. Kendisini değişimden korumak adına kendisini hayattan izole etmesi sonucu karakterin dahil olduğu yabancılaşma serüveni onu değişimin tam ortasına atmaktadır. Yazar bu noktada yabancılaşma ve yalnızlık sorunsalını eserinde işlerken muhafazakârlıktan yola çıkarak yabancılaşmaya ulaşmıştır. Yazarın ele aldığı yabancılaşma sorunsalının eserde sadece iki tanesi, bireyin topluma olan yabancılaşması ve bireyin kendisine olan yabancılaşması şeklinde işlenmiştir. Yazar eser genelinde yabancılaşmayı kullanarak aslında okuyucuya, "bastırılmış ve yaşanamayan duygular ve dürtüler insanın, bulunduğu ortama adapte olamamasına neden olmaktadır," mesajını vermiştir. Bu noktada eser içerisinde genel olarak Mehmet Taşçı'nın Nevin'e olan aşkı üzerinden eseri kurgulamıştır. Bu sebeple Nevin karakteri de Mehmet Taşçı karakteri de yabancılaşmış ve kendilerini bu sorunsaldan kurtaramamıştır. Özellikle hayatı boyunca rahat kitap okumak isteyen Mehmet Taşçı'nın emekli olduktan sonra doğrudan karısını boşaması ve bir çatı katına yerleşmesi eserdeki yabancılaşma sorunsalının kurgulandığı temeldir. Aynı zamanda Mehmet Taşçı'nın Nevin'e olan sevgisi de eser boyunca onun topluma yabancılaşmasına ve farklı kararlar almasına neden olmuştur. Bu bağlamda yazar Selçuk Baran, Bir Solgun Adam eserinde Sanayi Devriminin getirdiği makineleşme ve hızlı büyüyen teknoloji sonucu insan hayatının değerlerinde görülen değişimler ve bu eksende insanların yaşadığı en büyük sorunsal olan yalnızlaşmayı ve buna paralel yabancılaşmayı işlemiştir. Böylelikle de dönem toplumundaki insanlar arasında yaşanan sorunları ve bu bağlamda hayattan kaybolan ya da pasife edilmiş bir yaşam sürmeyi yeğleyen insanları ele almıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

TOLAN, Prof. Dr. Barlas, "Toplum Bilimlerine Giriş", Adım Yayıncılık, ANKARA, 1996.
SARTRE, Jean Paul, "Yabancı'nın Açıklaması", De Yayınevi, İSTANBUL, 1965

BEHÇET NECATİGİL'İN ŞİİRLERİNDE MİTOLOJİK ÖGELERİN KULLANIMI

Zehra Gamze ÖZTÜRK*

GİRİŞ

Behçet Necatigil, yaşadığı dönemdeki diğer şairlerin aksine toplumcu şiir anlayışını benimsememiş; şiirlerinde kendine has bir üslup ile toplum sorunlarını, insanın günlük yaşantısını, duygu ve düşüncelerini ele almıştır. Olabildiğince az sözcükle olabildiğince çok şey anlatma düşüncesini ilke edinmiş ve bu yönüyle hiçbir edebi akım içine dâhil edilememiştir. Şairin şiirinde gözlemci yeteneğinin katkısı görülür, öyle ki şiirleri benzetme, betimleme ve kişileştirmelerle harmanlanmıştır. Doğu ve Batı kültürünü sentezleyerek şiirlerinde anlam yoğunluğu sağlamış ve okuyucuyu düşündürme yoluna gitmiştir. Kendisi takip ettiği bu farklı yol yüzünden çağın dışında kalmakla suçlansa da bu eleştirilere “Kendi tutarlığımda yazıyorum, koroyu bozuyorum diye içerleyenler oldu. Oysa ben de çağın tanıyım. Sığınakta da faydalı işler yapılır” (Necatigil, 2012: 99) diyerek tepki göstermiş ve hedefinden vazgeçmeyerek şiirlerinde toplumda gördüğü sorunları ve bunların birey üzerindeki tesirlerini anlatmaya devam etmiştir. Necatigil, toplumdaki adaletsizliklerden, düzensizlikten, yozlaşmış değerlerden ve çarpık insan ilişkilerinden kaçmış, evlere sığınmış bir ozandır. “Sığınak” diyerek bahsettiği mekân, evidir. İnsanın en saf ve en temiz halinin evindeki hali olduğuna inandığından şiirlerinde temel mekân olarak “ev”leri alan Necatigil, Evler Şairi olarak anılmaktadır. “Ben mum alevinde pervane gibi hep aynı odakta yazdım şiirlerimi: Ev ve her günkü yaşamalar.” (Necatigil: 2012: 48) der. Toplumun bu olumsuz yönlerini ise sıklıkla eleştirmiştir şiirlerinde; kimi zaman aç gözlülükten, kimi zaman bencillikten kimi zamansa insanların varlığından dem vurmuş ve çareyi onlardan uzaklaşmakta bulmuştur.

Kaybolan ahlaki değerler sistemini ve eleştirisini okuyucuya, hâkim olduğu bir konu olan Batı mitolojisinden yararlanarak sezdirmiştir. Necatigil’in şiirlerinde çeşitli efsane ve inanışları inceleyen bilim dalı olan mitolojiden sıklıkla yararlandığı görülür ve bu öğelerin her biri, kökeninin dayandığı efsane ve inanışlar göz önüne alındığında, tek başına dahi anlam ifade etmektedir. Mitolojiye duyduğu yoğun ilgi bilinen ve hatta “Mitologya Sözlüğü” adında bir eseri de olan Necatigil, mitolojik öğelerin anlam zenginliğini kullanarak eserlerinde öne sürdüğü tezi desteklemiştir. Behçet Necatigil, iki topyekûn savaş

* Koç Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 3. Sınıf Öğrencisi
Erünel Sosyal Bilimler Lisesi 2009-2012 Öğrencisi, Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi 2014 IB Mezunu

arasında kalmış toplumun adaletsiz ve verimsiz bir düzene yönelmesinden, değer yargılarının yozlaşmasından memnun değildir; bu değişimlerin birey üzerindeki kötü etkisini gözlemlemiş ve tüm bu olumsuzlukları mitolojik öğeleri şiirinde kullanarak eleştirmiştir.

MİDAS'IN EŞEK KULAKLARI

Behçet Necatigil toplumun dışına itilmiş ve içine kapanık, bu durumdan memnuniyetsizlik duyan ama aksi için çaba gösterirse başına kötü şeyler geleceğinden korkan bireyin acizliğini ve yalnızlığını ve buna bağlı olarak toplumun bireye yaklaşımını mitolojik öğelerden yararlanarak aktarır. Bireyin acizliği ve yalnızlığını okuyucuya Batı mitolojisindeki Midas, daha doğrusu Midas'ın eşek kulakları olduğunu istemeden cümle âleme duyuran berberi aracılığı ile *Haltercümesi* adlı şiirinde aktarmıştır.

*Yılların çarmihında vücudumu günler,
Taşa tuttu.
Çivilenip kaldı ufkumda,
Mevsimler var, yağmur bulutu.
Kapalı kaynar tencerem bilinmez,
Et mi pişer, dert mi pişer.
Çağırmadılar ki beraber gidelim,
Gittiler birer ikişer.*

*Hatıralar bana gelmekle,
Tamamen aldanmışlar.
Bir sır gibi ele verdi beni
Kuyularda kamışlar.*

*Ümitlerim ne var ne yok, bitti;
Nöbete geçti korkular.
Üstüme çevrilen aydınlıklar içinden,
Gece - - beni kurtar! (Necatigil, 2012: 17)*

Şair dört bölüme ayırmış olduğu bu şiirde birinci tekil kişi ağzı kullanmış ve her bölümünde farklı bir deritten yakınmıştır. Genel itibarıyla kurallı şiir özelliği göstermeyen bu şiirinde telmih, benzetme,

betimleme ve kişileştirmelere başvurmuş; tam uyak kullanarak şiirine ahenk katmıştır. Anlamsal yönü ağır basan bu şiir hüznün, acıma gibi hisler uyandırmakla birlikte teması yalnızlık ve ötekileşmedir. Şiirin ilk bölümünde bireylerin değer yargılarını kaybetmelerinden bahseden şair, okuyucuya bu durumun birey üzerindeki olumsuz etkilerinden duyduğu rahatsızlığı aktarmıştır. İkinci bölümde ise yalnızlık hissi yoğunudur, şiir kişinin kendi halinde yaşayan bir insan olduğundan ve “Çağırnadılar ki beraber gidelim,/Gittiler birer ikişer.” cümlesinde görüldüğü üzere toplumun onu ötekileştirdiğinden yakınılmaktadır. Üçüncü bölümünde ise mitolojik öge göze çarpmaktadır. Şair, hatıraların bireyin şu anki durumunu gün yüzüne çıkardığını belirtir, bu olayı ise Batı mitolojisinde Midas’ın başına gelenler ile özdeşleştirmektedir. “Midas, günün birinde Apollon ile Pan arasındaki bir musiki yarışmasında Apollon’un kazanmasını haksız bulduğu için, Apollon Midas’ın kulaklarını eşek kulağı yaptı. Midas, bu ayıbı gizlemeye çalışıyordu. Ama berberi, sırrın farkına vardı; ağzından kaçırmamak için kendini çok zorladı. İçini yakıp kavuran sırdan kurtulamayacağını anlayınca, biraz ferahlamak için toprağa bir çukur kazdı. “Midas’ın kulakları eşek kulağı!” diye fısıldayıp çukuru tekrar kapadı. Çukurun açıldığı yerde sazlar bitti. Rüzgâr, sazları kımıldattıkça fısıldanmış sözler sağa sola yayıldılar. Midas’ın sırrı, böylece duyulmuş oldu.” (Ovidius, Metamorphos’lar II, 85-193) Şiir kişinin başına aynı Midas gibi bir talihsizlik gelmiştir ve o başına gelenleri saklamaktadır; ta ki hatıralar hatıra gelene kadar. Hatırladıkları aynı berberin kazdığı çukurun üstünde biten sazlar gibi, onun sakladıklarını gün yüzüne çıkarmıştır ve dördüncü bölümde anlaşılır ki bu bireyin geleceğe dair tüm ümidini yok etmiştir. Bildiklerinin, yani toplumun yozlaşan değerlerinin, aydınlığa çıkmasından öylesine korkmaktadır ki karanlığa sığınmaktadır. Öyle ümitsizdir ki gecedен medet ummaktadır. Toplumda olan bitenin farkına vardığı için kendi haline çekilen birey, aynı zamanda bu gerçekleri görmek istemeyen toplum tarafından da itilmiştir. Bu durumdan memnun olmamakla birlikte bu farkındalığının bir suç niteliğinde olduğunu düşünerek bir nevi ceza çekmeye karar vermiş; bildiklerinden hiçbir şekilde bahsetmemiştir. Ancak hatıralar aklına geldikçe bir şekilde yaşananlar duyulmuş ve bireyin tüm ümidi yok olmuştur. Bu yönüyle bireyi Kral Midas’a benzeten şair, şiirinde kullandığı bu mitolojik öge ile toplum toplumun insani değerlerini kaybedişi üzerine toplum dışına itilmiş bireyin acizliğini ve yalnızlığını ve toplumun bireye yaklaşımını okuyucuya aktarmıştır.

BİREYİN “PAN”İK HALİ

Behçet Necatigil, toplum ve kent yaşamından bunalan ve doğaya özlem duyan bireyi mitolojik karakter Pan üzerinden anlatır. “Kır Şarkısı” şiirinde toplumun yoruculuğundan bıkmış ve tabiatla haşır

neşir geçirdiği vakitten memnun olan; doğada geçirdiği zamanın ardından sakin, dinlenmiş ve rahat hisseden ve bu yüzden toplumun hır güründen ziyade tabiatta kalmayı tercih eden bireyi ele alır. Şair bu düşüncelerini şiirlerinde “Pan” motifi yardımıyla aktarmıştır okuyucuya; birey kimi zaman herkese korku salan Pan’a insanlardan daha yakın hissetmekte, kimi zamansa dünyanın ve toplumun başına gelen tüm kötülüklerin Pan’ın eseri olduğuna inanmaktadır. Behçet Necatigil’in “Kır Şarkısı” şiiri günümüzde hâlen pastoral şiir türünün en güzel örneklerinden biri sayılmakla birlikte Batı mitolojisinden, çobanların tanrısı Pan motifini taşımaktadır.

*Tam otların sarardığı zamanlar - -
Yere yüzü koyun uzanıyorum.
Toprakta bir telaş, bir telaş - -
Karıncalar öteden beri dostum.*

*Ellerime hanımböcekleri konuyor,
Ne şeker şey onlar.
Uç böcek, uç böcek diyorum,
Uçuyorlar.*

*Pan’ın teneffüsü bile
Ilık - - okşamakta yüzü.
Devedikenleri, çalılık vesaire,
Bir âlem bu toprakların üstü.*

*Tabiatle haşır neşir,
Kırlarda geçen ikinci vakti,
Sakin, dinlenmiş, rahat
Bir gün daha bitti. (Necatigil, 2012: 34)*

Behçet Necatigil dört bölümden oluşan “Kır Şarkısı” isimli pastoral şiiri ile okuyucuda mutluluk, özgürlük hisleri uyandırmış ve tabiata ait güzellikleri gözler önüne sermiştir. Şair tam uyak kullanımının yanı sıra “u-ü” sesleriyle asonans, “ş” sesi ile de aliterasyon yapmış ve çeşitli hayvanların çağrışımını yaparken aynı zamanda tam aksine sessizlik havası yaratır şair. Betimleme ve kişileştirmelerin büyük

yer kapladığı bu şiirde Necatigil, bireyin doğa ile yakın ilişkisini gözler önüne sermiştir. Şiir kişinin doğaya duyduğu sevgi ve hayranlık her dizede hissedilirken “Karıncalar öteden beri dostum.” dizesi ile insanları değil hayvanları yani doğayı kendine dost bellediği anlatılır. Hanım böceklerinin kişi “Uç” diyince uçmaları da onun sözünü dinlediklerini, yani aralarının iyi olduğunu göstermektedir. Normalde “Pan çoban kavalını sever, azgın tekeler gibi güzel nyphe’lerin peşine düşerdi. İnsanların, hayvanların uyuduğu kızgın ıssız yaz öğlelerinde birdenbire, beklenmedik gürültüler koparır, dört bir yana “panik” korkular saçardı.” (Necatigil, 2011: 118) ancak bunlara rağmen Pan’ın varlığı bireye hoş hisler yaşatmaktadır. Behçet Necatigil, *Kır Şarkısı* şiirinde toplumun yoruculuğundan bıkmış usanmış, insanlardan olabildiğince uzak olmak isteyen ve bu yüzden kendini henüz insanlar tarafından işgal edilmemiş doğaya teslim eden bireyin hislerini Batı mitolojisinden Pan efsanesi aracılığıyla aktarmaktadır. Doğada geçirdiği zamanın bireye katkısı büyüktür, yorgunluğunu atmasına yardımcı olur, öyle ki otların sarardığı yaz ayları efsaneye göre Pan’ın korku saçıp panik yaratma zamanlarıdır, ancak aynı zamana rast gelen tabiat ziyareti esnasında Pan’ın bu hareketinden bile hoşnut kalır. Bunun yanı sıra “Panik” şiirinde, birey tabiatın günden güne yok olmasından üzüntü duyar, bu durumdan yakınır. Bu, sistemin yanlışlığından kaynaklanmaktadır; kırlar asfaltlara, betonlara dönmüş; sokaklar apartman ve taşıtlarla dolup taşmakta; toplumda güçsüzler hastalıktan ve açlıktan kırılırken güçlüler onların üzerinden geçinmekte ve bu durum gittikçe kötüleşmektedir.

*Artık ıssız kırları bıraktı Pan;
Şimdi birçok ülkelerin milyonluk kentlerinde
Asfaltlarda, betonlarda dolaşiyor
Kızgın, uzun yazların öğlen saatlerinde.*

*Blok apartmanların şahane katlarından
En çalımlı taşıtlara atlıyor.
Devcileyin arkalar, koskoca bankalardan
Yanında yadakçılar, yaşıyor.*

*Sessiz dilsiz kimseleri kestiriyor gözüne,
Dişlilerden kaçıyor.
Fabrika duvarları sağır kale kapıları
Yılgın yorgun adamlar, bezgin ürkek kadınlar..*

Çullanıyor onların az ekmek sevincine.

*Değil yalnız yazların kızgın sıcaklarında
Hemen her gün, hele büyük kentlerde
Bulvarları tarıyor, hain gülüşleri sessiz.
Pan'la karşı karşıya, gözleri kararıyor
Kati civık asfaltta yalın ayak bir işsiz.*

*Yoksullar açlar hastalar sürünürken
Kentlerin göbeğinde, kuytu köşelerinde;
Hıncını alamamış sanki insanlardan
Uygarlığı zalim, daha da azıtıyor
Atom bombalarında, uzay füzelerinde.*

*Yarınlar? Gizli kara gazte haberlerinde
O varsa ekmeklerde, sulara ağulu
Hatta çocuk yüzlerine düşmüşse gölgesi,
Keser bizim gibiler yarınılardan umudu.*

*Renklerde, emeklerde, irklarda..
Yahudiler, işçiler, zenciler..Pan!
Şu dünyada insanca yaşamak da yoksa
Ne kalıyor geriye, yüzyıllardan? (Necatigil, 2012: 219-220)*

Bireyin bazen Pan'ın varlığından bile mutluluk duyduğunu ele alan Behçet Necatigil, bazen de toplum için yeni yeni sorun haline gelen çarpık kentleşme, hiyerarşik sınıf sistemi, hastalıklar ve fakirlik gibi konularda sorumluluğu Pan'a yüklediğini vurgulamaktadır. 7 bölümden oluşan "Panik" şiirinde, bu olumsuzluklar sonucu değişen birey ve zengin üst sınıfa mensup kişilerin çıkar sağlamak için kapitalistleştirdiği toplum düzenini eleştirilmektedir. Şairin kentleşmenin doğayı yok edişi, şehirlerin betonlar ve taşıtlarla kaplanması hakkındaki düşüncelerini aktardığı şiirinde Pan ögesini kullanması boşuna değildir çünkü şaire göre Pan ıssız yaz günlerinde insanları paniğe sürükleme görevini artık şehirlerde sürdürmektedir. Fakat şiir kişisine göre Pan bile artık bu oyunu kurallarına göre oynamakta,

güçlülere bulaşmayıp kurbanlarını kendi dişine göre seçmektedir; Pan'ın hedefi artık sadece toplumda ezilen fakir, düşkün, yorgun insanlardır, onların ekmeklerine göz dikmektedir ve onlar "Pan'la karşı karşıya, gözleri kararıyor"dur... Birey ayrıca dünyadaki savaşların ve kıyımların da sebebinin Pan olarak görmektedir; ona göre uygarlıkları kıskırtıp atom bombalarına, uzay füzelerine sebep olan şey ancak tanrısal bir güç olabilir. Necatigil, ezilen kesimdeki insanların bu yüzden daha fazla ümitleri kalmadığını vurgularken, bu ayrımcılık dolayısıyla yaşam standartlarının insanlık dışı bir hal aldığını ve bu şartlar altında dünyanın yaşanılacak bir yer olmaktan çıktığını belirtir; elbette ki tüm bunların suçlusu çobanların tanrısı, insanları paniğe sürükleyen Pan'dır...

TANTALOS'UN DALLARI

Behçet Necatigil, şiirlerinde insanların kötü huylarının toplumu sürüklediği çıkmazdan rahatsızlık duymakta ve toplumu eleştirmektedir. Bireylerin gerçek yaşamı, mutlu olmayı bilmemesinden kaynaklanan küstahlık, gösteriş merakı, bencillik, hırs gibi kötü özelliklerinin tüm yaşamını ve çevresini etkilemesini eleştirirken mitolojideki Tantalos karakterinden yararlanmaktadır. *Sahipsiz Gölge* şiirinde çeşitli mutluluklar bireyin gözünün önünde durmasına rağmen kendi kendine mutsuzluk cezası veren ve bunlara ulaşamayan, aynı zamanda ulaşmak istemeyen bireyi ele almış ve Tantalos karakterini kullanmıştır. Şair şiirini üç bölüme ayırmıştır ve gözlemci bakış açısıyla yazdığı bu şiirin bir gözlemin ürünü olduğu şairin benzetmelerinden anlaşılmaktadır. Bu şiirin bir farkındalık ile yazıldığı ve şairin isyanı niteliğinde olduğu görülmektedir, şair kullandığı mitolojik öge ve alıntılarla anlam bütünlüğünü sağlamıştır.

*Vurur yolda giderken.
Ve durgun en şen sofralarda bile.
Tantalos'un dalları gibi gece yarısı
Çekilir geriye, uykular insafsız.
Yarınlara güvenen sımsıkı giyinik
Gövdelerde eğreti
En süslü giysiler. (Necatigil, 2012: 118)*

Şiirin ilk bölümünde Batı mitolojisinden Kral Tantalos'un dallarıyla ilgili efsane göze çarpmaktadır. Bu efsaneye göre güçlü bir kral olan Tantalos, tanrıların sofrasına yemeğe davet edilir. Bu

misafirlik esnasında hırsızlık yaptığı yetmezmiş gibi tanrıların muhabbetlerini yeryüzündeki ahbablarına anlatır. İade-i ziyaret yapan tanrıların her şeyi bilip bilmediğini ölçmek için oğlunu kesip yemek diye onlara ikram eder. Ancak yaptığı bu hırsızlık, boşboğazlık ve küstahlık ona pahalya patlar; “Tantalos, bu küstahlığından ötürü ağır bir cezaya çarptırıldı: Homeros’un anlattığına göre (Odysseia II. 582-592) Tantalos, Yer altı Ülkesi’nde bir gölde, sular çenesi hizasında, ayaktadır; başının üstünde yemişli dallar sarkar. Ama Tantalos, burada ebedi açlığa, susuzluğa mahkûmdur; çünkü ne zaman yemişlere uzanmak istese dallar geri çekilir, ne zaman su içmeye eğilse sular yok olur.” (Necatigil, 2011: 143) Şairin mitolojideki Tantalos efsanesini şiirinde kullanmasının sebebi ise bu kötü huyların bireylerde de bulunmasıdır; ilk bölümde bireylerin gösteriş merakından yakınır. Farkında değildir ancak tüm bu gösterişlerine, eğlencelerine rağmen mutluluğu yakalayamazlar; çünkü kendi kendilerini suçları yüzünden aynı Tantalos gibi bir cezaya –mutsuzluk cezasına- çarptırmışlardır; mutluluk yanı başlarında durmasına rağmen ona bir türlü ulaşamazlar. Kendilerini bu durumla öylesine bağdaştırmışlardır ki, bu mutsuzluklarını anlamlandıramazlar. Hâlbuki tüm hayatları bu kötü özelliklerinden etkilenmekte ki sadece kendileri değil, toplum yapısı da bunların etkisiyle kötüye gitmektedir. Şair toplumun gidişatını gözlemlemiş, duyduğu rahatsızlığı ve sonuçta olmasını öngördüklerini ve Batı mitolojisinden Tantalos’a gönderme yaparak okuyucuya sezdirmiştir.

Necatigil, *Sahipsiz Gölge* şiirinde olumsuz özelliklere sahip insanlara olumlu yaklaşım öngörmekte ve bunu Türk edebiyat tarihinden Aşık Paşa ve Yunus Emre gibi şahsiyetlerin dizelerini kullanarak vurgulamaktadır.

Çok gördüler mi sizin olsun demeyi

Âşık Paşa öğretti:

“Acı dirliğim isteyen

Tatlı dirilsin dünyada...”

Çok bunaldınız mı dilinizde bu beyit. (Necatigil, 2012: 118)

Şiirin ikinci bölümünde, şairin bu gördüklerinden rahatsız olduğu anlaşılmaktadır, bunu 13. ve 14. yüzyılda yaşamış Âşık Paşa’nın *Her Kim Bana Ağyar İse* şiirinden bir alıntı ile belirtmiştir. Âşık Paşa yüce gönüllülüğü, olgunluğu ve insan sevgisi ile tanınmakta olan bir mutasavvıftır. *Kim Bana Ağyar İse* şiirinde, kendisinin kötülüğünü isteyen her kişinin, istediği kötülükten çok daha fazlasını iyilik olarak görmesini temenni etmektedir, “kısasa kısas” anlayışına inanmaz ve herkesin iyiliğini ister Âşık Paşa. Necatigil de “Acı dirliğim isteyen/Tatlı dirilsin dünyada...” dizelerini alıntılararak bencil olduğu halde

kendisini haklı çıkarmaya çalışan kişilere gönderme yapmıştır; biri onları suçladığı zaman hemen Âşık Paşa'nın bu beyitini söyler, kendileri de onun gibi yüce gönüllü ve olgunmuşçasına haklı çıkmaya çalışırlar. Hâlbuki onlar küstahlıkları, gösteriş merakları ve bencillikleri yüzünden bir nevi Tantalos gibi "lanetlenmiş" insanlardır. Aynı yaklaşım Yunus Emre örneği ile de belirtilir.

*Hırslar da boşuna
Paralar da, kavgalar da boşuna.
"Bir hastaya vardın ise
Bir yudum su verdin ise."
Yunuuuus, Yunus
Gece vakti ev uyur, biz soğuk-issiz
Odalarda oturur,
Ölümler, toprak, sahipsiz gölge... (Necatigil, 2012: 119)*

Şair üçüncü bölümde ise yine insanların bencillik, hırs, açgözlülük gibi kötü özelliklerini eleştirir. Mutlu olmak için bu kötü özelliklerden arınmak gerektiğini, küçücük iyiliklerin bile insanı mutlu edeceğini belirtir, Yunus Emre'nin yaşamın kısa ve öz bir özetini çıkardığı *Geldi Geçti Ömrüm Benim* şiirinden yaptığı bir beyit alıntı ile bu düşüncesini destekler. Para uğruna hırs yapıp kavga etmek boşunadır; insanı mutluluğa eristirecek asıl eylem iyiliktir. Yunus Emre'nin de dediği gibi "Bir hastaya vardın ise/Bir yudum su verdin ise" bu iyilik Hak karşısında büyük bir sevap olacaktır; bir bakıma bu hayatın özetidir. Öte yandan, eğer bu kötü özelliklerden arınmazsa insan huzuru bulamaz; gece yarısının o huzur dolu sessizliğinde bile rahatsızlık duyacaktır, elinden öylece oturmak dışında bir şey gelmez. Öyle ki bu insanlar öldükten, gömüldükten sonra bile arkalarında çektikleri bu cezanın izlerini bırakırlar, karanlık bir yön; sahipsiz bir gölge... Ölümünden sonra bile bu karanlık yönleri peşini bırakmayan insan, yine de huzura erişemez. Çekilen azap Tantalos'un çektiği ile özdeşleştirilmiştir şair tarafından. Behçet Necatigil *Sahipsiz Gölge* isimli şiirinde kötü dünyevi özelliklerinden kurtulmayan bireyin kendisini ve toplumu sürüklediği mutsuzluğu ve bunalımı Batı mitolojisindeki Tantalos efsanesi üzerinden, Âşık Paşa ve Yunus Emre'den yaptığı alıntılar yardımıyla okuyucuya sezdirmiştir.

SADAKATSİZLİĞİN TANRISI: ZEUS

Behçet Necatigil şiirlerinde, bireylerin kötü özelliklerinden dolayı yozlaşan insan ilişkilerini eleştirmiş ve bunu okuyucuya sezdirmek için mitolojideki tanrıların tanrısı Zeus'tan ve Zeus'la ilişkisi

olan diğler mitolojik karakterlerden yardım almıştır. *Kuğulu Göl* adlı şiirinde insan ilişkilerinin eskiden nasıl olduğunu sorgulayan ve ilişkileri mahvetmekte olan sadakatsizlik, yetinmeyi bilmezlik gibi özelliklerden dert yanan bireyi ele almıştır. Şiir kahraman bakış açısıyla yazılmış ve 6 bölümden oluşmaktadır. Bu kuralsız şiirdeki cümlelerin çoğunun soru cümlesi olması, şiir kişinin merak içinde olduğunu gösterir. Okuyucuda da merak hissi uyandıran bu şiirde hiç izleri kalmamış olan insan yaşayışının ve toplum ilişkilerinin geçmişi sorgulanmaktadır. Şiirin ilk dört bölümünde eskiden yaşamış olan insanların günlük hayatları, birbiriyle ilişkileri hakkında sorular sorulurken son iki bölümde nasıl olduklarına dair bir tahminde bulunulur ve aynı zamanda gidişatlarından dem vurulu; şair bu gözlemi yaparken Batı mitolojisindeki efsanelerden yola çıkmıştır; Zeus ve ilişkileri...

Senin sevmelerin ne kadar çoktu aslan Zeus!

Kimi boğa, kimi kuğu biçiminde.

Senin yaklaşımların ne kadar değişik,

Amphitryon ya da altın yağmuru.

Şimdi nerede o sayısız

Aldattığın dertli Hera,

Nerde bindiğin o azgın atlar?

Neden sıkıntıyı, hüznü, pişmanlığı getiriyor

Gecesevalarının açtığı saatler? (Necatigil, 2012: 161)

Bu dizelerde 6 mitolojik karakter göze çarpmaktadır; Zeus, Hera, Zeus'un boğa kılığına girip kaçırdığı Europe, kuğu biçiminde kaçırdığı Leda, Amphitryon'un nişanlısı Alkmene ve Zeus'un altın yağmuru şeklinde odasına girip birlikte olduğu Danae... Efsanelere göre Zeus, tanrıların tanrısıdır ve tanrıların evi Olympos Dağı'ndan tüm âleme hükmeder. Hera, Zeus'un kız kardeşi aynı zamanda karısıdır. Çoğu mitolojik eserde huysuz, çekilmez bir karaktere sahip olduğu yazılsa da "Her şeyden önce evliliğin bozulmaması, bir zarar görmemesi için çarpınan bir eştir Hera. (...) Kocasının üstüne titreyen kıskanç Hera, erkeğin ev dışında başka sevgilileriyle istediği gibi düşüp kalktığı Yunan şövalyelik çağının karı-koca münasebetlerini de temsil eder." (Necatigil, 2011: 64) Gerçekten de göz koyduğu her kadınla bir şekilde birlikte olmasıyla adından söz ettiren Zeus, bu özelliği ile çağa uyum sağlamıştır. Finike kralı Agenor'un kızı Europe'u boğa kılığına girip kandırarak kaçırmış ve birlikte olmuştur. Bahsi geçen bir başka mitolojik karakter ise Leda'dır. "Zeus, bir kuğu kılığına girerek Leda'ya yanaştı. Leda, Zeus'tan hamile kaldı." (Necatigil, 2011: 87) Bir efsaneye göre de Zeus,

Amphitryon'un karısı Alkmene'ye göz dikmiş ve Amphitryon kılığına girerek Alkmene ile birlikte olmuştur. Şiirde geçtiği üzere altın yağmuru şeklinde damdan odasına girerek yanaştığı kişi ise babasının torununun onu öldüreceği kehanetini duyduktan sonra demirden bir odaya kapattığı Danae'dir. Zeus ve Danae'nin bu birleşmesinden hamile kalan Danae'nin oğlu Perseus gerçekten de kral dedesi Akrisios'u öldürür. Şairin bahsettiği gibi Zeus gerçekten de evlilik müessesesinin koruyucusu olan karısı Hera'yı istediği gibi aldatmaktadır. Necatigil Hera'yı ve Zeus'un ona davranışını dönemindeki toplum yapısıyla bağdaştırmıştır: tanrıların tanrısı, cümle âlemin hükümdarı bile bu gibi sadakatsizlik, yetinmeyi bilmezlikler elinde başkalarını kandırarak onlara ihanet etmektedir, tıpkı bu özelliklerine sahip ve evlilik müessesesinin değerini kaybetmesine sebep olan bireyler gibi.

Geceseferalarının açtığı saatler, yani günün ilerleyen vakitlerinde şiir kişisi, yalnız kalır ve günlük hayattaki aldatmacaları, sahtelikleri, sadakatsizlikleri düşünür. Tüm bu düşünceleri ona sıkıntıyı, hüznü ve pişmanlığı getirmektedir. Şiirin son bölümünde şair "Şimdi nerde o sayısız/Aldattığın dertli Hera,/Nerde bindiğin azgın atlar?" diyerek insanların sadece günlük dünyevi zevkler uğruna başkalarına ihanet edip onları kandırmakta, ilişkileri mahvederek toplumdaki güven hissini yok etmekte olduğuna işaret eder. Gerçek hayatta da Zeus gibi kılıktan kılığa girerek insanları basit, gelip geçici zevkler uğruna kandırıp toplum değerlerini yozlaştıran insanları mitolojinin hoyrat ve çapkın tanrısı Zeus ile bağdaştıran şair bu durumdan son derece rahatsızdır ki şiirlerinde bunları eleştirirken, üzerlerinde çok durmuştur. Behçet Necatigil *Kuğulu Göl* şiirinde bireylerin sadakatsizliği, aldatmaları, yetinmeyi bilmezliği gibi kötü özelliklerin toplumun ahlak değerlerini ve ilişkilerini yozlaştırmasını eleştirmekte ve bunları batı mitolojisindeki Zeus karakteri ve onun ilişkilerine dair efsaneler üzerinden okuyucuya sezdirmektedir.

DESTANLARDA KALAN AKHİLLEUS VE OĞUZ KAĞAN

Behçet Necatigil bireylerin sadece kendilerini düşünüp diğer kişileri önemsememesinden yakınırken kahramanlıklarıyla tanınan Akhilleus karakterinden yararlanmıştı. *Birey* isimli şiirinde günlük hayatın sıkıntılarından, mutsuzluğun günden güne çoğaldığından ve topluma hizmet eden kişilerin adının anılmamasından yakınmaktadır. Şiir beş bölümden oluşmaktadır ve "biz" diliyle kaleme alınmıştır, şiirde umutsuz bir hava sezilmektedir. Bölümler kronolojik sırayla dizilmiştir; ilkel çağlardan başlar, evlerle devam eder, bir savaşın eseri olan Çin Seddi'nin bahsi geçer ve sonra modernleşmenin beraberinde getirdiği sorunlara dikkat geçer, gelecekte her şeyin destanlarda kalacağını söyleyerek şiiri bitirir. Şiirde "destan" sözcüğünün tekrarı ile kahramanlıkların sadece destanlarda anılmasına gönderme yapılır ve bu eleştirilir. İnsanlığın ilkel çağlarda beri mutsuzluğun pençesinde olduğundan yakınmaktadır

şair, o zamanlardan beri sürekli çalışmakla meşgul olan bireyler artık bıkmış, yorulmuştur ve gündelik yaşamın sıkıntılarıyla boğuşmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra sorunları yüzünden öylesine içlerine kapanmışlardır ki toplumun refahı için büyük kahramanlıklar gösteren bireylere minnet etmezler, adlarını bile anmazlar. Şiirin başlığının “birey” olması, bu bencilliği daha şiiri okumadan okuyucuya sezdirmektedir.

*Ormanlarda boğuştuk biz de gergedan
Karşımızda bunca zorluk bir Oğuz Kağan
Gelir nice savaşların üstesinden
Tam kalkar ayağa, düşer Akhilleus
Bugün varız yarın yokuz destan. (Necatigil, 2012: 150)*

Bu dizelerde iki efsanevi karakterin bahsi geçmektedir: biri Doğu destanlarından kahraman Oğuz Kağan'dır, diğeri ise Batı mitolojisinden Akhilleus. *Oğuz Kağan Destanı*'na göre Ötüken Ormanı'na bir gergedan dadanmıştır ve halka saldırmaktadır. Halkını bu durumdan kurtarmak isteyen Oğuz Kağan avladığı geyiği Ötüken Ormanı'nda bir ağaca bağlar. Gergedan o gece gelip geyiği yer. Ertesi gün, avladığı bir ayıyı bağlar aynı ağaca, gergedan o gece de onu yer. Bir diğeri gün ise gidip kendisi gergedanı beklemeye başlar Oğuz Kağan. Gergedan onu yemek için geldiğinde çetin bir mücadelenin içine girerler ve kazanan Oğuz Kağan olur, halkını bu beladan kurtarmıştır. Diğeri bir kahraman olan Akhilleus da aynı Oğuz Kağan gibi halkı büyük bir beladan kurtarmıştır; Troia kahramanı Hektor'dan. Anne tarafından tanrı soylu olan Akhilleus efsaneye göre doğduğunda annesi Thetis tarafından ölümsüz yapılmak istenmiş ve tılsımlı bir nehre sokulmuştur. Annesi topuğundan tutarak nehre sokmuştur Akhilleus'u; böylece ancak topuğundan vurulursa ölecektir. Akhilleus, delikanlılık çağında patlak veren Troia Savaşı'na katılır ve üstün başarıları sayesinde büyük Troia kralının oğlu kahraman Hektor ile karşı karşıya gelir. “Korkunç bir boğazlaşmadan sonra, teke tek döğüştüğü Hektor'u öldürür.” (Necatigil, 2011: 17) Ancak Akhilleus bu galibiyetten kısa bir süre sonra alınyazısı gereği topuğundan okla vurulur ve ölür. O da aynı Oğuz Kağan gibi isminin sadece destanlarda anılmasına mahkûm olmuştur. Necatigil'in şiirinde bu iki destansı karakteri kullanmasının sebebi ise insanlara bireycilikten kurtulmalarını salık verme isteğidir. Şair aslında bireylere bencilliklerinden ötürü kızgınlık duyamamaktadır, “Ormanlarda boğuştuk biz de gergedan” dizesinde bunun sebebini belirtmektedir. Şair bu dizede “orman” sözcüğünü kullanarak modernleşmenin beraberinde gelen çarpık kentleşmeye gönderme yapmaktadır. Halklarını büyük dertlerden kurtaran kahramanların adını “karşımızda bunca zorluk” dizesinde ve sonrasında anar, “Bugün varız yarın yokuz destan” dizesiyle de noktayı koyar. Bu bir nevi çarpık kentleşme gibi büyük bir dert karşısında Oğuz Kağan veya Akhilleus gibi kahramanlara

ihtiyaç duyulduğuna ancak onlar gibi kahramanların sadece destanlarda var olduğuna gönderme yapar. Tüm bu dertlerin içinde de insanlar kendi hayatlarını düzenleme çabasındadır, o yüzden şair bencillikleri yüzünden onları tam anlamıyla suçlayamaz. Behçet Necatigil *Birey* şiirinde, modernleşme ile gündelik yaşam sorunlarının arttığından, insanların mutsuzlaşıp bencilleştiğinden ve toplumu bu sorunlardan kurtaracak güçte kimselerin var olmadığından yakınmaktadır, bunu ise okuyucuya Doğu ve Batı mitolojilerinden Oğuz Kağan ve Akhilleus karakterleri üzerinden aktarmaktadır.

SONUÇ

Yaşadığı dönemdeki şairlerin etkisi altına girdiği fikir ve sanat akımlarından etkilenmeyip kendine has toplumcu bir yol çizerek yazını bu yönde ilerletmiş bir şair olan Behçet Necatigil şiirlerinde insanın günlük yaşantısını, duygu ve düşüncelerini, kısacası her yönüyle bireyi ele almıştır. İlke edindiği olabildiğince az sözcükle olabildiğince çok şey anlatma düşüncesi sayesinde şiirlerinde anlam yoğunluğu oluşturmuştur. Gözlemci kimliğini takınmış ve “ev”inden toplumu gözlemleyerek şiirine aktarmıştır. Şairin gözlemci yönü şiirlerine benzetme, betimleme ve kişileştirmeler yardımıyla yansımıştır. Şiirlerinde toplumun ahlaki değer yargılarını yitirmesinden, insan ilişkilerinin yozlaşmasından ve bireylerin salt kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelerinden kaynaklanan problemleri ele almış, bu durumdan rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Toplum ve birey birbirinin kısır bir döngü içerisinde etkilemektedir; bireyin kötü davranışları toplum değerlerini yozlaştırır; yozlaşmış toplum değerleri de bireyi çıkmaza sürükler. Bu döngü bu şekilde devam ettikçe bu durum kötüleşmektedir. Necatigil bu yozlaşmadan kendini olabildiğince uzak tutmaya çalışmış, kendi köşesinden -evinden- gözlem yapıp şiirine aktarmıştır.

Şair ahlaki değer yargılarının yitirilmesini, bireylerin bencil ve çıkarıcı davranışları sonucu ortaya çıkan kapitalist düzeni ve bu düzen içerisinde bireylerin tam anlamıyla ruhsal bunalıma sürüklenişini Batı mitolojisinden yararlanarak gözler önüne sermiş ve eleştirmiştir. Necatigil şiirlerinde, çeşitli efsane ve inanışları inceleyen bilim dalı olan mitolojiden sıkça yararlanmıştır; şiirlerinin temasını ve tezini kullandığı mitolojik öğeler ile bağdaştırarak anlam bütünlüğünü bozmadan mesajını okuyucuya aktarmıştır. Toplumun dışına itilmiş ve içine kapanık, bu durumdan memnun olmayan ama bunu değiştirmeye yönelik bir şey yaparsa başına kötü şeyler geleceğinden korkan bireyin acizliğini ve yalnızlığını ve buna bağlı olarak toplumun bireye yaklaşımını Midas’ın eşek kulakları olduğunu istemeden herkese duyuran berberi üzerinden vurgulamıştır. Toplum ve kent yaşamından bunalan ve doğaya özlem duyan bireyi mitolojik karakter Pan üzerinden anlatmış; kimi zaman kendini Pan’a yakın

hisseden, kimi zamansa toplum düzenindeki sorunlardan Pan'ın sorumlu olduğunu düşünen bireyin ikilemini yansıtmıştır. İnsanların kötü huylarının toplumu sürüklediği çıkmazdan rahatsızlık duyan ve bunu eleştiren Necatigil, bireylerin gerçek yaşamı, mutlu olmayı bilmemesinden kaynaklanan küstahlık, gösteriş merakı, bencillik, hırs gibi kötü özelliklerinin tüm yaşamını ve çevresini etkilemesini mitolojideki Tantalos karakterinden yararlanarak gözler önüne sermiştir. Bireylerin kötü özelliklerinden dolayı yozlaşan insan ilişkilerini ele alırken mitolojideki tanrıların tanrısı Zeus'tan ve Zeus'la ilişkisi olan diğer mitolojik karakterlerden; sadece kendilerini düşünüp diğer kişileri önemsememesinden yakınırken kahramanlıklarıyla tanınan Akhilleus karakterinden yardım almıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

Necatigil, Behçet, *Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.

Necatigil, Behçet, *Bile/Yazdı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.

Necatigil, Behçet, *Mitologya Sözlüğü*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Enginün, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Çetin, Nurullah. *Behçet Necatigil: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.

Tarım, Rahim. *Kültür, Kimlik, Dil: Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2002.

Doğan, Mehmet H, "Necatigil Şiirine Giriş", *Türk Dili* 342 (Mart 1980), 172-180.

Kaplan, Mehmet, "Çıkartma", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar-2*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1987.